

הישיבה המאה-ושלושים-ושבע של הכנסת התשיעית

יום שני, י"ט תמוז תשל"ח (24 יולי 1978)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון

מטעם סיעת המערך: במקום חברי-הכנסת משה שחל ועוזי ברעם ייכנסו חברי-הכנסת שמעון פרס ומיכאל חריש;

מטעם סיעת אגודת ישראל: במקום חבר-הכנסת שלמה לורניץ ייכנס חבר-הכנסת שלמה יעקב גרוס.

היו"ר י. שמיר: הגני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון:

ב. הודעת הממשלה על המצב המדיני

"משמעות ההודעה הנ"ל יכולה להיות רק:

1. נסיגה מלאה תוך התוויית סידורי בטחון ביחס לכל הצדדים, באופן שלא יפגעו בריבונות ובבטחון. ולכן אנו — כלומר מצרים — מסרבים שסידורים אלה יהיו ישראלים, והם צריכים להיות בין-לאומיים לטובת כל הצדדים ובמסגרת כיבוד ריבונות כל מדינה.

מצרים כבר הודיעה בעבר כי הגבולות הבין-לאומיים באזור אינם נושא לוויכוח, וניתן לחשוב על עריכת תיקונים קלים בקווים בגדה המערבית, על יסוד הדדי ומוסכם על שני הצדדים.

אנו מקדמים בברכה את הנאמר בהודעה כי השגת השלום מחייבת פתרון הבעיה הפלשתינאית מכל האספקטים שלה. דבר זה הודגש תמיד על-ידי מצרים והובא בפסיקה הראשונה של תכניתה ביחס לנסיגה מהגדה המערבית.

מצרים סבורה כי פתרון הבעיה הפלשתינאית מחייב הכרה בזכות העם הפלשתינאי להגדרה עצמית, וזאת כעקרון יסודי שלא ניתן לוותר עליו ושאינו מנוגד להתוויית יסודות שיבטיחו את בטחון כל הצדדים."

כאשר שאלנו את שר החוץ המצרי בלידס האם הודעה זו היא אכן הפירוש הרשמי של מצרים להצהרת וינה, והראינו לו אותה בכתב, הוא אישר כי אכן כן הדבר. ואני צריך לומר מיד: בעמדת מצרים בשיתוח בלידס לא היתה חריגה, לא היה שינוי משמעותי, מן ההודעות שלה בסומבי; הודעה זו, הודעות אחרות, גם נאומי האחרון של סאדאת באותם קטעים שנגעו בנושא הפלשתינאי, שראינו לאחר ועידת-לידס, גם הם חזרו על אותם עקרונות. מכל מקום גם אם הפירושים להצהרת עקרונות היו שונים, לדעתי, צורך בכך, ובטוחני שאין מגמה כזאת אצל שום איש, להגיע לאחר זאת, גם כאשר הפירושים הם זהים, לדיונים מעשיים מה לעשות הלכה למעשה כדי להגשים את העקרונות. אלא אם כן רוצים להימנע משיתוח ישירות וממשא-ומתן כדי להגיע להסכם שלום ולהגשימו.

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, על סדר-היום — הודעת הממשלה על המצב המדיני. את ההודעה יביא שר החוץ.

שר-החוץ מ. דיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בוועידת-לידס, שנערכה ב־18 וב־19 בחודש זה, נדונו תכנית השלום הישראלית ותכנית הנסיגה המצרית לגבי יהודה ושומרון וחבל עזה. הדיונים נסבו על הבהרות של התכניות ושל עמדות הממשלות — ממשלת ישראל וממשלת מצרים — בסעיפים הישירים שישנם בתכניות וגם בשאלות העקיפות הקשורות להם. אף לא אחד מהצדדים — לא הממשלת המצרית, לא היושב-ראש, מזכיר המדינה האמריקני, ולא הממשלת שלנו — לא הביא הצעה לדון בהצהרת עקרונות. כל שלושת המשתתפים רצו לדון בנושאים לגופם, והתרכזו בדיונים לגופם. גם בסיום שני ימי השיחות בלידס, כאשר הובעו מחשבות על המשך הדיונים, בעיקר על-ידי היושב-ראש האמריקני מזכיר המדינה ואנס, המגמה היתה גם לגבי העתיד להמשיך ולדון בדבר רים לגופם, בדברים המעשיים, לדון ולהתדיין, לחפש דרכים כיצד להגיע ולהגשים הסכם שלום המקובל על הצדדים ולא לעסוק בנוסחאות כלליות.

אני רוצה לומר מלה אחת לגבי הנושא של הצהרת עקרונות. ניקח לדוגמה מה שנקרא הצהרת העקרונות בווינה — אולי אפשר לקרוא לכך "הצהרת עקרונות אבן-קרייסקי". קודם-כול לפי עדותו של קרייסקי, ההצהרה הזאת מעורפלת בכוונה, כדי שכל צד יוכל לקרוא בה את אשר עם לבו. אבל מגיעה שעה שצריך לפרש את הדברים וליישם אותם הלכה למעשה. הרי הצהרת עקרונות איננה באה אלא כדי לשמש מסגרת להסכם מעשי של שלום, של הסדר. ואכן מהצד המצרי לא איחרה לבוא ההבהרה, מה הם רואים בהצהרת-וינה. שר החוץ המצרי מסר, מיד לאחר שהתפרסמה הודעת וינה, את הבנתו לגבי הצהרה זו, האמרת:

שר-החוז' מ. דיין :

הקדמתי את הדברים האלה מפני שאני רוצה לקרוא כאן את הדברים שנשמעו על-ידי המצרים בדבר עמדתם לגבי אותם הנושאים שאני וחבר-הכנסת שמעון פרס רואים בהם קונסנסוס לאומי.

אריה אליאב (מחנה שלי):

אולי יקבלו אתכם בחזרה למפלגת העבודה, אחרי סיפוק כל כך רב.

שר-החוז' מ. דיין :

קודם-כול אני רוצה לומר דבר אחד לגבי עמדת ארצות-הברית. לדאבוני הרב עלי לומר: אף-על-פי שארצות-הברית לא נטלה חלק אקטיבי במיוחד בוועידת לידס, מדי פעם הושמעו הערות שונות על-ידיה. אבל יהיה זה לא נכון מצדו שלא לומר לחברי הבית את הערכתי בדבר עמדתה של ארצות-הברית, גם כאשר הדיון שנערך היה בינינו לבין המצרים. בפשטות עלי לומר שהיה לנו ויש לנו דיון-דברים קשה עם ארצות-הברית — ואינני חושב שאנחנו עומדים בסיומו — בנושא אחד מרכזי, והוא לגבי עמדתו העקיבה של נשיא ארצות-הברית קארטר בדבר הנסיגה ביהודה ושומרון. ואינני רוצה להתנבא בדבר עמדתו לגבי הנסיגה בשטחים אחרים, ברמת-הגולן או בסניג. אין פירוש הדבר שאין נושאים אחרים שבהם התקרבה ארצות-הברית לעמדתנו ושינתה את עמדתה. מנתי לכן רק את הנושא הזה, ואינני אומר שהפער בינינו לבין ארצות-הברית בנושא אמצעי הבטחון או המשא-ומתן עם אירגוני המהבלים, או המדינה הפלשתינאית או זכותם של הערבים הפלשתינאים להשתתף בפורום נאות בהגדרת עתידם — שבדברים האלה לא ניתן למצוא שפה משותפת עם ארצות-הברית. אבל בנושא המרכזי הזה של הנסיגה מן השטחים אל הגבולות הקודמים, גבולות 1967, להוציא מכך תיקונים קלים — ותיקונים קלים פירושם אם כבר מסויים נחצה על-ידי הגבול הקודם, על-ידי קו הפסקת-האש הגדול, לשניים, או אפשר להשלים אותו ולהעביר את הגבול כך שהכפר לא יהיה חצוי, והוא הדבר לגבי הפרדת שדות בין כפר לכפר, ועוד דוגמאות אחרות קטנות הנקראות אצלנו "תיקונים לטרונים" — בנושא הנסיגה מן השטחים יש לנו דיון-דברים קשה עם ארצות-הברית.

אף-על-פי שבלידס לא הושגו פשרות כל שהן בין העמדות המצריות לבין אלו שלנו, וגם לא הובאו הצעות כל שהן לא על-ידינו ולא על-ידי המצרים לשינוי בתכנית הרשמית הממשלתית, לא אנתנו הצענו שינוי כלשהו בהצעת השלום הישראלית ולא הם הציעו שינוי כלשהו בהצעת הנסיגה המצרית — למרות זאת אני רוצה לומר כי לדעתי יש נקודות מפגש, גם בתכנית ובצדק בתפיסות של שתי הממשלות, כפי שבאו לידי ביטוי בשיחות לידס; נקודות מפגש שאינן מכסות וגם אינן שקולות נגד נקודות המחלוקת, ובכל זאת אני מרשה לעצמי לומר שייתכן, כך נא מקווה, כי נקודות מפגש אלה עשויות אולי לשמש פתח להשגת הסכם בינינו לבין המצרים. ואמנה כמה מהן :

הסעיף האופראטיבי הראשון בתכנית האוטונומיה המינהלית שלנו, והוא גם הסעיף האופראטיבי הראשון והראשי בתכנית המצרית, הוא ביטול המיניהל הצבאי. הסעיף השני בשתייהן הוא הקמת אדמיניסטרציה של ערביי השטחים, מתבוא כי לנהל את חיייהם במסגרת של הצעות השלום מבחינתנו, של הצעות השלום שלנו.

בשיחות שנערכו בלידס הגענו עם המצרים ועם האמריקנים לאותו שלב שאנחנו מדיירים על הדברים למעשה. אעמוד אחר כך על עיקרי הדברים, על עיקרי העקרונות המצריים כפי שהוצגו על-ידם לגבי פתרון הנושא הפלשתינאי.

אבל תרשו לי לרגע לומר שבסיפוק רב קראתי הבוקר בעתון "דבר" את דבריו של חבר-הכנסת שמעון פרס בדיונים במרכז מפלגת העבודה אתמול, תחת הכותרת "קונסנסוס לאומי". קודם-כול, כשרק ראיתי את הכותרת הזאת, אם אפשר לומר כך, חיתה נפשי. במשך חודשים רבים עצם המושג הזה היה לדראון. מי מעז לומר שיש בישראל קונסנסוס לאומי מבלי שיהיה קונסנסוס לאומי גם על השאלה מה לעשות? מי שניסה, ואני ניסיתי פעמים מספר, להעז ולומר שיש דברים מספר שכמעט כולם, פרט למפלגה או שתיים מהקטנות ביותר בבית הזה, מאוחדים בהם, הוסבר לו מעל גבי דפי העתונות או כאן שאין דבר כזה. אם אין מסכימים על התכנית החזיתית לא יכול להיות קונסנסוס לאומי שיתבסס רק על השלילה.

אבל לא רק לגבי הכותרת אלא גם לגבי התוכן, אני שמח מאוד שמפלגת העבודה קבעה — ואני מצטט מה דברים המובאים במראות — כי "יש קונסנסוס לאומי, ומפלגת העבודה לא שינתה ולא מעלה על הדעת לשנות את עמדתה". והוא מתבסס על אלה: "ראשית, אין כלל ויכוח או הצעה ב'עבודה' על מדינה פלשתינאית אש"פית שלישית בין ישראל לבין ירדן; שנית — מפלגת העבודה שללה ומוסיפה לשלול את שיתופו של אש"פ במשא-ומתן כלשהו; שלישית — מפלגת העבודה על כל מרכיביה שר-הכנסת פרס: "ואני רוצה להסביר היטב כי לא מדובר כאן על תיקוני גבול לטרונים או על תיקוני גבול קטנים, כי אם "תיקוני הגבול או הפשרה הטריטוריאלית שאנחנו ('העבודה') דוגלים בה נועדו לתת לישראל עומק הגנתי, כדי שתוכל לעמוד על נפשה בלי להיות תלויה בחסדי זרים".

ובכן אני שמח מאוד על ההבחנה הזאת בין תיקוני גבול קלים לבין פשרה טריטוריאלית. אני מקווה שגם חבר-הכנסת חיים בר-לב, מזכיר מפלגת העבודה, מסכים שאי-אפשר לקבל את ההצעה האמריקנית בדבר תיקונים קלים כבסיס למשא-ומתן, ואינני אומר שהוא מציע לקבל אותם כפי שהם אלא לקבל את ההצעה האמריקנית בדבר תיקוני גבול קטנים, לטרונים, והאמריקנים פירשו למה הם מתכוונים בתיקוני גבול קטנים, והם לטרונים — שאי-אפשר לקבל אותם כבסיס למשא-ומתן על-מנת להגיע לאותה פשרה טריטוריאלית שנועדה לתת לישראל עומק הגנתי כדי שתוכל לעמוד על נפשה וכו'.

והעקרון הרביעי הוא ש"מפלגת העבודה דגלה בגבולות בני-הגנה הנשענים על ישובים, וישובים שהקמנו עלו בשליחותנו ואין אנו מפנים גב לישובים ואין אנו מתחזקים על המעשה שעשינו".

אני רוצה לציין את זה בסיפוק רב ולומר את דעתי, שגם לדעתי יש קונסנסוס לאומי, והקונסנסוס הלאומי אינו חייב לכסות את כל העמדות ואת השוני שבעמדות של המפלגות השונות, אבל מספיק שיתבסס על העיקרים המשותפים לכולם, שלכן קרא להם חבר-הכנסת שמעון פרס קונסנסוס לאומי ולא עמדת מפלגה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עם הקונסנסוס הזה תוליכו את העם למלחמה.

3) המועד אשר בו יידונו ויסוכמו הגושים האלה שמנתי קודם. מדובר על הגושים האלה, על כל שלוש חותיהם וכן על המכאניזם אשר בו יוחלטו הדברים — לא רק תוכן הדברים, אלא מי יחליט, איך יחליט ומתי יחליט. הדברים יתלבנו מייד כאשר אפרט את החלק המעשי של דבריי.

אני רוצה לעשות זאת, קודם-כול, בקריאה תמציתית — לא לפי סדר הדברים שאמרת קודם לכן — של הנקודות העיקריות בעמדה המצרית. מדי פעם אלוה את הדברים בהסברת העמדה הישראלית, במידה שיהיה צורך בהבהרה. ברוב המקרים אין צורך להציג את העמדה הישראלית בפני הבית הזה, וביתוד את העמדה הישראלית של הממשלה הנוכחית.

ובכן אמצעי הבטחון המוצעים על-ידי המצרים כדי להעניק בטחון לישראל הנם שישה. אני אומר מייד שבשום-פנים ואופן אין לכלול בהם, לפי גישתם, אף לא חייל ישראלי אחד מעבר לגבול העתיד; והגבול העתיד הוא חזרה לגבולות שהיו ב-1949 וב-1967, מינוס תיקונים קלים, ורק תיקונים קלים; והתיקונים הקלים הם אלה שהבאתי אותם לדוגמה קודם לכן, משום שהדוגמה הזאת ניתנה על-ידי שר החוץ המצרי — דוגמה של כפר שנהצלה לשניים או של אדמות שהופרדו מכפר; זאת בהסכמת הפלשתינאים והירדנים, שאתם צריך לחיות המשא-ומתן.

ובכן כאשר מדובר על הגישה המצרית בדבר חיילים ישראלים שלא יימצאו מעבר לגבול, הרי מדובר על גבול זה, גבול הסכם שביתת-הנשק 1949. הם מוגים שישה אמצעים שלדעתם צריכים לספק אותנו — אמצעי בטחון שייכנסו לתקפם, כמובן, במסגרת הסכם שלום בינינו לבינם, ולבין ירדן, ולבין הפלשתינאים. הרי מדובר כאן אך ורק ביהודה ושומרון וחבל עזה, ולא בדבר שטחים אחרים, אלא אם כן אני אזכיר זאת, כי מדי פעם הם הוכירו גם את רמת-הגולן כשטח שצריך להיות כפוף לעקרונות האלה.

האמצעי הראשון הוא פירון, וזה צריך להיות הדדי, כלומר משני הצדדים — בצד הישראלי, ולצורך הדיון נקרא לצד השני "הצד הפלשתינאי", משום שהם השתמשו במלה הזאת. אמצעי בטחון מספר אחד הוא שיהיו שטחים מפורזים משני עברי הגבול, או משני צדי הגבול, ואת הגבול עצמו ציינתי כבר קודם.

האמצעי השני הוא הגבלת כוחות. כלומר שני הצדדים יסכימו שמשני צדי הגבול יהיו כוחות מצומצמים — גדוד אחד, או העדר שריון, מה שיוסכם על-ידי שני הצדדים — אבל זה אמצעי בטחון שצריך להבטיח את ישראל.

האמצעי השלישי — נוכחות כוחות א"ם, בעיקר לצורך פיקוח ובמספרים שיוסכם עליהם עם הצדדים.

האמצעי הרביעי — תחנות-התראה, בדומה לאלה הנמצאות עכשיו בסיני, שיאוישו אולי על-ידי האמ"ן, קנים, אולי על-ידי אנשי א"ם, גם האזרחים אינם יכולים להיות ישראלים.

האמצעי החמישי נוגע למפרץ-אילת, וזה הנושא היחיד שחורג מן הנושא הפלשתינאי. המצרים מוכנים שהאזור יהיה בסיקוח צד שלישי, של הא"ם או של האמריקנים, אבל בריבונות מצרית, וזה אחד מאמצעי הבטחון שצריכים להבטיח את שטחיהם. כלומר לא יש-ראלים שם אלא ריבונות מצרית, והסיקוח על חופש השיט

הנקודה השלישית היא תקופה של חמש שנים, שמבחינת המצרים נקראת "תקופת מעבר", ואילו אצלנו זו תקופה שאחריה ניתן לעשות בחינה מחדש של העקרונות שתכנינו מבוססת עליהם. אבל בשתייה יש תקופה של חמש שנים אשר בה לא צריך לעצב את אורח החיים המשותף, ואחריה, בסינימה, לקבוע סופית את הנושאים השונים.

היה גם דיון בדבר פתרון בעיית הפליטים, המתחל-קים, למעשה, לשלוש קבוצות: הפליטים הפלשתינאיים מ-1948, אלה של 1967 והפליטים היהודים מ-1948 שני-אלצו לעזוב את ארצות-ערב. בנושא הזה לא נתקבלה החלטה ונקודות המוצא הן שונות ביסודן, בעיקר התבני-עה המצרית לבסס את הפתרון על יסוד החלטת עצרת האו"ם שאינה מקובלת עלינו לחלוטין, שנדחתה על-ידינו לחלוטין. אבל כאשר דנו על הדברים הלכה למעשה, לגבי חלק מהם היתה נקודת מפגש המתמקדת מסביב להצעה שיהיה גוף משותף אשר ידון בנושא הזה ויראה היכן ניתן להחזיר פליטים, היכן אפשר ליישבם בארצות שבהן הם נמצאים עכשיו, וכן הלאה. הנושא הזה היה גם הוא בסיס לראייה משותפת, לא לפתרון אלא לנוהל של הטי-פול בעניין.

הוא הדבר בדבר אורח החיים ביהודה ושומרון ובר-צועת עזה לכשיושג השלום. אני מחשיב את הדבר במיוחד, משום שנאמר על-ידי המצרים, והם אמרו זאת למשלחת שהיתה בלידס, שהם אמנם אינם גרים כאן בשטחים אבל הם מדברים על יסוד שיחות שהיו להם עם ערבים פלשתינאים הגרים בשטחים, שהם רוצים בה-משך המגע החפשי והתנועה החפשית, פחות או יותר כפי שהדברים מתנהלים עכשיו.

הוא הדבר במידה מסוימת גם לגבי המקומות הקדו-שים בירושלים. אני מדגיש, לגבי המקומות הקדושים בירושלים, כי המצרים לא שינו בלידס את עמדתם בדבר התנאים של נסיגת ישראל מירושלים המזרחית והחזרת קו-טרם-1967 למקומו, אבל ללא חלוקה וללא הגבלת תנועה בין חלקי העיר השונים. אשר למקומות הקדושים, יש מקומות בהסכם או כסועים מיוחדים בהסכם הכולל שייחודו לסטאטוס או לנוהג שיחול במקומות הקדושים לדתות השונות. כאשר אנו עוסקים בנושא כה רגיש כמו ירושלים יש לזה חשיבות רבה.

אני חושב שלא אטעה אם אומר שמההערות המעטות שנשמעו על-ידי האמריקנים בעניין זה אפשר היה להסיק כי אכן גם הם תומכים בגישה הזאת.

ולאחרונה, בשאלת הטרור הערבי נגד ישראל. לא הייתי מתחייב לומר שהם הסכימו לחלוטין לגישתנו בדבר מלחמה בטרור, אלא שלגבי הגשיאה באחריות למניעת הטרור לא היו גם כן העמדות מרוחקות האחת מה-שניה.

אבל לאחר שאמרתי את כל הדברים האלה אני רוצה לחזור ולומר שהפער והשני בין העמדות השונות — הן של התכניות והן של הממשלות — הוא רב מן המשותף לאין-ערוך, והוא מתמקד בעיקרו בשלוש נקודות:

1) הסטאטוס העתיד של יהודה ושומרון וחבל עזה, שהם רואים בו אדמה ערבית שעלינו לסגת ממנה ושי-צריכה להיות בה ריבונות ערבית, בין שזו תהיה ירדנית ובין שתהיה פלשתינאית.

2) האמצעים או הדרכים למתן ולהבטחת בטחון לישראל.

למקום-מושבם הקודם. כלומר אלה שמקום מושבם הקודם היה ישראל, יש להם זכות לחזור לישראל; אלה שמקום מושבם הקודם הוא הגדה או עזה, יש להם זכות לחזור לגדה ולעזה, או לקבל פיצוי נאות, לפי החלטות העצרת הכללית של האו"ם. המצרים הדגישו שהחלטת האו"ם הראשונה ב-1949 היתה יומה אמריקנית, ומאז 1949 ועד היום חזרה העצרת וקיבלה מחדש החלטה זו.

אני רוצה כאן לומר שאנחנו שללנו, בנושא זה של הפליטים, קודם-כול את העמדה האומרת שהבחירה בין פיצויים לזכות לחזור לישראל תהיה נתונה בלעדית בידי הפליטים. אמרנו שזאת ישראל מעולם לא קיבלה — את הבחירה, שזו תהיה זכותם של הפליטים להתחלט על כך — אלא לא שללנו את עניין הפיצויים, לא שללנו את הצורך — להיפך, תמכנו — ביישוב בעיית הפליטים, בחלקם בארצות שהם נמצאים בהן. אם יש כאלה שמבחינה כלכלית ואחרת יכולים להיקלט ביהודה ושומרון ובעזה, בהסכמה הדדית — כפי שכחוב בהצעת האו"ם נומיה המינהלית שלנו — הרי בוועדה משותפת ניתן הדבר לדיון. ואפילו לגבי ישראל, ישראל דנה בעבר ואנחנו מניחים שגם תהיה מוכנה לדון בעתיד, אבל לפי החלטתה שלה, ולא לפי בחירתם החפשית של הפליטים.

אשר לבעיה הטריטוריאלית עמדת מצרים היא: מצרים אינה מסכימה לשום פשרה טריטוריאלית. לדעתה ישראל אינה יכולה לדרוש גם בטחון וגם שטחים. מצרים לא תסכים לכל שינוי טריטוריאל. על ישראל לסגת לקווי ה-4 ביוני 1967.

כאשר שאלנו אותם לגבי הפשרה הטריטוריאלית: האם אתם מוכנים שיהיה הסכם שלום בינינו ובין הצד הערבי על יסוד פשרה טריטוריאלית, נאמר כדוגמת חכנית-אלון? על זה הם אמרו: בשום-פנים-ואופן לא, כמוכן לא — of course not. כששאלנו: למה אתם מתכוונים כאשר אתם מדברים על שינויים קלים? הם אמרו שמצרים תהיה מוכנה לתמוך בשינויים קטנים, לדוגמה — כאשר יש שדה השייך לכפר מסויים, שחלקו הוא בתחום ישראל וחלקו בשטח הגדה, אפשר יהיה לעשות שינוי כדי שהשדה או הכפר לא יחולקו לשניים. גם נושאים אלה צריכים להיות נדונים ומוחלטים בוועדה משותפת ובהסכמת הפלשתינאים וירדן, אבל מצרים ביסודה איננה תושבת שאלו שהם שינויים טריטוריאלים הם פתרון כלשהו לבעיית הבטחון של ישראל. הם שאלו: אם במקום 18 קילומטרים שיש לכם, מן החוף, יהיו לכם 25 קילומטרים, האם זה ייתן לכם בטחון? אז אין שינוי בתחום הטריטוריאל אלא באמצעי בטחון אחרים, ואת האמצעים שהם מציעים מנתי כבר קודם.

למעשה, אלה הדברים העיקריים שהיו בדיון בינינו ובינם.

מורדי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

מה על ירושלים?

שר-החוזן מ. דיין:

אני רוצה לקרוא לפני הכנסת מסמך מסויים, אבל לפני כן אני רוצה לחזור ולהזכיר לחברי הכנסת את הדברים שאמרתי בדיון שהיה ב-19 ביוני כאן, בשעה שהממשלה, במסגרת הודעת הממשלה על המצב המדיני

צריך להימצא או בידי כוחות האו"ם או בידי ארצות-הברית או בידי גוף שלישי אחר.

והאמצעי השישי והאחרון הוא עצם הקמת השלום. עצם הסכם השלום, יחסי השלום, יחסי השכנות הטובה והגורמאליזאציה ביחסים הם שיעניקו בטחון לישראל יותר מכל אמצעי צבאי אחר.

בשאלת המועד של הגשמת הסכם השלום צריכים להיות בר, לפי העמדה והתפיסה המצרית, שלושה שלבים, והדבר חשוב כדי להבין את תפיסתם. קודם-כול הם היו מוכנים שהנושא הזה ייעשה בלידס — צריך להסכים מייד על תכנית שלום. כלומר הם הציעו שנקבל עלינו את התכנית המצרית, ואם דובר הזה יהיה והוא יהיה את השלם הראשון, כעבור זמן קצר יהיה מפגש משולש שבו ישתתפו גם ירדן וגם נציגים פלשתינאים, עם ישראל ועם מצרים ועם נציג האו"ם. במפגש זה יעובד לוח זמנים לנסיגת כוחות צה"ל מיהודה ושומרון ורצועת-עזה, לבחירה של הגוף הפלשתינאי ולביטול הממשל הצבאי וכל שאר הדברים האלה. ולוח הזמנים הזה יכול להשתרע על פני תקופה ארוכה, לכאורה — על פני חמש שנים אפילו, כי כאשר מדובר על תקופת מעבר מדובר על תקופת מעבר של חמש שנים — ודבר זה יוגשם כאשר אחרון החיילים הישראליים יעזוב את השטח. כי הם אינם דורשים מראש שצה"ל יפנה את השטחים. מה שהם דורשים מראש זה הסכמה עקרונית שישראל תודיע עכשיו שהיא מקבלת את התכנית המצרית — ואיני מפרט אותה, יש להניח שחברי הבית מכירים אותה — ושהיא מוכנה עקרונית להוציא את כל הכוחות ואת כל הישובים ואת כל הישראליים משומרון, יהודה ועזה. אבל הם מוכנים שהדבר הזה ייעשה בהדרגה, לפי לוח זמנים שייקבע בין הצדדים. כאשר הפינוי יהיה מוחלט או ייתתם הסכם שלום. ייתכן שייחתם קודם איזה שהוא הסכם על ההסכם, אבל הסכם שלום מלא על גורמאליזאציה. של היחסים וכן הלאה צריך להיות תוסף לפינוי השטחים על-ידי הישראליים, גם אזרחים וגם אנשי-צבא, וכסוף, כאמור, ללוח זמנים, שיקח זמן רב.

לגבי הנושא הפלשתינאי עמדת מצרים היא כי הפלשתינאים זכאים להגדרה עצמית ולמדינה עצמאית, אך לאור המציאות הם — כלומר המצרים — מוכנים לוותר על מדינה עצמאית ובמקום זה תהיה ישות — entity — מדינתית לפלשתינאים; ישות הקשורה עם ירדן. אשר לייצוג הפלשתינאי בשיחות השלום והאדמיניסטרציה שתבוקם במקום המינהל הצבאי הישראלי, ייצוג זה צריך לכלול לא רק את תושבי הגדה ועזה אלא גם את אלה החיים מחוץ לגדה ועזה ואשר יבואו להתגבש בשטחים האלה בעתיד, כלומר הפלשתינאים המתכוונים לחזור — ונאמר שיוסכם עליהם שיחזרו — גם הם צריכים לשלוח את נציגיהם למשאומתן, כי גם הם עתידים להצטרף לתושבים הקבועים בשטח.

לגבי הנסיגה וההתנחלויות עמדת המצרים היא כי הנסיגה חייבת להיות מוחלטת, הם לא יסכימו לנוכחות של אף חייל ישראלי אחד בתום תקופת המעבר. עמדתם בנושא זה היא החלטית. יסכימו רק לנוכחות כוחות או"ם, ולא לכוחות ישראלים כלשהם.

אשר להתנחלויות: יש לעקור את כל ההתנחלויות. לא יסכימו לשום נוכחות ישראלית ולמתיישבים ישראלים.

לגבי הפליטים: עמדת מצרים היא כי כל הפליטים, לרבות הפליטים מ-1948, יש להם זכות מלאה לשוב

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (פעיל, דיין, טובי); (דיון) (י. שמיר, אלון) —

היתה השאלה המרכזית, והוברר שיש פער בין עמדת הערבים, בין עמדת המצרים, לבינינו.

ב-18 ביולי 1978 מסרתי בלידס את ההודעה הבאה למזכיר המדינה מר ואנס. אז מסרתי לו אותה בשמי, ועכשיו אני יכול לומר כאן, בכנסת, שאני מוסמך למסור אותה בשם הממשלה. הודעה זו כוללת שלושה סעיפים ואני חוזר ומדגיש שהיא נמסרה לארצות-הברית בלידס, בשמי, על-תנאי, אבל עכשיו אני מוסר אותה לכנסת בשם הממשלה.

הסעיף הראשון אומר: "הצעה להסכם שלום, שתבוסס על נסיגת ישראל לגבולות שלפני יוני 1967, בתיקונים מזעריים, וקביעת ריבונות ערבית על השטחים המפונים לא תתקבל על-ידי ישראל גם אם תלווה בהבטחת הסדרי בטחון. התנגדות ישראל להסדר כזה גובעת משיקולים בטחוניים, עקרוניים ומעשיים".

בסעיף השני נאמר: "לוא באה הצעה קונקרטית לחוזה שלום, המתבססת על פשרה טריטוריאלית, תהיה ישראל, בהתאם לנאמר בהודמנויות קודמות, מוכנה לדון בה".

אני מבקש עכשיו לא לקרוא מתוך הגייר ולומר שכל מי שאומר — ואמרו לי בוועדת חוץ ובטחון — שאשר משתמשים במלה "לוא" פירושה המלה שימוש לגבי העבר, איננו מפרש נכון את החלטת הממשלה בעניין זה. השתמשתי במונח "לוא" בכנסת, ואני משתמש בו גם עכשיו, וההצעה חלה גם על העתיד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אדוני השר, אבל קודם הודעת שלא חיסוג. או על מה תדון?

שר-החוץ מ. דיין:

בפילולוגיה נעסוק בפעם אחרת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): על מה ידונו?

שר-החוץ מ. דיין:

על פילולוגיה.

אני רוצה לחזור על הנאמר בסעיף 2: "לוא באה הצעה קונקרטית לחוזה שלום, המתבססת על פשרה טריטוריאלית, תהיה ישראל, בהתאם לנאמר בהודמנויות קודמות, מוכנה לדון בה".

והסעיף השלישי: "אם תתקבל הצעת השלום הישראלי לאוטונומיה מינהלית תהיה ישראל מוכנה, על יסוד הנאמר בסעיפים 24 ו-26, לדון, כעבור חמש שנים, בשאלת הריבונות על יהודה, שומרון וחבל עזה. אמנם הנאמר בסעיפים אלה אינו מחייב לקבל החלטה בנודון, אך גם לשאלה זו אפשר יהיה למצוא פתרון".

דיון

אשר פקדו ועודם פוקדים את המשא-ומתן לשלום בין ישראל ומצרים מובנים בחלקם, אולם כמה וכמה מהם הינם מעשה ידי שלושת הגורמים המעורבים.

ארצות-הברית, האמורה למלא תפקיד שאין לו תחליף כמגישת שירותים טובים לצדדים, דומה שהגיעה כמעט לכלל זהות עם עמדותיה של מצרים ולמידה לא קטנה של תיאום עמדות אתה. היא יצרה ציפיות בלתי-ריאליות בקהיר ותרמה, בשל כך, להקשחת עמדותיה של

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבוד שר החוץ, האם כבודו מוכן לומר מה הוא אמר בשיחות בדיוני לידס, לא רק מה שמענו מהמצרים אלא גם מה הצד השני, שר החוץ הישראלי, אמר. זה חשוב לדעת.

שר-החוץ מ. דיין:

אני עומד לקראת סיום ואני מבקש שלא להפריע.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לכן אני מפריע לך, כי הדבר חשוב לי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): הוא אמר קודם שזה ביובו זמן.

שר-החוץ מ. דיין:

אינני מבקש הצעות, ואני מבקש שלא תהינה הפרעות.

הנושא שבו אקרא את המסמך הוא רלבאנטי לשיחות לידס וחלק ממנו עוסק בשאלת הריבונות ההדדית ביהודה ושומרון וברצועת-עזה ונושאים הקרובים לזה, נושא שמבחינת המצרים היה הנושא המרכזי שבו הם רוצים התחייבות ישראלית מראש. אני רוצה לקרוא קטע קצר מהדברים שאמרתי בעניין זה ב-19 ביוני השנה, בכנסת, על דעת הממשלה. זה מה שאמרתי: "גם הנושא הזה של הריבונות, שלפי הצעת האוטונומיה המינהלית אינו חל על השטחים הללו, יהיה פתוח, ואם אחד הצדדים ירצה לעורר את הנושא הזה — כי אז הנושא יידון לאחר חמש שנים". ובהמשך "וכעבור חמש שנים, אם מישוה ירצה לעורר שאלה זו או אחרת או לעורר עקרונית את שאלת הריבונות — הוא יוכל לעשות זאת. נוסף על כך העמדה הבסיסית של ממשלת ישראל היא כי כל נושא נתון למשא-ומתן, והרי הצעתנו בדבר האוטונומיה המינהלית — טרם התחילו לדון בה בכלל. היא עדיין לא הושמה על שולחן הדיונים בינינו לבין הצדדים הערביים. לכן, אם יהיו הצעות אחרות או הצעות-נגד או הצעות שונות שתכלולנה סעיפים אחרים — נדון בהן. אבל היום, לפני שהנושא הזה נדון — לא רק לפני שהוסכם לקבל את תכניתנו — היום לקבל את התחייבותנו, כבר עכשיו, שלאחר חמש שנים יהיה דיון והכרעה בנושא סטאטוס-הקבע — את זה לא מצאנו לנחוץ".

כלומר מה שאני רוצה לומר כאן הוא שכאשר אמרתי את הדברים האלה חשבנו שלפני שדנים בתכנית שלנו לא ייתכן לרצות מאתנו שנתחייב מראש, ואין אנחנו מוכנים לכך, אבל הדבר הזה פתוח, כפי שאמרתי קודם וקראתי.

בלידס נדון והיה על השולחן הנושא של התכנית הישראלית ולעומתה התכנית הערבית. ההחלטות האלה הועלו והשאלה של עתיד השטחים, מבחינת הסטאטוס,

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון.

חברי הכנסת טובי, אני מבקש שלא להפריע. אנחנו מתחילים בדיון. הוקצו לו שלוש שעות. רשות הדיבור לחברי הכנסת אלון, ואחריו — לחברי הכנסת ארגס.

יגאל אלון (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הועזעים הקשים

מועצת הבטחון 242, שנחקלה עקרונית על ידי ישראל, על ידי שכנותיה ועל ידי העולם כולו, אם כי בפירושים שונים, היה הרה-אסון מבחינה מהותית והסברתית כאחת. הקביעה כי בשום חלק של יהודה ושומרון וחבל עזה לא ייכנסו, ואני מצטט: "ריבונות או שלטון זר" גם היא לא רק שאינה צודקת כלפי האוכלוסיה הערבית אלא שהיא גם בלתי-ריאלית ומציגה את ישראל באור מעוות גם בעיני ידידים רבים.

הצעת האוטונומיה, שיש בה גרעין חיובי שאני תומך בו מאז 1967, ניתנה לה מהות כה שלילית עד כי נתקבלה בעולם כתכסיס למימוש שליטתה של ישראל בארץ-ישראל השלמה באמצעים אחרים. וכדי שלא יישאר ספק בכוונותיה של ממשלת ישראל מצא לנכון שר החוץ להבהיר מעל במת הכנסת כי בכוונת ממשלת ישראל לפעול למען הבטחת קביעות קיומה של האוטו-נומיה המינהלית לפלשתינים.

נמצא, חברי הכנסת, שכוונותיה של ישראל מעוררות חשדות ואמינותה הגיעה לשפל שלא היה כמותו. מדיניות ההתנהלות האוטונומית במקום הלא-נכון, בשיטה הלא-נכונה ובעיתוי הלא-נכון גם היא גרמה נזק לא-ישוער למעמדה של ישראל בזירה הבין-לאומית. ואינני יודע מדוע מתברר כל כך שר החוץ שבועידת-לידס לא דנו על הצהרת כוונות אלא דנו לגופם של עניינים, כאילו הביא אתו בשורה גדולה שאמנם חלה התקדמות כאשר החלו לדון לגופם של דברים, על שטחים ועל אוכלוסיות, שהם מטבעם נושאים רגישים, יותר מאשר אילו דנו בהצהרת כוונות. ההצעה הזאת והפראקטיקה הזאת סללו את הדרך לתופעה המעליבה של שאלות אמריקניות מלוות בהצעת תשובות שהולידו תשובות עלובות.

כלום לא הבינו מעצבי המדיניות הישראלית שבמסגרת מדיניותם הקשוחה יהיה קשה יותר להגיע להסכם קונקרטי בנושאים רגישים, כמו שטחים ואוכלוסיה, מאשר להצהרת כוונות אכן מדיניות החוץ של ישראל משקת הישר לידי יריבינו, ובכך מהווה היא אולי את האויב הגדול ביותר למעמדה של ישראל בקרב אומות העולם.

הצהרת כוונות משותפת לגבי עתיד יהודה, שומרון ועזה דרושה למצרים, ואין בה כדי לפגוע באינטרסים האמיתיים של ישראל. מסתבר שאין מצרים רואה לאפשרי להמשיך במשא-ומתן נפרד בלא שתגלה דאגה לבעיה הפלשתינית ולשטחים המוחזקים בתחומי ארץ-ישראל. רצונה להוכיח, כנראה, לעם המצרי ולעולם הערבי כי היא יוצרת תשתית עקרונית לפתרון הבעיה הנחשבת לכלל-ערבית ולאחד משרשי הסיכסוך, היינו הבעיה הפלשתינית.

אין להוציא מכלל אפשרות כי אילו עלה בידי ישראל ומצרים להסכים על הצהרת כוונות כזו-היא היה נפתח פתח להצטרפותן של ירדן ושל האוכלוסיה הערבית בשטחים המוחזקים לתהליך המשא-ומתן.

אלה שהטילו ספק בחשיבותה של הצהרת כוונות אפשרית מזוגנים לעיני ב"מסמך-וינה", שפורסם על-ידי יושב-ראש האינטרנאציאנל הסוציאליסטי וילי בראנדט, ויושב-ראש ועדת האינטרנאציאנל לענייני המזרח-התיכון ברנו קריסקי. ראוי שמסמך זה ופירושו הנסמך על-ידי האופוזיציה ייכללו ב"דברי הכנסת". אני מצטט: "סעיף 1: שלום בין ישראל ומדינות ערב ניתן להשגה רק במשא-ומתן כן ומאומץ. אנו קוראים למצרים ול-ישראל

ממשלת מצרים. כמה וכמה הערות וגזיפות, אם אלה איומים שהשמיעו דוברים בכירים נגד ממשלת ישראל תוך גילוי התאפקות מופלגת כל אימת שדוברים מצריים משמיעים הצהרות המעכירות את האווירה — אין בהם תרומה ליצירת האקלים הדרוש לצמיחת אילן השלום. בהדרגה מתכרסם והולך מעמדה של ארצות-הברית כמ-תוֹך הוֹגוֹן, עלי לומר בכל ההחלטות כי לחצים על ישראל ישיגו תוצאה הפוכה. אל מול לחצים הפוגעים באינטרסים של ישראל נתייצב כולנו במלוכד למרות חילוקי-דעות עקרוניים וטאקטיים, שבהם נמשיך לדון במלוא הבהירות בינינו לבין עצמנו, כיאה לדמוקרטיה מתוקנת ואחראית. כאורת ישראל הוואה בארצות-הברית ידידה היסטורית והמאמין ביכלתה לתרום להשגת שלום ובטחון באזורנו הנני פונה למנהיגי ארצות-הברית בתביעה לחזור לעמדה יותר אונייטיבית שתביא ליתר אפקטיביות של שירותיה הטובים.

כבוד היושב-ראש, גם היום, כמו בימי נובמבר הבלתי-נשכחים, אני מוקיר את ביקורו של הנשיא סא-דאט בירושלים כמעשה היסטורי וכצעד נועז אשר פתח סיכויים חדשים לשלום בין מדינות האזור לטובת הכול — ארזי היושב-ראש, אני מציע שעל המשבר הממשלתי תדונו סביב שולחן אחר — אולם מעשה גדול זה נפגם בשל הנימוק האולטימאטיביות המלוות זמון לזמן את הצהרותיו של נשיא מצרים. קביעתו כי באוקטובר יפוג תקפו של הסכם-הביניים והאיום, בנאומו בפני הגיס השני, כי יחדש את האופציה הצבאית אם ייכשלו האמצעים המדיניים, נוגדים במפורש את הסכם-הביניים ואינם מועילים ליצירת אותה אווירה אשר הסכם חשוב זה אמור לטפח. על נשיא מצרים להבין כי נכונותו להשלים עם קיומה של ישראל וכי ביקורו הדראמאטי בירושלים, עם כל חשיבותם הגדולה, אינם יכולים לשמש תרומה יחידה ליישוב הסיכסוך ולהבטחת יציבותו של השלום.

גם את התבטאויותיו הפוגעות של הנשיא סאדאט כלפי ראש הממשלה יש לדחות על הסף. היטיב ראש הממשלה עשות בהימנעותו מלהגיב בדברים פוגעים. עצתי לו, אם מותר לאופוזיציה לייצג לממשלה, כי ימשיך בדרך זאת בגיגוד לדעת כמה מחבריו חמומי-המזג. לא תמיד מענה לשון הוא סגולה בדוקה לשמירת הכבוד האישי והלאומי. לעתים טמונה עוצמה גם בהתאפקות.

הנשיא סאדאט טעה חמורות כאשר החזיר את שר החוץ כאמל מועידת-ירושלים בינואר והפסיק למעשה את המשא-ומתן, גם התבטאותו הקשוחה בעקבות השיתות בטירת לידס, בלוויית הצבת סימן-שאלה על המשך השיחות — ואני מקווה שאין זו עמדתו האחרונה — אין בה כדי להועיל לקידום השלום, כי פנינו למשא-ומתן ולא לתכתיבים משום צד נגד שום צד.

אלוהים עם הסבלנים. אלה שאינם סבלנים, כמותם ככופרים" — קובעת מיימרה ערבית חכמה. הסבלנות איננה המידה המאפיינת את התנהגותה של מצרים בשלבים שונים של המשא-ומתן.

ראשי-הממשלה מ. בגין :

הם לא מסכימים להיקרא "כופרים".

יגאל אלון (המערך) :

למרבה הצער, תרמה גם ממשלת ישראל את חלקה שלה להתנהלות התסבוכת. הפירוש המחודש להחלטת

האופוזיציה שמעון פרס? האם לעתים כה קרובות נחברנו במסמכים בין-לאומיים במובן חיובי כזה? האם הוויתור המפליג שעשה ראש הממשלה בסניג' עוד לפני שנפתח המשא-ומתן, ואולי כתנאי מוקדם לו—מוצלח יותר? האם הוא קידם אותנו יותר? האם הצעת האוטונומיה האומללה פתחה מסלולים חדשים למשא-ומתן ושיפרה את תדמיתה של ישראל בעולם? האם שיחות לידס הביאו פירות כה מהוללים שהממשלה יכולה להתברך בהם? ומה טעם מוצאים דוברי הממשלה, לרבות שר החוץ לפני דקות מספר, לקבוע כמעט בסיפוק עמוק שהמצרים אינם מקבלים אפילו את תכנית המערך, ועל-ידי כך רוצה הוא לפסול אותה? האם את תכניתו שלו קיבלו? האם את תכניתו מר בגין קיבלו? האם אי-אפשר להבחין בין קו התחלתי לבין התפתחותו של משא-ומתן ובסבלנות של נמלים?

אלא, ידידי בספסי הקואליציה, פחד אחז בכך שמא תיענה ירדן לאתגר ותצטרף למשא-ומתן. שמא תצטרפו להיפרד מחלומות באספמיה שלכם בדבר קיום ארץ-יש-ראל השלמה לגצה, תוך שלטון במסווה של אוטונומיה בלתי-אוטונומית.

צאו וראו: מה שלא תהיה תשובת מצרים, ירדן ועמדת ארצות-הברית בעניין האוטונומיה רע לנו אתה, היא תכנית כושלת ומכשילה. אם היא נדחתה הרי יש-ראל מוצתה; לא שחשבה; לא שאתה תתקבל חלילה, אדוני ראש הממשלה, תיפתח דרך-המלך לדה-ציוניזציה של מדינת ישראל. האוטונומיה שתוקם בכל השטחים המרו-חוקים על-פי המתכון שלכם, סופה להתגלגל למדינה עצמאית שלישית, בלי שאפשר יהיה לומר שהבעיה הפל-שתינית נפתרה על-ידי כך אפילו, איש איננו רוצה באותה מדינה, לא הקואליציה, לא האופוזיציה, לא ירדן ולא מצרים. ואילו ישראל תיהפך במהירות למדינה דו-לאומית וללא גבולות בני-הגנה.

חברי הכנסת, אין גנוס מפשרה טריטוריאלית, כי רק במסגרתה ניתן לספק את האינטרסים הבסיסיים של שני הצדדים. ישראל מעוניינת וצריכה להיות מעוניינת בשי-מור אופיה היהודי ומשטרה הדמוקרטית. היא רוצה בהכרה משפטית ומדינית ובנורמאליזציה של היחסים מצד שכנותיה ובגבולות בני-הגנה, שסידורי בטחון אלקטרוניים ואחרים אינם יכולים לשמש להם תחליף. ואילו הצד הערבי רוצה בשטחים שבאבד לו, הרבה ככל שניתן, באותה מלחמה שכפו עלינו ובפתרון הבעיה הפל-שתינית, דבר שאני יכול להבין לו. כיצד ניתן ליישב את הצרכים הללו אם לא על בסיס של פשרה? אין מוצא אחר, גם אם אין הבסיס הזה מתקבל במהלך הראשון או השני של המשא-ומתן.

יש כבר מידה לא קטנה של הסכמה בנקודות אלה או אלה, ובהן שצויינו על-ידי שר החוץ וביניהן שצויינו בפורומים אחרים. לכן טועה נשיא מצרים כאשר מס-ביר לעולם ולנו, באמצעות אמצעי התקשורת האלקטרו-ניים, שהוא איננו מבין את ישראל אשר רוצה גם שלום, גם יחסים דיפלומטיים, גם בטחון — והוא מסכים לה? שמגיע לה בטחון — אבל למה טריטוריה? הוא טועה, משום שבתקופתנו דווקא כתוצאה מההתפתחות הדראמא-טית של אמצעי לחימה קונבנציוניים עלה הערך של הטריטוריה. וטועה הממשלה שלנו בהציגה לא מול העמדה הקשוחה של סאראת עמדה קשוחה הופכה של כל הטריטוריות ביהודה ובשומרון, כאשר לפי עניות דעתנו, אם וכאשר נגיע להסכמה הדדית בדבר עקרון

ראל לחדש את תהליך המשא-ומתן, שהושעה בינואר 1978, ולהמשיך בזימת סאראת עד שיושגו וייחתמו חווי שלום. סעיף 2: השלום צריך להיות מושגת על קשרית יחסים ידידותיים בין מדינות המורח-התיכון בתחומי הדיפלומאטיה, הכלכלה, התרבות ויחסי אנוש. שלום משמעותו רבה יותר מאשר סיום מצב הלוחמה. הוא כרוך בהקמת מערכת יחסים אזורית חדשה המבוססת על שיתוף פעולה הדוק. סעיף 3: גורם חשוב בהסדר שלום וקביעת גבולות בטוחים בהתאם להתלטת מועצת הבטחון 242 ו-338. ישראל תיסוג בכל גיורה לגבולות הבטחון שיוסכם עליהם. מיקומם המדויק של גבולות הבטחון ייקבע במשא-ומתן שלום. כן יש לכלול בהסכם סעיפים בדבר פירושים והסדרי בטחון לישראל בשטחים בהתאם לצרכי הבטחון שלה. סעיף אחרון: השכנת השלום דורשת פתרון לבעיה הפלשתינית על כל היבטיה. ההסדר צריך לכלול הכרה בזכות הפלשתינאים להשתתף בהגדרת עתי-דם באמצעות משא-ומתן שבו ייטלו חלק נציגיהם הנב-חרים.

אכן, חברי הכנסת, מסמך זה הוא הפירוש הטוב ביותר שניתן להתלטות מועצת הבטחון 242 ו-338 על-ידי גורם בין-לאומי. הוא הקרוב ביותר לגיטומי מצע הבחי-רות של המערך אשר ניתן על-ידי גורם זה. כלומר לנו יש גיטומים אפילו מוצלחים יותר במצענו ובמדיניותנו. אדרבה, חברי הכנסת, השו-נא מסמך זה לפירושים אחרים ולהצהרות תשע חברות הקהילה האירופית, או אפילו להצהרת-אסווא, ותיווכחו כמה תועלת עשויה לצ-מוח ממנו. אל תעביר שנאתכם אתכם על דעתכם.

משה שמיר (הליכוד):

וז קוסמטיקה ...

יגאל אלון (המערך):

מסמך זה קורא להמשך המשא-ומתן עד שייחתם חוזה שלום ותושג הנורמאליזציה ביחסים. הוא קובע שהנסי-גות בכל הגזרות תיעשינה "אל גבולות בטוחים". מדובר בבסיגה בכל הגזרות, אך לא מכל המצעים, היינו — פשרה טריטוריאלית. סידורי בטחון מוצעים כתוספת לגבולות בני-הגנה ולא כתחליף להם. זה עתה שמענו מפי שר החוץ ששם, בליס, דובר על תחליפים לגבולות, בעוד שידידנו ביינטרנאציונאל הסוציאליסטי, ולא בלי דיעת מצרים, מדברים על סידורי בטחון כמשלמים את הגבולות הבטוחים, ולא באים במקומם. אין מדובר במדינה פלשתינית, אין מומינים את אש"ס להשתתף במשא-ומתן, אלא קובעים כי הפלשתינים ייטלו חלק בהגדרת עתידם. פלשתינים על-פי מסמך זה ועל-פי הפירוש של מפלגת העבודה — שלנו — פירושם הא-כלוסיה הערבית החיה בגדה המערבית ובחבל עזה, והם שיקבעו את נציגיהם.

משה שמיר (הליכוד):

המצרים הודיעו שהכוונה לאש"ס.

שמעון פרס (המערך):

לא.

יגאל אלון (המערך):

אמנם אנו מאמינים שהצהרת כוונות עשויה להביא את ירדן לשלוח המשא-ומתן, או לפחות לסלול את הדרך לחידוש המשא-ומתן הנפרד עם מצרים. על מה איפוא יצא הקצף מצד דוברי הקואליציה נגד ראש

מיכאל חריש (המערך):

אתה רוצה להתערב שהוא יחזור?

יגאל אלון (המערך):

בתחום המדיניות לאיזה מבוי סתום הבאתם אותנו — לגיתוק ולגיתור עם כל מוקדי הכוח, עם כל מוקדי ההשפעה בארצות-הברית של אמריקה, זוהי ידידתנו המסורתית, גם בבית-הלבן ובבתי הקונגרס, וגם בדעת-הקהל, ובכללה חלק ניכר מדעת-הקהל היהודית.

ולא אמנה את כל מחדליכם, את כל שגיאותיכם ואת כל דליפותיכם. אינכם מצליחים אפילו לחפז כצוות. האם יהיה זה מוגזם, אדוני ראש הממשלה, אם אומר לך את האמת שבלב? כיוון שלא עמדתם בהתחייבויותיכם לא בתחום הסוציאלי והכלכלי ולא בתחום המדיני, עליך להתפטר, ובעקבותיך כל הממשלה צריכה להתפטר ולתת אפשרות לעם לבחור מחדש את ממשלתו, לא על-פי התנאים ששררו לפני יותר משנה אלא על-פי תנאים שנוצרו עכשיו, לאחר שיוכלו לשפוט אתכם על-פי מעשיכם. אתה בטוח בתוצאות, אתה מאמין בסקרים ובסקרים. והרי התוצאות הן לטובתך ולא לטובתנו.

ובכל זאת אני פונה אליך בקריאה פאטריוטית: אדוני ראש הממשלה, התפטר ותחזור לשרת את המדינה באופוזיציה, עשית זאת בכשרון רב.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארנס, ואחריו — לחבר-הכנסת טולידאנו.

משה ארנס (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זה יותר מתשעה חודשים מאז ביקורו של סאדאת בירושלים שאנחנו פה בכנסת, נדמה לי שכל עם ישראל, מתמקדים על רצף של אירועים ספציפיים: נאומו של סאדאת, השיחות באיסמ-אעליה, הודעות ומאמרים בעתונות המצרית, בדיוק מה אמר מר סאדאת לחבר-הכנסת פרס, בדיוק מה אמר מר סאדאת לשר-הבטחון ויצמן, מה כתוב במסמך-וינה. הבוקר שמעתי את חבר-הכנסת אלון כבר פעם שלישית מצטט את המסמך החשוב הזה ומפרש מה כתוב שם, —

יגאל אלון (המערך):

אסור לצטט מורעת החוץ והבטחון.

משה ארנס (הליכוד):

אני לא אמרתי. זאת אתה אומר.

— מה נכתב בשבועון "אוקטובר" ומה פירוש הדברים שנכתבו שם. נדמה לי שההתמקדות הזאת על מלים ועל מאמרים עלולה להביא אותנו לכך שאת היער לא נראה בגלל העצים.

גברתי היושבת-ראש, איך יש לראות את התקופה שבה אנחנו נמצאים מאז ביקורו של סאדאת? יש המ' שווים את עם ישראל לאדם העומד על המדרגה, רוצה לחצות את הרחוב כדי להגיע לצד השני, לשלום, יש אור ירוק ברמזור והוא חייב לעבור, ולא — יחמץ את ההזדמנות. אם לא יעבור דרך אותו חלון בתקופת הזמן הנתונה הזאת, לשלום לא יגיע. אני חושב שזאת ראייה מעוותת ולא נכונה של מצבנו.

לדעתי, יש לראות גם את התקופה הזאת שבה אנו נמצאים כרצף, כשלב אינטגרלי במסע ארוך של ספי-נאנו, שהתחיל עם התחלת המפעל הציוני והביא אותנו

הפשרה הטריטוריאלית, גיתן לספק גבולות בני-הגנה אפקטיביים, שיהיו שונים מקורי שביתת-הנשק, וגיתן יהיה לתת תשובה גם לבעיה הפלשתינאית.

לבסוף, גברתי היושבת-ראש, תרשי לי שתי הערות לדוברי הממשלה, ואם מותר לי — לראש הממשלה, על התבטאויותיהם החריפות, שלעיתים צליל של מק-קאר-תיסם עלה מהם, כאשר התקופה את מפלגת העבודה, את המערך, את ראש האופוזיציה, כאילו תקעו סכין בגבה של המדינה. אתם תחליטו מי פאטריוט ומי לא? מי תוקע סכינים בגב המדינה? ראש הממשלה אפילו שם עצמו — נראה שזה בסמכותו כראש הממשלה — סקיד למתן אשרות נסיעה. הוא יחליט אם לתת לאנשי האופוזיציה ויזות כדי לנסוע לאן שהם רוצים לנסוע...

חברי הכנסת, לאופוזיציה אין שום יומרה לפעול במקום הממשלה בניהול המשא-ומתן עם מדינות ערב. הצהרנו חוזר והצהר אין-סוף פעמים שהמשא-ומתן יתנהל אך ורק על-ידי הממשלה ונציגיה המוסמכים, ותהא ביקורתנו על אופן ניהול המשא-ומתן ותכנון אשר תהא.

קשרינו הבין-לאומיים, קשריה של מפלגת העבודה באינטרגאציונאל הסוציאליסטי על בסיס רב-מפלגתי, או על בסיס דו-צדדי, איננו טעון אישור של שום ממשלה. כך מקובל בכל המתקנות שבדמוקראטיות בעולם. איננו זקוקים לאישור מתי להיפגש, עם מי להיפגש, על מה לשוחח.

(קריאה: האם כבר שילמתם את דמי החבר לאירגון הזה?)

אנו היחידים שנחליט במה מותר לעסוק, עם מי מותר לשוחח ועל מה.

אינני יכול להבטיחכם נאמנה שאילו תכנית המערך היא היתה המדיניות המוצהרת של ממשלת ישראל, ואילו המערך כממשלה היה מנהל את המשא-ומתן, השלום כאילו היה מונח בקופסה. אבל שני דברים אני יכול לומר על כך: קודם-כול הממשלה בהנהגת המערך, הממשלות בהנהגת המערך, השיגו שלושה הסכמים אשר מחזיקים מעמד עד עצם היום הזה. שנית, גם אם תכניתנו לא היתה מתקבלת לאלתר, לפחות אפשר היה להציגה כלפי העולם כתכנית המתחשבת גם באינטרס הישראלי וגם באינטרס הערבי. כי מה הוא ההבדל בין מדינאות לבין פוליטיקניות? מדינאות מנסה לראות את האינטרסים של שני הצדדים; פוליטיקניות צרת-אופקים רואה את האינטרס של צד אחד. זה מאפיין את המדיניות של ממשלת מר בגין.

אדוני ראש הממשלה, חלפה יותר משנה מאז שהציגו את ממשלתך לפני הכנסת, שנה רצופה כשלונות. אין תחום מתחומי פעולתה של הממשלה שלא נכשלת בו. לא עמדתם בשום הבטחה שנתתם לבוחרים. אתה בעצמך הבטחת מעל גלי האתר לבוחרך מייד עם כניסתכם לממשלה שתדאג כל יחסת אמנה של כל גורמי המשק, שלא תהיה עליית מחירים, שלא תהיה עליית שכר, שלא תהיה עליית רווחים, והשך יודע מה, וכן הורדת מסים במשך שנתיים רצופות. כל זה דיבר ללב עקרת-הבית התמימה, לאותה אוכלוסיה שמשום-מה אתה מכנה אותה עניה. לא עמדתם בזה שבוע ימים, ואנו נקלענו לסיחרור אינפלציוני שכנראה חרג מכל פיקוח של הממשלה, עד כדי כך שאחד מבכירי שריך עומד להיפרד מעליך וממשלתך.

עית לצאת להרפתקאות בחוץ; חוסר סובלנות למיעוטים; משבר האנגריה שיוצר את הדימוי שניתן להשיג גם סיוע מארצות-הברית למסע הזה.

על רקע תולדות העבר והתחזית לעתיד יש לראות בתשעת החודשים האחרונים חלק אינטגרלי של מסע ארוך של הספינה שלנו — הקמת המדינה, התבססות, התעצמות, מסע שעוד יביא אותנו ליחסי שלום עם שכנינו. בפנינו לא רמזור שאותו צריך לעבור ברגע זה אלא המשך מסע ארוך לקראת יעד מוגדר. אך עלינו להיזהר שכתוצאה מפעולה בלתי-זהירה או טעות בניווט לא נסכן את הספינה.

לכן הנושא היסודי שעלינו לחשוב עליו בתהליך המשא-ומתן, בהצעות שאנחנו מניחים על השולחן, הוא לא להפיר את מאזן הכוחות הזה שאליי הגענו כתוצאה מההתעצמות שלנו, לא לגרום להחלשה בלתי-סימטרית של מדינת ישראל מול העולם הערבי. התהליכים והאי-רועים העלולים לסכן את עצם קיום הספינה לא יביאו אותנו לשלום, הם עלולים להביא אותנו למלחמה.

הייתי רוצה להתייחס בכמה מלים לדברים שנאמרו על-ידי נציגי האופוזיציה, ולא אתייחס לדברים שנאמרו בימים האחרונים, בתקופה של איבוד עשתונות. אתייחס למה שאנשי המערך מציגים בתור בשורה שלהם, הנוסחה הגואלת שלהם, והיא הפשרה הטריטוריאלית שחברי הכנסת אלון דיבר עליה רק כרגע.

מה מציע המערך, ולמה הוא מתכוון כאשר הוא דורש מהממשלה להכריז על נכונות לפשרה טריטוריאלית? השתתפתי במספר לא קטן של דיונים עם נציגי המערך בנושא זה. ומה שנאמר על-ידם הוא: בסדר, לא יתקבל על-ידי הערבים, אבל ייצור דימוי — אמר זאת חבר-הכנסת אלון גם הבוקר — דימוי חיובי של מדינת ישראל בפני העולם, בפני דעת-הקהל. אפשר לכנות הצעה זו למעשה כהצעת פרסומי; ידוע לנו מראש שהיא לא תתקבל, אבל היא תגרום לשיפור בדימוי של מדינת ישראל בדעת-הקהל העולמית.

ינאל אלון (המערך):

יש לה סיכוי להתקבל.

משה ארנס (הליכוד):

זאת לא שמעתי מכך, וזאת בוודאי לא שמענו משום נציג ערבי.

ינאל אלון (המערך):

יש לה יותר סיכוי להתקבל מאשר לתכנית "אף שעל" לגבי יהודה ושומרון.

משה ארנס (הליכוד):

תקשיב, אני חושב שאתה עשוי להסכים אתי.

ינאל אלון (המערך):

ברצון אקשיב.

משה ארנס (הליכוד):

קודם-כול הייתי אומר: כתכסיס, או כצעד במשא-ומתן, זה דבר ללא תקדים להציע הצעה שלמעשה מכוננת לא לצד השני אלא לאמצעי התקשורת.

חיים בר-לב (המערך):

קודם שר החוץ פירש את עמדת המערך, עכשיו אתה מפרש אותה. אולי תקשיבו מה אנחנו אומרים? אנחנו

להקמת המדינה, להתבססותה, להתעצמותה, ובסופו-של-דבר יביא אותנו גם לשלום עם שכנינו. נדמה לי שראייה זו היא הראייה הכוללת, ורק היא תביא אותנו להבנת מצבנו ולהחלטות נכונות בתחום האסטרטגי וגם בתחום הטקטי.

הייתי רוצה לומר מלים מספר על הסיכסוך הישראלי-ערבי על עברו ועל עתידו, עד כמה שאנחנו מסוגלים היום לפענח אותו. חברי הכנסת, הייתי מחלק את הסיכסוך הנמשך יותר משישים שנה, לשלוש תקופות. התקופה עד גמר מלחמת-העצמאות היא תקופה שבה העולם הערבי האמין שיש ביכולתו ובכוחו להביס את המפעל הציוני. עם תום מלחמת-העצמאות אנחנו עומדים בפני תקופה שבה התברר לעולם הערבי שאין בכוחו לשים קץ למפעל הציוני, ואם רצונו לעשות כך — יצטרך להסתייע בכוחות מהחוץ. החל משנות ה-50 אנחנו רואים את הפנייה לברית-המועצות. מ-1954—1955 עד מלחמת יום-הכיפורים אנחנו עוברים תקופה שבה העולם הערבי חושב שאמנם בכוחו שלו איננו מסוגל להביס את המדינה היהודית, אבל בסיוע של ברית-המועצות יצליח לעשות זאת. החל משנות ה-70 המוקדמות אנחנו רואים שהעולם הערבי הבין שגם בסיוע ברית-המועצות לא יצליח להביס את מדינת ישראל, אנחנו רואים את הפנייה לארצות-הברית והתקווה שאולי בסיועה של ארצות-הברית יצליח העולם הערבי להשיג את המטרות שלו.

תהליך זה מלווה את ההתעצמות של מדינת ישראל. שינויי השקפה אלה בעולם הערבי הם פועל-יוצא ישיר של ההתעצמות צה"ל והתעצמות מדינת ישראל. הפנייה לעולם המערבי היא פנייה על רקע של משבר האנגריה, שיצר את הבסיס ליחסים בין העולם הערבי ובין ארצות-הברית, והפנייה לעולם המערבי ולארצות-הברית מחייבת מיתון בעמדות. את ברית-המועצות אפשר היה לגייס למסע לחיסול מדינת ישראל; את ארצות-הברית לא ניתן לגייס למסע כזה.

לקראת מה אנחנו הולכים בעתיד? ננסה לראות את התמונה ראייה כוללת. איש מאתנו אינו יכול לחזות אירועים ספציפיים בעתיד, אבל יש גורמים מסויימים, תהליכים מסויימים, יש לנו תחושה טובה מבחינת קצב התפתחותם. הייתי רוצה לזהות ארבעה גורמים, שאני רואה בהם גורמים פחות או יותר קבועים בעתיד הנראה לעין, בתקופה של עשר-עשרים שנה. גורם אחד הוא אי-הסימטריה בין העולם הערבי ומדינת ישראל. זהו דבר שהיה קיים ב-1948, זהו דבר שקיים ב-1978, זהו דבר שכנראה יהיה קיים ב-1988, וייתכן שאף ב-1998 — אי-סימטריה בשטחים, באוכלוסיה, במשאבים, ולכן גם בכל-ידי-שק. הגורם השני: משטרים טוטאליטאריים בעולם הערבי. מצב שהיה קיים ב-1948, מצב שקיים ב-1978, אני חושב שמצב זה יהיה קיים ב-1988; הגורם השלישי הוא חוסר הסובלנות של העולם הערבי כלפי מיעוטים: כורדים, כושים בסודאן, נוצרים בלבנון, יהודים בארץ-ישראל. הגורם הרביעי הוא משבר האנגריה, תופעה טכנולוגית-כלכלית שהעולם יצטרך לחיות אתה הרבה שנים.

אלה ארבעה גורמים הנראים לי גורמים קבועים, אלה ארבעה גורמים שפירושם המשך איומים בטווחיים כלפי ישראל: אי-סימטריה, ולכן האמונה — גם אם היא לא נכונה — שבכוחות עדיפים ניתן יהיה להביס את מדינת ישראל; משטרים טוטאליטאריים שנטייתם הטב-

חברי הכנסת אלון, על החשיבות של הטריטוריה גם בימים אלה, ואולי במיוחד בימים אלה. לכן אי-שליטה של צה"ל באזור זה — הייתי אומר באזור כולו, שרחבו בנקודה המאקסימאלית הוא 50 קילומטר — יש בה סיכון בטחוני חמור למדינת ישראל.

לכן נשאלת השאלה האם למען פרסומת ולמען עשיית רושם על דעת הקהל, תוך שיקול שממילא לא תתקבל, כדאי לנו להציע הצעה הטומנת בחובה סיכון חמור למדינת ישראל. לשאלה זו, לדעתי, התשובה היא בהחלט שלילית; מכיוון שמי שלמד פעם תרמודינאמיקה יודע שבעולם אין תהליכים הפיכים. אמרת — אינך יכול לחזור לנקודה המקורית שממנה התחלת. יש רבים בתוכנו החושבים שההצעה של ממשלת ישראל לגבי סיני היתה מרחיקת-לכת מדי. יש הטוענים היום שכדאי לחזור ממנה. האם פשוט לחזור ממנה? — לא פשוט לחזור ממנה. חברי הכנסת אלון וכל חברי המערך, תחשבו על כך, שלאחר שתוצג ההצעה למעל אמצעי התקשורת לא יהיה פשוט לחזור ממנה, וניכנס במשא-ומתן לנקודת נחיתות שלא תהיה לטובתנו.

יגאל אלון (המערך):

בתכניתנו יש פתרון לבעיה האסטרטגית.

משה ארנס (הליכוד):

נדבר על כך בוועדת החוץ והבטחון. אני יוצא מתוך הנחה שאשכנע אותך שאין לך פתרון במסגרת 50 הקילומטר.

ומלה אחרונה בקשר לפגישות של אנשי המערך עם סאדאת ורצונם להמשיך להיפגש עם מנהיגים ערבים. אנחנו מדינה דמוקרטית, חלק מהקהילה הדמוקרטית בעולם. יש גורמות מסויימות לגבי התנהגות אופוזיציה במדינה דמוקרטית. אני יודעים שלסאדאת אין בעיה כזאת, אין לו אופוזיציה — ייתכן שרוצים עכשיו ליצור אופוזיציה באופן לאכזרי — הודרשת ממנו להגמיש את הקו כלפי מדינת ישראל, העורכת הפגנות של "שלום עכשיו", השולחת את שליחיה להיפגש עם מנחם בגין או אפילו עם נציגי האופוזיציה הישראלית. אבל אנו מדינה דמוקרטית, עם כל העוצמה הטמונה בדמוקרטיה ועם כל החול-שות הקיימות בה. מה הגורמות המקובלות במדינות דמוקרטיות? ארצות-הברית היא מדינה הנמצאת בעימות עם מדינה אחרת, עם ברית-המועצות, והיא מנהלת משא-ומתן על דברים גורליים וחשובים לאזרחיה. האם ניתן בכלל לשער מצב שבריונייב יצהיר שהוא עם הנשיא קארטר אינו מוכן להיפגש ולדבר, ובאותה עת ייסע למוסקבה ג'ראלד פורד, המנהיג האוטוריטטיבי של המפלגה הרפובליקנית, כדי לשוחח עם בריונייב בלשון יותר מתונה מאשר העמדה הרשמית של ממשלת ארצות-הברית? לא ניתן בכלל להעלות על הדעת דבר כזה גם לגבי המערך. לכן כדאי שנוכרו שמדינה דמוקרטית במשא-ומתן עם מדינה טוטליטארית — וזה המצב שבו אנו נמצאים — יש לה נחיתות מסויימת. אבל מידת הנחיתות היא פונקציה ישירה של התנהגות האופוזיציה במדינה דמוקרטית. ועל כך הייתי מציע לאנשי המערך לחשוב.

הח"ר ש. ארבל-אלמוזילינו:

רשות הדיבור לחברי הכנסת טולידאנו, ואחריו — לחברי הכנסת והפטינס.

אומרים: זוהי תכנית שאם נציע אותה ואם ניכנס למשא-ומתן יש סבירות שהיא תתקבל.

משה ארנס (הליכוד):

אני שומע אותך עכשיו לא בפעם הראשונה בנושא הפשרה הטריטוריאלית. אני שומע את הנושא הזה תשעה חודשים, אולי אפילו שלושים שנה, אולי אפילו מעבר לזה. הפשרה הטריטוריאלית עדיין לא נתקבלה על-ידי אף צד אחד. והדבר היחיד שאתם אומרים, שאולי למר-אית-עין מתקבל על הדעת, שזה עלול לשפר את הדימוי של מדינת ישראל, אם ממשלת ישראל תכריז על נכונות לפשרה טריטוריאלית — — —

יגאל אלון (המערך):

אם תרשה לי — לפשרה טריטוריאלית יש סיכוי רב יותר להתקבל מאשר ל"אף שעל" ביהודה ושומרון; גם אם היא תידחה בשלבים הראשונים, היא מציבה אותנו בעמדה יותר נוחה מבחינת דעת-הקהל העולמית, לא כתכסיס. חשוב לנו שבנינו ידעו שאנו מוכנים גם לפשרה טריטוריאלית.

משה ארנס (הליכוד):

תרשה לי להצביע על כמה סיכונים הקשורים בהצעה הזאת והופכים אותה להצעה שבשום-פנים-יאופן לא כדאי לאמץ אותה.

(השר ח. לגדאן קורא קריאת-ביניים)

יגאל אלון (המערך):

הנה ראת שאלפילו בווינה הגענו לידי הבנה.

השר ח. לגדאן:

קרייסקי אמר — — —

יגאל אלון (המערך):

קרייסקי דיבר על ראשי הערים שנבחרו בשטחים.

שר-הבריאות א. שוסטק:

לא רק הערבים, האמריקנים אינם מקבלים את ההצעה שלכם.

יגאל אלון (המערך):

היו אמריקנים שקיבלו.

שר-הבריאות א. שוסטק:

אתם הייתם אז הממשלה — — —

חיים בר-לב (המערך):

אנו היינו בממשלה בתקופה שלפני בואו של סאדאת. עכשיו תקופה חדשה.

הח"ר ש. ארבל-אלמוזילינו:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק את הקריאות. אי-אפשר לנהל רב-שיח כאשר חברי הכנסת ארנס, שנתונה לו רשות הדיבור, עומד ומחכה שתסיימו דבריכם.

משה ארנס (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כפי שידוע לכל אחד מהנוכחים באולם, אותו אזור שלגביו מציעים חברי-הכנסת אלון ובר-לב שהממשלה תכריז על נכונותה לפשרה טריטוריאלית, יהודה ושומרון, הוא אזור הגובל עם מרכזי אוכלוסיה ותעשייה של מדינת ישראל. כל רחבו, בנקודה הרחבה ביותר — 50 קילומטר, דיבר קודמי,

שמואל טולידאנו (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
ד"ש אמרה במצעה כי נעניק לבעיות החברה עדיפות לאומית בשורה אחת עם בעיות הבטחון, המשק והעלייה — ממשלה זו שבה אנו שותפים מטפלת בנושאי הרווחה באותה דרך שבה טופל בהם בשנים עברו. "תקום ועדה קואליציונית שתדון בפרטי שינוי שיטת הבחירות; הומל המוקצה להשלמתה של עבודת הוועדה הוא תשעה חודשים מיום הקמתה", כך נאמר בהסכם הקואליציוני שנחתם ב-24 באוקטובר 1977. היום, 24 ביולי 1978, מלאו תשעה ירחי לידה, הוולד לא רק שלא יולד אלא שאין רואים אף את העובר, והיה אם ייוולד ביום מן הימים הנגי מבטיחם שהוא יהיה דפקטיבי.

הנושאים שציינתי אינם נחלת קבוצה זו או זו בד"ש. זהו הבסיס של התנועה על כל גוניה, ומכאן החומרה שבא-ביצועם.

מדיניות הממשלה צריכה, לדעתי האישית, להיות מושתתת על העקרונות הבאים: 1. ממשלת ישראל מציעה הסדר על בסיס של פשרה טריטוריאלית, ואין זה משנה כלל ועיקר אם כיום מוכן סאדאת או כל גורם ערבי אחר לקבל פתרון זה אם לאו. יבוא הסירוב מצדו ולא מצד דנו.

2. כפועל-יציא מכך ממשלת ישראל מקבלת את החלטה 242 ומכירה בכך שהיא חלה על כל הגזרות והשטחים המוחזקים. שני עקרונות אלה חייבים להיאמר במפורש וללא פילפולים והתחמקויות.

3. כל עוד אין הצד השני מוכן לדון בפתרון המבוסס על פשרה טריטוריאלית מציעה ישראל את תכנית האוטו-נומיה כבסיס למשא-ומתן לשלום. אין אני מקבל כלל ועיקר את דברי דוברי המערך שתכנית האוטונומיה, אם תתקבל, היא אסון לאומי. מאז ומתמיד הנגי בדעה שתכנית זו מהווה בסיס, בסיס בלבד, טוב למשא-ומתן לשלום.

4. למרות זכותנו על ארץ-ישראל קו-היסוד המנחה אותנו הוא בטחון ישראל. ובמושג "בטחון" יש לכלול הן בטחון מפני איום אסטרטגי והן בטחון מפני איום טאקטי-טוריסטי.

5. האיום האסטרטגי נובע מהאפשרות שהשטחים המוחזקים יהיו חשופים לכניסת גייסות ערביים או אחרים שיסכנו את עריה וישוביה של ישראל. ניתן למנוע אותו על-ידי מערך אסטרטגי של צה"ל בהגירה של בסיסי צבא מאוחרים צבאיים שתתבסס אל מול כוחות פולשים או מסתננים.

6. האיום הטאקטי-טוריסטי פירושו פגיעה בערי ישראל וישוביה מתוך השטחים המוחזקים ופגיעה באזרחי ישראל הנעים בשטחים. ניתן למנוע סכנה זו על-ידי ירדן, המסוגלת להפעיל משטרה ושירותי בטחון יעילים, ודל-די המוצעה האוטונומית שתקם, בצורת ישראל, משטרה ושירותי בטחון יעילים לקידום מטרה זו.

חברי הכנסת, כל פתרון או הסבר טומן בחובו סיכון לישראל. השאלה העומדת בפנינו כיום אינה מציאת פתרון שאין עמו סיכון, כי כאמור אפשרות כזאת אינה נמצאת. אנו חייבים למצוא את הפתרון שיש בו סיכון מינימלי בהשוואה לכל פתרון אחר. חוששני שאין ממשלה זו והציבור בישראל ערים די הצורך לסיכון העצום שבקפאון, ודומני שהגיעה העת לומר במפורש מה עלול לקרות בעשור הבא אם לא יימצא הסדר. יהודי הגולה ציפו לנס שהפריץ ימות או כלבו. אנו חייבים

שמואל טולידאנו (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מצבי אינו קל, כי עלי לבחור בין שתי אפשרויות שכל אחת מהן קשה היא. בהיותי שייך לסיעה השותפה לקואליציה מן הדיון שאעמוד לימין הממשלה ואגנון עליה בפני התקפות האופוזיציה. מאידך גיסא אין אני שלם עם מהלכיה של הממשלה. הנני שולל את מרבית שיקוליה והחלטותיה, הנני פוסל את דרכה ואורה מתשבתה. אם אטיף למענה מעל כמה נכבדה זו אחיה משקר לעצמי ולכם.

בין שתי האפשרויות העומדות בפני, בין מחויבותי למסגרת הקואליציונית לבין מחויבותי לאומנית ולשלמות עצמי בחרתי באפשרות השנייה. שתיים הן הסיבות שה-נחוני ללכת בדרך זו: האחת — אנו דנים היום בנושא בעל חשיבות לאומית עליונה, שיש בו כדי להשפיע הש-פעה מכרעת על שלומה ורווחתה של מדינת ישראל. בנושא זה אין, לדעתי, כל משמעות למסגרות ולמוסכמות. מה שחייב להגנות אותו, בנחרץ העם, בעלות שכאלה הוא המחויבות למצפוננו. והסיבה השנייה — אני חייב נאמנות למסגרת שהביאתני לכנסת, למצעה ולדרכה, יותר מאשר למסגרת הקואליציונית שנקשרנו אליה בחוט דק שהפך ברבות הימים לחבל חנק המונע מאתנו לבטא נאמנות את רצונה והשקפותיה של תנועתנו.

אני מאשים ממשלה זו באי-הנחת ההחליטים המת-רחשים בעולם הערבי, בארצות-הברית, בעולם הדמו-קראטי ובתוככי מדינת ישראל. אני מאשים ממשלה זו בעמידה עיקשת ופתלתלה בנושאים שוליים, שגרמה נזק חמור לדמותה ודמותיה של המדינה. אני מאשים ממשלה זו ביצירת ספקות בקרב ציבור כמה לשלום ובהכפשת צעירים מטובי בנינו. ומעל לכל הנני מאשים ממשלה זו באטימות משוערת לצלילי סיכויי השלום המתדפקים על דלתותינו זה חודשים רבים.

שואל אני את עצמי, ורבים מחברי תנועתי עושים זאת כמני, מה לדי-ה לממשלה זו. ד"ש חרתה על דגלה את עקרון הפשרה הטריטוריאלית בגדה המערבית — ממשלה זו אינה מוכנה לוותר אף על שעל. ד"ש רוצה במדינה יהודית-דמוקרטית — ממשלה זו רוצה במדינה מן הירדן ועד הים, שבה חיים 1,800,000 ערבים, ופירוש הדבר הוא מדינה דו-לאומית בעתיד הלא רחוק. ד"ש רוצה בהתנחלויות שהשיקול הבטחוני ינחה את הקמתן — ממשלה זו דוגלת בהתנחלויות שהשיקול המשיחית-ינחה אותן. ד"ש מתנגדת להקמת התנחלויות בתקופת המשא-ומתן — ממשלה זו אינה מוכנה להצהיר על נכונות זו ומבצעת התנחלויות-רפאים בסיני והתנחלויות חובב-ניות בגדה. ד"ש רוצה בהצהרת עקרונות לגבי הגדה כדי לקדם את המשא-ומתן עם המצרים — ממשלה זו התנגדה שנושא זה יועלה על סדר-יומה של ועידת-לידס. ד"ש בוחלת בתיקון חוק שירות בטחון (גיוס בנות) וה-צביעה כאש אחד נגדו — החוק נתקבל, ואנו נותרנו. בבדידותנו המזהירה. ד"ש מתנגדת לחוק ההפלות — אך גם חוק זה יתקבל בניגוד משוער להשקפותינו. ד"ש קבעה שהמספר הכולל של משרדי הממשלה ושריה יצו-מצם — המציאות הקואליציונית הכתיבה אחרת. ד"ש קבעה במצעה שהאינפלציה לא תעלה על 10%-15% בשנת 1978 — במציאות זה רחוק מאתנו והלאה. ד"ש קבעה כי נקטין במידה משמעותית את תקציב המדינה — התקציב שהוגש היום מעלה חיזוק מריר על שפתותינו.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

אדוני, מה תרמה ד"ש — ארבעה שרים ?

החוץ בלידס, שוב פותחת פתח גם להצעות שלכם. אם בסעיף השני אומרת הודעה זו כי לוא היתה מובאת לפנינו הצעה על פשרה טריטוריאלית היינו דנים בה — והעיר את תשומת-לבי שכני, חבר-הכנסת אברהם מלמד, לפירושו של ה, העמק דבר" שכל לוא וכל אם זה כאילו רצון — אדרבה שזה יהיה, אם בחוקותי תלכו יהיה טוב; אומרת הממשלה: לוא היתה מוצעת לנו פשרה טריטוריאליית היינו דנים בה. האם זה מה שאתם רוצים? הרי גם זה ישנו.

אינני יודע מדוע חבר-הכנסת אלון והמערך בכלל מדברים כל כך הרבה על מסמך-וינה. היום כבר קוראים לזה "מסמך אבן-קרייסקי", כבר לא "קרייסקי-בראנדט", אלא "קרייסקי-בראנדט-אבן". מדוע הם מעמידים את המסמך הזה כאילו הוא יכול להוות תשובה לכל הבעיות? מה זה — הצהרת-בלפור חדשה? אילו לפחות סאדאט היה חתום על המסמך הזה, הייתי עוד מבין. אולם הוא אפילו לא חתום עליו. אני חושב שהממשלה לא תתעקש, ואם סאדאט יאמר שהוא מוכן להמשיך לנהל את המשא-ומתן על סמך מסמך-וינה, לא יהיה סירוב גם לזה. מהו מסמך-וינה? זה הרי נוסח אזור של החלטת 242. הוא לא מחדש דבר, יש בו אותו עירפול. אדרבה, אם זה יביא את הישועה — גם לזה תסכים הממשלה. בינתיים הממשלה הולכת לקראת כל נוסח, ובלבד שיתנהל המשא-ומתן. ייתכן שמוטב היה לעתים שהממשלה תקדים ותעשה דבר-רים מסוימים — טוב מוקדם מאשר מאוחר; אותה ההו"דעה שנמסרה בוועידת-לידס אפשר היה למסור כאשר הממשלה היתה צריכה לתת תשובות לארצות-הברית. אילו היא היתה עושה זאת או לא היתה ההרגשה שאנו משתמטים, כאילו מתחמקים ואיננו אומרים דברים ברורים.

אולם גם הודעה זו נמסרה. המשא-ומתן יכול להת-נהל על כל מסמך שאינו קובע נגאים מוקדמים מראש, והממשלה הולכת בכיוון הזה. אם כך, מה לכם שתלינו על הממשלה? מדוע אתם מנהלים תעמולה כאילו הצד השני מוכן לכול, מוכן לחתום אתנו על חוזה שלום, מוכן לעשות אתנו שלום, אבל ההתעקשות היא רק מצד ישראל? הרי אתם יודעים היטב שגם את כל ההצעות שאתם מציעים אין הצד השני מוכן לקבל לפי שעה. ובכל זאת הממשלה הולכת מוועידה לוועידה, ממקום למקום, מאיסמאעיליה לזאלצבורג, מזאלצבורג ללידס ומלידס לתת-נח-זו או זו, ובלבד שיימשך המשא-ומתן. אני חושב שהאופוזיציה היתה צריכה עכשיו לעמוד לצד הממשלה, לעודד את הממשלה, לתת לה את הגיבוי הדרוש כדי לנהל את המשא-ומתן ולחזק את ידיה במשא-ומתן הזה.

הערה אחת על התנחלויות. מנסים לעורר את הרושם כאילו התנחלויות הן המפריעות למשא-ומתן. אולם גם בימי ממשלת גולדה מאיר, גם בימי ממשלת יצחק רבין, היו התנחלויות. אני אמרתי לא פעם אחת: ייתכן שלא היינו מתחילים בהתנחלויות בהיקף גדול מאוד ובתנופה רבה לפני עשר שנים היה זה מחיש את המשא-ומתן על השלום. הצד השני היה נוכח או כי אפשר גם לאחר את המועד, אפשר לקבוע עובדות בשטח שאי-אפשר יהיה לשנותן לאחר מכן. מה אתם רוצים? המשא-ומתן על שלום מתנהל. האם אתם רוצים שאנו נפסיק כל פעולה וכל מחשבה ונחכה לצד השני? ואם הצד השני רואה שאין לו מה לאבד בינתיים, למה לו לרוץ בכלל את המשא-ומתן? אדרבה, צריך אז לומר את הפסוק מפרשת

לכלכל את מעשינו תוך ראייה ריאליית של המציאות, ומי שענינו פקחות אינו יכול שלא להגיע למסקנה שאנו חייבים להשתלב באזור.

כל ניתוח יש בו סיכון מסויים לחולה, אך דחיית הניתוח מסוכנת שבעתיים לטווח ארוך. מתי ממליץ רופא טוב על עשיית הניתוח? כאשר החולה במצב תקין. מדינת ישראל כיום כפי שלא היתה מעודה; זהו הזמן המתאים להסתכן בפתרון של שלום העשוי לרפאנו ולהבריאו אחת ולתמיד.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורהפטיג, ואחריו — לחבר-הכנסת טובי.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

ברשות היושבת-ראש, מורי ורבותי, ממשלת ישראל נמצאת עתה במשא-ומתן עם מצרים, משא-ומתן מאומץ, תכופ, על הסכם שלום. אם זו פגישה ארוכה של שר הבטחון עם נשיא מצרים, אם זו ועידת שרי החוץ בלידס — בכל-אופן במשך עשר שנות כהונתה של הממשלה הקודמת לא היתה אפילו התחלת משא-ומתן; היום יש משא-ומתן מאומץ.

יש סיכוי שבקרוב יימשך המשא-ומתן. ואני אינני חושב שתוך כדי המשא-ומתן הזה שהממשלה נמצאת בו, שהוא משא-ומתן מייגע וחשוך, צריכים להעמיד כל כך הרבה אבני-נגף, כל כך הרבה מקלות בגלגלים, כפי שעושה האופוזיציה, ואני מצטער על שמצטרפת אליה גם האופוזיציה שבחוץ הקואליציה.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

זה לא כל המפלגה שלנו. חבר-הכנסת טולידאנו דיבר באופן אישי.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

אני שמח שזה כך. בכל-אופן אותה ד"ש היושבת בממשלה ועושה זאת, לפי דברי חבר-הכנסת טולידאנו, כמי שכפאה שד — אותיות הפוכות — אינה יכולה גם היא להתעלם מן העובדה שהממשלה — הציעה הצעות נדיבות מאוד למשא-ומתן עם מצרים, הצעות המוגדרות על-ידי האופוזיציה כנדיבות מדי. הגברת גולדה מאיר תוקפת את מר בגין על כך שהוא הציע, או שהממשלה הציעה, את כל סיני למצרים. חבר-הכנסת יגאל אלון תוקף את הממשלה על כך שהיא הציעה אוטונומיה ביהודה ושומרון, והוא אומר שזו הצעה אומללה.

ובכן, אם הצעות אלו של הממשלה הן כל כך לא טובות למדינת ישראל, לדעת האופוזיציה, הרי הן צריכות להיות טובות בשביל מצרים; הרי, לכאורה, מצרים היתה צריכה לחטוף אותן, לתפוס אותן ולהסכים למשא-ומתן על השלום.

מה רוצה האופוזיציה? היות שממשלת ישראל הציעה הצעות נדיבות מדי, רוצה האופוזיציה שהממשלה תציע הצעות פחות נדיבות ואז, לדעתה, מצרים תקבל אותן בשתי ידיים. איפה ההגיון? אם גם על בסיס הצעות כל כך נדיבות מתנהל המשא-ומתן בעצלתים, מניין לכם הרעיון שהצעות הרבה פחות נדיבות תתקבלנה בקלות רבה כל כך על-ידי הצד השני? אולי תחשבו קצת את דרכיכם?

נדמה לי שהודעת הממשלה, ששמענו אותה היום מפי שר החוץ, ואשר הוא הביא אותה בוועידת שרי

בצדה של ישראל, נכונותו לויתורים טריטוריאליים והסכמתו להמשך הנוכחות הצבאית ישראלית בגדה לזמן בלתי-מוגבל, אחרי תקופת המתנה של חמש שנים — כל הויתורים האלה לשואפי הסיפוח ורומסי זכות העם הערבי הפלשתינאי לא רק שאינם מקרבים את השלום אלא אף מרחיקים אותו, כאשר ממשלת בגין עשית קשוחה יותר ויותר.

למרות הכשלונות בכל גילולי השיחות בתיווך האמריקני ממשככים הפארטנרים להחזיק בגרונן של השלום ויוצא ששוב ושוב מחנקים אותו. ואנן אמר בציניות שהוא אופטימי ויבקר באזור בעוד שבועיים ויפעל לכינוס מחדש של הפורום לשיחות, והפעם בהש"ח תחפות שרי הבטחון בנוסף על שרי החוץ, ומקום המפגש יהיה בתחנת התראה אמריקנית או על סיפון אניית מלחמה אמריקנית. יותר ויותר נוכחים לדעת שכל התהליך הזה, ששמו שיחות בתיווך אמריקני, במהדורות השונות מימי קיסנינג'ר ועד היום אינו אלא קבוצה להרחיק את הסיכסוך מן הזירה הבין-לאומית, להרחיק את ברית-המועצות ואת השותף העיקרי לעשיית השלום, והוא העם הערבי הפלשתינאי, והכול כדי לקדם אינטרסים אסטרטגיים של ארצות-הברית ולמנוע כינוש שלום צודק ויציב. בקבוצות ותמרונים אלה מוליכים את מאמצי השלום לביצה טובה ענית שאין שום מוצא ממנה.

ואיך רוצים האמריקנים לחדש את המונטוס המפורסם? מציעים חזרה למדיניות קיסנינג'רית של צעד אחרי צעד וקוראים: "מחווה ישראלית לסאדאת" להעברת אל-עריש וסאנעה-קאתרינה בסיני לשלטון אורחי מצרי. ואפילו את העצם הזה — כדי להציל את סאדאת ממבוך כחו לקראת אוקטובר, מועד חידוש הסכם-הביניים בסיני — לא רוצה ממשלת בגין לתת. האמריקנים מדברים, מתמרגים, מרגיעים את סאדאת ומקבלים שבחים ממנו והתמרונים ממשיכים לאי-סוף.

ראש הממשלה אמר את-סוף, בהסבירו את סירובו לעשות עוד צעד, המחווה של החזרת אל-עריש, כדי לתת ארכה לתמרונים האלה: "שום צעד חד-צדדי לא יעשה על-ידי מדינת ישראל" אילו דיבורים ריקים. הרי הסכמתם, כביכול, לחזור בסיני לגבול הבין-לאומי הישן, והאמת היא שפינוי כל השטח הכבוש וחובתה של ממשלת ישראל, כלפי השלום, לעזוב אותו אינם צעד חד-צדדי. אבל מי נוקט צעדים חד-צדדיים? מה בנוגע לכל העובי דות המוגמרות שממשלת ישראל עושה בשטחים הכבושים — הפקעת אדמות, התנחלויות, סיפוח ירושלים המזרחית, שינויים דמוגרפיים שהיא עושה בשטחים הכבושים? כל הפעולות האלה, המנוגדות להחלטות האו"ם ומכוונות להנצחת את שלטון הכיבוש, האם אין הן בגדר פעולות חד-צדדיות מסוכנות הפוגעות בכוניות הוולת והשלום?

היום הביא שר החוץ מסמך החלטה של הממשלה, המתואר כבסיס לניהול משא-ומתן על עתיד הגדה והרצועה, שאין להגדיר אותו אלא כלגע לשלכ הישר. בצורה חד-משמעית קובע הסעיף הראשון שישאל לא תיסוג בשום-פנים ואופן מן הגדה ומן הרצועה מנימוקים בטחוניים ועקרוניים. בזה אימצה הממשלה באופן ברור את הגירסה שהחלטה 242 לא חלה על הגדה ועל רצועת-עזה, ונתנה מעמד של החלטה לתורת ארץ-ישראל השלמה. סעיף 2 אומר שלוא היתה מועלית הצעה לפשרה טריטוריאלית היינו מוכנים לדון בה. איך אפשר להגדיר את הסעיף השני, לאחר שאמר מה שאמר בסעיף הראשון, אחרת מאשר דמאגוגיה, דבר בלתי-רציוני והיתול באנ-

השבוע: "לא נשוב אל בתינו עד התגחל בני ישראל איש בביתו". ואם הצד השני רוצה בשלום, שגם הוא יודרן, ולא רק אנחנו.

והערה אחרונה לאופוזיציה: אינני חושב שבמשך עשרות השנים שבהן קיימת מדינת ישראל חידדה אופוזיציה כלשהי, כפי שמחדרת היום האופוזיציה, את התקופה תיה על הממשלה. הצעתי במקום מסויים שאולי כדאי לצרף למשלחת ישראל לניהול משא-ומתן לשלום גם איש האופוזיציה. מי היה הראשון שקפץ ואמר: לא? — זו היתה האופוזיציה. מדוע אתם צריכים להשיב בשלילה? והארגומנט של האופוזיציה היה: מפני שאין קונסנסוס לאומי. אני חושב, רבותי, שזה לא נכון. יש קונסנסוס לאומי על איוה שהוא מנימוק, והקונסנסוס הלאומי הוא שכולם, לרבות האופוזיציה הראשית, מסכימים כי זכותנו, זכות עם ישראל על ארץ-ישראל, היא זכות היסטורית שאיננה מעורערת. זו מולדתנו, זאת זכותנו ואם עלינו לחפש פשרה טריטוריאלית הרי זה מתוך הכרח ולא מתוך רצון. מתוך הכרח, כי יש חושבים שלא נוכל להשתלט על כל כך הרבה בני עם אחר הרוצה דרך אחרת ואינו רוצה להיות בשלטוננו, ואינו רוצים שהיו במחמת בלתי-פוסקות. אבל זה לא מרצון אלא מהכרח. ולמקום שיש הסכמה כזאת יש מקום לקונסנסוס לאומי, ואפשר היה לנהל משא-ומתן על שלום גם מתוך גישה חיובית של האופוזיציה, לא מתוך נגיח ולא מתוך ריצה אל הצד השני, כי דרך כזו יכולה לפתוח פתח לפירושים שזה עניין של חבלה במשא-ומתן.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, ואחריו — לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אמרנו ערב כ"ב גוס בשרי החוץ בבגליה באנגליה שיחות אלה, שבאו בעקבות ביקורו של מונדייל באזור, אין הן יותר מאשר זריקת התאוששות למאמצים האמריקניים להגיע לפתרון נות נפרדים בין ישראל למצרים, כי ההסדר האמריקני באזור רחוק מלקדם את אינטרס השלום וזכויות העמים. לא היה ספק בשיחות לידס לאחר ששר-החוץ מר משה דיין הכריז ששיחות אלה הן הצגה וביזבוז זמן. וכיצד יכול היה להיות אחרת כששר החוץ נוסע ובאמתח-הו תכנית האוטונומיה של ראש הממשלה, שכל תכליתה בהנצחת הכיבוש הישראלי על הגדה ורצועת-עזה, בכ-פית שלטון קולוניאלי על העם הערבי הפלשתינאי בש-טחים האלה ושלילת זכותו להגדרה עצמית? כשלון שיחות לידס שוב מוכיח מה שאמרנו בנובמבר שעבר, שבלי שינוי יסודי במדיניותה ובעמדתה של ממשלת בגין ובלי שתותר על דבקותה הפאנאטית במדיניות של ארץ-ישראל השלמה וברמיסת זכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתינאי לא יועילו שום שיחות ישירות ולא-ישירות ולא תהיה התקדמות לקראת השלום.

שוב ברור לדעת-הקהל בעולם ולחלקים גדולים יותר בציבור הישראלי שממשלת בגין לא רק עומדת כמכשול בדרך אל השלום אלא היא מחבלת בכל סיכוי שנוצר. אפילו את עלה-התאנה שביקש שר-הבטחון שר עזר ויצמן לתת לנשיא מצרים, כדי לכסות על ויתוריו הבסיסיים בקשר לזכויות העם הערבי הפלשתינאי, סירבה ממשלת בגין לתת. זה רק מוכיח שכל הויתורים וההתפסות של סאדאת, החל מויתורים על מדינה פלשתינאית

לכן לא רק מכשול לשלום היא ממשלת הליכוד אלא היא גם מאיימת באנדרלמוסיה כלכלית ומסכנת את החירויות הדמוקרטיות, ועל כן עליה ללכת, וככל שתקדים כן ייטב לשלום, להמוני העם ולרווחתם. סיעת החזית הדמוקרטית תימן יד להורדתה של ממשלת הליכוד ולהקמתה של ממשלה ריאליסטית שתהיה מסוגלת להצמיד את ישראל אל השלום.

אבל נקודת התורפה במאבק נגד ממשלת הליכוד המסוכנת וההרפתקנית היא שמדיניות המערך לא מהווה בסיס לאלטרנטיבה של ממשלה ריאליסטית. חברי הכנסת פרס חזר להלל את הקונסנסוס הלאומי של התנגדות לחזרה לקווי ה-4 ביוני, התנגדות לזכות העם הערבי הפלשתינאי להגדרה עצמית ולמדינה משלו בצד ישראל. אם תמשיכו לדבוק במה שנקרא "תכנית הפשרה הטריטוריאלית", זאת אומרת סיפוחים קטנים יותר מאלה שהליכוד דורש, אבל סיפוחים והתפשטות טריטוריות אלו — אין בכך שום אלטרנטיבה למדיניות האסון של הממשלה. אם חברי הכנסת פרס מוצא לנכון, כפי שעשה בשבוע שעבר בכנסת, להדגיש שההסכם הנספד עם מצרים נהוץ כדי ליצור מערך חדש של ישראל, מצרים, סעודיה ואיראן, כדי לאפשר עמידה בפני הסכנה הגדולה המשותפת שהיא ברית המועצות, כביכול, ונגד שיחורו תימן הדמוקרטית, אתיופיה ואפגאניסטאן — הוא רק מדגיש עד כמה דרכו רחוקה מקידום אינטרס השלום האמיתי וזכויות העמים.

הנבו מהירים שעל בסיס מצע אנטי-קומוניסטי ואנטי-פלשתינאי, גם אם הוא יהיה מקובל על סאדאת, לא ישכון שלום בין עם ישראל והעמים הערביים.

גברתי היושבת-ראש, לכן אין דרך אחרת אלא ללכת בהתאם לתביעה של הקהילה הבין-לאומית, בה תאם לכיבוד זכויות העמים — חזרה לקווי ה-4 ביוני, כיבוד זכותו של העם הערבי הפלשתינאי להקים את מדינתו לצדה של ישראל וכיבוד זכותה של ישראל לבטחון, לעצמאות ולריבונות יחד עם כל המדינות הערביות באי-זור. אין דרך אחרת להשיג את השלום הנכסף אלא במסגרת הפורום הבין-לאומי של ועידת ז'נבה, שבו יש גם שיתוף נציג של העם הערבי הפלשתינאי והוא איש ואנוש וישבו יחד ברית-המועצות וארצות-הברית. אנו קוראים לחידוש ועידת ז'נבה כדי להגיע אל השלום.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזילני :

רשות הדיבור לחברי הכנסת יוסף תמיר, ואחריי — לחברי הכנסת תלמי.

יוסף תמיר (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לעתים אני תמה לאן פניה של מפלגת העבודה ופני המערך מועדות, קשה לדרת לסוף דעתם. האופוזיציה מתנהגת בצורה של נגוע בפיצול האישיות. פיצול האישיות של המערך קשור בשלוש נקודות: אנשי המערך מאשימים את הליכוד בנזקקות ובבלימת ההתקדמות לקראת פתרון הסיכסוך, בסתימת הגולל על המשא-ומתן שפתח בו נשיא מצרים בביקורו בירושלים. הם מאשימים את הליכוד בכך שניתק את ישראל ממוקדי הכוח בעולם — דבריו של חבר הכנסת יגאל אלון בפתחת הדיון הזה לאחר סקי-רתו של שר החוץ. בו-זמנית מאשימים אנשי המערך את הליכוד ואת הממשלה שהפקירו את סיני בידי מצרים. ממה נפשך, אם אהא מפקיר את סיני בידי המצרים — היכן הנזקקות? היכן בלימת המשא-ומתן?

שימו אם פוסקים קודם: לא ניסוג — על מה יש לדון? בציניות מחרידה אומר השר בתשובה על שאלתי בקריי-את-ביניים: נדון על פילולוגיה. כך נחשפת כל הדמאגוגיה של הממשלה כמושגים: כמו: הכול פתוח למשא-ומתן, על הכול אפשר לדון, זו צביעות שאין כמותה.

גם הסעיף השלישי של ההחלטה אומר: תקבלו את תכנית האוטונומיה המינהלית ונהיה מוכנים, בתוך חמש שנים, לדון על מעמד קבוע של הגדה והרצועה. גם בשאלת הריבונות קבעתם בהחלטות הממשלה עקרי-נות אחרים, ועל זה חזר שר החוץ בהודמגויות שונות וגם היום: שלא תהיה בשום-פנים ואופן ריבונות ערבית, לא פלשתינאית ואף לא ירדנית, על הגדה והרצועה. אז מה, אם כן, לבחון? על מה, אם כן, לדון? על איזו ריבונות? ריבונות של אנשי "גוש אמונים", כאשר תכנית האוטונומיה קובעת: הפקעת קרקעות, התנחלות בלתי-מוגבלת בנסיון לשנות את ההרכב הדמוגרפי ולגרש, בסופו-של-דבר, את העם הערבי הפלשתינאי ממולדתו?

האם ממשלת הליכוד חושבת שבתחבולה לשונית היא יכולה לחפות על האופי הכיבושי, הקולוניאלי, של תכנית האוטונומיה ועל כוונותיה הברורות להנציח את הכיבוש ושלילת זכויות העם הערבי הפלשתינאי?

בעמדות אלה ובתכניות אלה ממשלת הליכוד עושה מכל משא-ומתן חוכא ואיטלולא, לעג לרש, אחיות-ענינים, תחבולה שלא תעלה דבר אלא פירות מרים של מלחמה ושפיכות-דמים.

אין בידי ממשלת הליכוד שום תכנית שלום אלא תכנית להנציח את הכיבוש הישראלי על העם הערבי הפלשתינאי, תכנית להפקיע את אדמתו, תכנית להתייש-בות קולוניאלית, תכנית לגירושו במרוצת הזמן ממולדתו — אבל זאת היא תכנית שתוליד רק למלחמה חדשה.

מדיניותה ההרפתקנית של ממשלת הליכוד מגבירה עוד יותר את בידודה. כשלונותיה הפוליטיים והכלכליים, האינפלציה הבלתי-מרוסנת, עליית המחירים, הורדת רמת החיים לטובת בעלי ההון הגדול והמונופוליסטי — כל אלה מביאים למשבר העובר על ממשלת הליכוד, משבר ההולך ומחמיר.

מה שמתרחש מסביב לתוספת התקציב בסכום של 27 מיליארד לירות תמיר את מצבה הכלכלי של ישראל עוד יותר. הוא ביטוי גם למשבר הפוליטי העובר על ממשלת הליכוד, משבר הגורם לעוצבות הממשלה, לחילוקי-דעות בתוכה ולהופעתו העצבנית והבלתי-מכובדות של ראש הממשלה.

כדי להסיח את הדעת ממשבר זה ומההתנגדות הגור-ברת בקרב הציבור מלבה הממשלה היסטריה מלאכותית אנטי-סובייטית, יחד עם האפוטרופוסים שלה מעבר לים, בשם הגנה על זכויות האדם, כשתכנה של הסתה זו הוא חיפוי על ריגול וחבלה נגד המשטר הסוציאליסטי, וזה כשממשלת הליכוד רומסת כאן את זכויות האדם ושוללת זכויות-יסוד של העם הערבי הפלשתינאי. אל תתעטף הממשלה באיטלול של מגיני זכויות האדם, כשחברי הליכוד בכנסת מכינים חוקים ניאופאשיסטיים, נוסח הצעת החוק של חברי הכנסת אמנון לין, לרדיפת ותושבים הערבים בגלל הזהותם עם זכויות הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי. ואם הממשלה מאיימת במניעת דרכונים מנציגי האופוזיציה אומר הדבר דרשני.

מגע ונקודות מחלוקת בין ישראל ומצרים ובין השכנים שלנו לבין המחלוקת הגלובאלית בין המזרח והמערב מקבל משמעות חדשה, הרבה יותר עמוקה, הרבה יותר מכרעת לגבי הנעשה במדינת ישראל ואצל שכנותיה. ועכשיו לגבי כמה נקודות אשר נגע בהן שר החוץ, והם עניינים שבינינו לבין מצרים. מר דיין אמר, ואני מצטט: "בהודעת מצרים בשיחות שנתקיימו בבריטניה לא היתה חריגה מההצהרות הפומביות שלהם." דהיינו מה שנאמר בפומבי בעתונות, בשידורים השונים, בהכרזות ובראיונות וזה פחות או יותר עם מה שנאמר בשיחות שהתנהלו בטירת לידס. אינני מאושר ממצב זה, כי מי שמעייין בכתבות, בפירסומים השונים, בהכרזות שמקורן בקהיר ומי ששומע את השידורים איננו יכול לשאוב עידוד מרצונה הטוב של הממשלה המצרית, אשר מדריכה ומכוונת את העתונות והפירסומים הבאים ממצרים לגבי הכוונות של המשא-ומתן, למרות ההתקדמות והחדירה לעומק בשיחות שהתנהלו לאחרונה. אם הקולות הנש" מעים בפומבי זהים עם אלה הנשמעים מפי דובריה של מצרים, אני חושב שטוב תעשה הכנסת אם תפנה אל מצרים לרכך ולהאט את קצב הביקורת, החורגת לעתים מגבול הטעם הטוב וממוסכמות בין שני עמים המנהלים שיחות כל כך עדינות לשלום במזרח-התיכון.

עכשיו כמה משפטים לגבי הביקורת שנגע בה יגאל אלון, ועניינה המערכה הפנימית. אנתוני צריכים להראות במידת יכולתו התאפקות, בגרות, ריסון עצמי ולמנוע הורדת רמתה של הכנסת לרמה של במת ויכוחים זולה. אינני פוטר איש מאתנו, גם לא נציגי ממשלה, מהשמעת דברים החורגים מהטעם הטוב, אולם אני רוצה לומר לחברי במערכת: ישבתי במקומי וצפיתי בהתפרצותו של יוסי שריד עמיתי באותו לילה, בחצות פלוס חמש דקות, כאשר הוא קרא בצורה דראמאטית, מלאכותית במידה רבה, לעבר הכנסת ואמר: זה עתה שודרה בטלוויזיה החדשה כזו וכזו. והוא השתמש באחת המלים הגסות ביותר של הלקסיקון האוקראיני, שאני עוד זוכר אותו מנעורתי. ראיתי את הרצון להסעיר את הכנסת בצורה מלאכותית.

אני חושב שנעשה טוב אם נחדל מהשיטה הזאת. אני חושב שהשיטה הזאת אינה תורמת לאופוזיציה, אינה מחלישה את הממשלה, אינה מעודדת חברי הכנסת, איננה מביאה את הכנסת לכך שיכבדו הצופים בה מדי לילה בטלוויזיה או היושבים ביציע. פניתי שלי — ואני חושב שזו פנייתם של רוב חברי הכנסת שאינם נוטלים חלק בהצגות מסוג זה — היא: הבה נדע לרסן את עצמנו. איש לא יצא מפסיד מכך. הכנסת תצא נשכרת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת תלמי, ואחריו — לחבר-הכנסת ורטהיימר.

מאיר תלמי (המערך):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, על דעת הממשלה של יצא שר הבטחון לפגישות ואלצבורג. הוא נפגש עם סאדאת וחזר ארצה כמה ימים לפני צאתו של שר החוץ לשיחות לידס באנגליה. הגיון פשוט הכתיב כי לדין יינתנו הנחיות בהתחשב עם הדין-וחשבון של שר הבטחון. לא כן ההגיון של ממשלת ישראל. הממשלה שמעה את הדין-וחשבון ולא דנה בו. מזכיר הממשלה הסביר: לא דנו "כי ההצעות מצריכות כובר-ראש". בקלות-דעת

שלמה הלל (המערך):

חבר-הכנסת תמיר, למען הדיוק, אמרנו כל הזמן שהממשלה ויתרה ויתור בלתי-הגיוני בסיני על-מנת לנקוט עמדה קיצונית בלתי-מפשפשת ביהודה ושומרון. זה שאתה מחלק את המשפט לשניים — זה לא יכוח.

יוסף תמיר (הליכוד):

אם ניקח בחשבון את דבריו של חבר-הכנסת הלל יוצא שהאוטונומיה ביהודה, שומרון ועזה מוליקה, כאילו בצורה מודעת, להקמת מדינה ערבית פלשתינאית לצד מדינת ישראל. אילו היה הדבר כן, הרי גם מנקודת המוצא שלך יש כאן ויתור של הליכה לקראת הערבים. אם כך, היכן כאן הנוקשות?

פיצול האישיות של המערך נובע מפני שעמדתי מאז ומעולם לא זכו להסכמה מצד הערבים הסובבים אותנו במזרח התיכון. לעומת זה העובדות ההיסטוריות מדברות בעד. בעצמן: א) בימי ממשלת הליכוד בא נשיא מצרים לירושלים ופתח עידן חדש במזרח הזה; ב) התכנית שהגיש ממשלת ישראל היא תכנית-פתחה, שיש לה שתית עליה את המשא-ומתן העתידי.

אי-אפשר לבוא בתכנית נגדית להצעות מצרים, שהן ידועות כנוקשות ביותר, אלא בהצעות שיש בהן כדי פתיחה למשא-ומתן ולא הצעות לסיומו.

מאז הוקם הקשר עם מצרים, קרוב ל-9 חודשים, אין המשא-ומתן פוסק אלא נמשך והולך, וגוברת בי ההכרה שניציגים של הבנה עמוקה יותר לבעיות, משני הצדדים, אכן באים לביטוי בשיחות מתקיימות. הדו-שיח שנפתח לפני שבוע ימים בטירת לידס בבריטניה הוא דוגמה נאה של משא-ומתן רציני וענייני. אם אצטט את שר החוץ ככונה הרי המצב הוא: "קיימות נקודות מפגש ותפיסות מצד אחד וחילוקי-דעות בסיסיים למדי מהצד השני." אולם לנקודות המפגש שפירט מר משה דיין בהרחבה ובצורה ביותר יש להוסיף נקודות מפגש גלובאליות. אינני מוציא מכלל אפשרות השפעתן המכרעת על גורל המזרח-התיכון. נקודות המגע הללו חובקות עולם ומלואו. אנתוני עדים בעידן המודרני להתפשטות, ללא תקדים בהיסטוריה, של ברית-המועצות לעבר האוקיינוס ההודי. הצי הסובייטי, החולש היום על נקודות מפגח ועל בסיסים באוקיינוס הזה, הוא למעשה הכוח הדומיננטי. בו-בזמן רואים אנו התפשטות לרוחב באפריקה השחורה, כשהכוחות הסובייטיים נעזרים בכמה גרורות — קובה ומזרח-גרמניה, צ'כוסלובקיה ויתר המדינות הסרות למרותה; בו-בזמן עדים אנו לתופעה שהקמוקון, הברית הכלכלית של הסובייטים והעולם הקומוניסטי, מקיפה וחובקת ורועות עולם. עתה הצטרפה לקומוקון גם וייט-נאם, לאחרונה גם אריתריאה. המהפכות מעשי ידי-חתי-רה מעולות, הפכו את המשטר באפגניסטאן לפרו-סובייטי; טי: כך אירע בצפון-תימן, אנתוני עדים לתופעה של איגוף גלובאלי של המזרח-התיכון על-ידי הכוח הקומוניסטי, שיש לו מטרות בין-לאומיות מובהקות.

אינני מוציא מכלל אפשרות את השפעתם של אירועים אלה על הנעשה במזרח-התיכון. אינני חושב שהערבים אטומים עד כדי כך שלא יראו מה שמתרחש בעולמנו. אני חושב שלאירועים אלה יש השלכות מירביות על הפילוג שחל בעולם הערבי, כשמצד אחד ניצבות המדינות הפרו-מערביות ומצד אחר המדינות הסרבניות, אשר השפעת ברית-המועצות ומוסקבה עליהן משמעותית. משום כך הקשר בין הדברים שנאמרו בטירת לידס לגבי נקודות

מתקבל על הדעת כי דווקא הסעיף אשר ציטטתי אותו הוא אשר מעורר התנגדות ותגובות בלתי-מכובדות, כי הוא עומד בניגוד מוחלט לתכנית הממשלה ומגמתה, הוא עומד בניגוד לתכנית "אף שעל" ביהודה ושומרון, גם זו העטופה בכ"ז סעיפי אוטונומיה מינהלית. שר החוץ אמר ב"שידורי ישראל" כי שני עדידים יחייבים לעשות ויתור, רים, אך שם דגש בכך כי עניין הריבונות על הגדה הוא בבחינת עקרון — והמבין חייב להבין.

אני חייב לומר ולהעיר לדברים שנאמרו כאן: בעניין זה אין ולא יהיה קונסנסוס. יש קונסנסוס בטחוני; אין כל קונסנסוס בינינו על דרכי פתרון הבעיות העיקריות אשר בהן עוסקת היום מדינת ישראל ואשר הן עלולות או עשו לקבוע את גורלה של מדינת ישראל בשנים הקרובות. הממשלה ממשיכה לנהל מדיניות חסרת סיכוי. היא מזניחה את העיקר המוטל עליה בתקופה זו — את חובתה לנהל משא-ומתן קשה ומייגע על גבולות בטוחים ומוכרים. היא מנהלת מדיניות אשליית הרת-סכנות, המובילה לב-יררה הקשה המסוכנת שבין שלום כפוי לבין מלחמה. במצב הנתון האמריקנים לא ישלימו עם חידוש האש על נקלה. לא הרבה זמן ישחקו את תפקיד המסתכל והבלתי-מתערב. מדיניותה של הממשלה ומעמדה היורד של יש-ראל בדעת-הקהל בעולם ובדעת-הקהל גם בקרב הגולה היהודית מרפדים את הדרך ללחץ אמריקני שלא יהיה לטובתנו. לא שמעתי, אינני שומע, שהממשלה אומרת לעם ביורש מה קרה לחשבונו בעולם ובדעת-הקהל בעולם בזמן קיומה ולאור מדיניותה.

בלקסיקון הפוליטי של ארצנו מקובלת הנוסחה "מתקרבת שעת האמת". זו נוסחה אנאכרוניסטית. היא שייכת לעבר. אנחנו נתונים בשנת האמת שאירעיה המר-כזים התחוללו בירושלים, באיסמאעיליה, בווינגטון, בווינה, באסואן, בואלצבורג ובלידס. היא עדיין בעלת סיכויים לפתרון חיובי, אך האפשרות הגרועה מציעה כבר באופק. יש לנו שר חוץ אשר מסביר כי שלושים שנים חיינו בלי שלום ואפשר לחיות כך שלושים שנים נוספות, ואיננו מוסיף על כך כי במשך השנים האלה עברו עלינו חמש מלחמות, איננו מוסיף על כך מה ההשלכות של המלחמות האלה על המשק ועל החברה, על העלייה ועל הקליטה, ומה היא האסקאלציה בנשק ובמחירי הדמים. יש לנו ראש ממשלה הקוצר מחיאות-כפיים מ"גוש אמונים" כאשר הוא מצהיר כי יש מלה קטנה וחשובה "לא". הוא מתעלם מתמורות באזור ובעולם. אומץ-לב איננו משחק במלים גועזות. אומץ-לב מחייב מדינאים לבחון נתונים ריאליים ולהיאבק על הטוב והי-על שבאפשר. את זאת ממשלת ישראל איננה עושה והיא מנוושת את המדינה לאמירות שגם שרים בתוך הממשלה חשים בהן אבל, לצערי, אינם עדיין מרימים את קולם ואינם מוציאים מסקנות. בסיפורים על "מאסיה שמאלנית", בסיפורים על תקציבים מסי-איי.א. לא תשכנעו את העם. זה הוא רוצה בשלום ובבטחון, הוא רוצה במשא-ומתן רציני על אלה והוא רוצה במשא-ומתן על שלום עכשיו, ולא בדרכים לא-דרכים אשר בהן אתם מובילים את מדינת ישראל לקראת סכנות הנראות באופק.

במצב זה בהכרח מתחדדת והולכת ההכרעה בין שני הקווים. היא מחייבת מאמץ לשמור על רמת הוויכוח — אין לי ספק בכך — אבל היא מחייבת לומר בכל הבהירות ובכל החריפות: זאת ממשלה אשר מובילה לאבדן סיכוי שציפינו לו שלושים שנה; זאת ממשלה

של "כובד-ראש" הולך שר החוץ להיפגש עם עמיתיו ממצרים ומארצות-הברית תוך התעלמות מהשיחות בואל-צבורג.

ועדת החוץ והבטחון נועקה לדון בדין-וחשבון של שר הבטחון ביודעין ובכוונה תחילה לחוות דעה טרם צאתו של דיין ללידס. שר הבטחון מגיע לישיבה, איננו מוסר דבר ותצי-דבר ולכך יש לו סיבות שאינן סוד מדיני — ואילו שר החוץ מסביר בפומבי כי השיחות שהתקיימו בין ויצמן לבין נשיא מצרים "אינן רלבנטיות" לגבי השיחות שלו עם שר החוץ המצרי. חד וחלק. מי יגלה עפר מעיניו של קפקה לחזות בסדרי המשא-ומתן הקפקאי הזה של ממשלת בגין?

אבל, רבותי חברי הכנסת, אין עשן בלי אש. המה-לכם האלה אינם מקריים. הם ביטא מדיניות. שר החוץ יצא לאנגליה לקיים עימות בין 26 סעיפים של תכנית ממשלת ישראל לבין 6 סעיפים של תכנית מצרים, עימות בין תכנית להבטיח "לנצח נצחים", כלשוננו של מר בגין, את שלטונה של ישראל על יהודה ושומרון לבין 6 סעיפים קשוחים ובלתי קבילים של מצרים. מי שהקשיב לדין לפני צאתו ללידס ידע בדיוק את כוונתו. היא היתה ברורה בהחלט. הכוונה היתה: עימות התכניות וקביעת מועד לפגישות נוספות. ומר דיין הצליח בכך. זה הוא קו, וימ-סיכו בקו הזה, כי ממשלה יהודעת שעל-פי תכניתה אי-אפשר לקדם את המשא-ומתן, ודאי שהיא מעוניינת בדחיות וברוח זמן. נגד לשיחות עימות פומביות ונתעלם ביודעין מכל הצעה אשר פותחת סיכוי לקידום המשא-ומתן, כנאמר וכנרמז ברבים על השיחות של השר ויצמן ועל השיחות של חברי-הכנסת פרס.

היום שמענו על שלושה סעיפים חדשים בהצהרת ישראל. כל מי שהקשיב הבין — זה איננו נוסח אשר מחפש דרכים לקידום המשא-ומתן. לא בכדי אין בו זכר להחלטת האו"ם 242, אין בו זכר להחלטה המאפשרת משא-ומתן על בסיס החלטה בין-לאומית לגיטימית ולהי-אבק במסגרת זו על גבולות בטוחים ומוכרים. מוטב, כמוכח, להשתמש בנוסחות הבוטות שלנו, להבליט נוסחאות שנקבל מאחרים ובכך "לקדם" במרכאות כפולות את המשא-ומתן.

חברי הכנסת, אין אדם חייב לקבל את הצהרת-וינה כמות שהיא. יכול אדם על-פי השקפתו לשלול אותה, אבל אי-אפשר להטיל ספק בכך כי זהו מסמך בין-לאומי מהטובים שזכינו להם בשנים האחרונות, מכל שכן באירופה. במסמך הזה כתוב שחור על גבי לבן: "יסוד חשוב בהסכם השלום הוא קביעת גבולות בטוחים לפי החלטות 242 ו-338. ישראל תיסוג בכל הגזרות לגבולות בטוחים שיוסכם עליהם." על מסמך זה בירך שר החוץ המצרי. והנה קראתי בעתון כי השר דיין הזהיר את הציבור בישראל ואמר כי עמיתו המצרי "אמנם מעריך כי נחתם הסכם כזה, אך לא ראוי שמסכים עם תכנון. כאילו מישוה הניח שהצהרת-וינה תיחתם על-ידי שרי החוץ של שתי המדינות ללא משא-ומתן כבד ומייגע על סעיפים ותת-סעיפים, אבל אם יש כאן מישוה ששמע מהשר משה דיין הודעה חיובית על ההצהרה הזאת, דומה לזאת של שר החוץ המצרי — אנא, שיקום ויאמר זאת. בינתיים חזו המוני ישראל — ודאי גם מיליונים בעולם — את קריעת הנגירות כסמל לאפשרות של פשרה טרי-טוריאלי. כאמור, "בכובד-ראש". כזכר למסורת של "חוד והדר".

להחזיק נשק בלבנון יש לו כוח הרתעה. גם זאת צריך לזכור.

צריך לראות את התהליכים בעולם הערבי. ההשפעה של אנשים כמו קדאפי הולכת ויורדת, ולעומת זאת השפעה של אנשים כמו סאדאת וחוסין מתחזקת. אנו צריכים להאמין שהשלוש בוא יבוא, אבל צריך לומר גם לסאדאת שאנו כאן מאוחדים על-ידי גורל קשה שהביא אותנו לכאן. סאדאת טועה בהערכתו אם הוא חושב שהוא יכול לפלג אותנו בענייני חוץ ובטחון. בכך הוא לא יצליח. אנו יכולים לריב בכנסת, אבל כולנו באנו הנה כדי לבנות את ביתנו ולא ניתן למישור להסיט אותנו מדרכנו.

לכן אני קורא לממשלת ישראל להכיר בשלב זה בעו"בדה שהתנחלויות היו אולי הגורם העיקרי שהפריע לתהליך השלום, בנוסף על הערכה לא נכונה לדעת, של הנשיא סאדאת, אשר חשב כי ביקורו יספיק כדי להוביל אותנו לויתוירים. כל כמה שאנו רוצים להאמין שהסכם הוא הסכם, הרי גם לאור מה שאנו רואים בגבול הצפוני שלנו ברור לנו שהסכמים במוח-התיכון הם, לדאבונו, פחות ברורים מאשר הסכמים בין שתי מדינות באירופה. אבל השלום יבוא אך ורק אם נבין כי שלום פירושו יחסים בין בני-אדם.

אני מציע לכן, קודם-כול, לשפר את היחסים בכנסת כדי להגיע לשלום עם סאדאת. אחר כך אני מציע להפסיק לדבר על שיפור היחסים בין עדות אלא לעשות למען שיפור יחסים אלה. אני מציע שנדבר על שיפור היחסים בין הישראלים לבין הערבים הגרים עמנו כאן, ואחר כך נחשוב איך לשפר את היחסים עם הארצות השכנות באזור.

השלום יבוא אך ורק אם נאמין בו, אם לא נפחד ממנו — ולדעתי יש הרבה אנשים המפחדים מהשלום, הם אינם יודעים מה הוא.

אני רוצה לחזק את ידי הממשלה במשא-ומתן שלה. אני שמח שהוא נמשך. אני ער לעובדה שהמשא-ומתן איננו פשוט. אני קורא לכולנו לעשות מאמץ בכיוון של שלום מבית ומחוץ.

היו"ר ש. ארבל-אלמולינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברמוביץ, ואחריו — לחבר-הכנסת אמיר.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, בהרגשה קשה נכנסנו אתמול לימי-המצרים. אירועים השייכים להיסטוריה העקובה מדם וייסורים חזורים ומקבלים משמעות קרובה יותר. מונחים כמו "בריונים", "שנאת חינוך", "צלם הכול" חוזרים ומתנערים מן האבק שעלה עליהם מאז ועד עתה. אלא שחלל חזון מישראל ואין לנו עוד נביא אשר יבוא ויוכיח את ישראל על "כי שתיים רעות עשה עמי, אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב בארות נשברים אשר לא יכילו המים".

בכל הדורות קמו עלינו מבחן לכלותנו, חס-וחלילה, ונראה שהאותות השנים לא השפיעו ושנאת עולם לעם עולם, לצערנו, שרירה וקיימת. מאורעות גדולים מתחזק ללים למול עינינו. אלא שאין האנשים מסוגלים לראות אותם באורם הנכון. מי שמאמין בהשגחה העליונה אינו יכול לעצום את עיניו ולא להביט לתוך הראי ההיסטורי של העם היהודי. 1900 שנה של גלות בין הגויים וניתוק

שאר בכוחה לשנות מעמדותיה הנוקשות; זאת ממשלה אשר חובה עליה ללכת, וללכת בעוד מועד.

היו"ר ש. ארבל-אלמולינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורטהיימר, ואחריו — לחבר-הכנסת אברמוביץ.

ואב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

כנסת נכבדה, אני פטור מלהסביר מה עשה המערך ומה עשה הליכוד. אני יכול להסתכל על כך אולי מזווית קצת אחרת.

בשבוע שעבר שאלתי את ראש-הממשלה מנחם בגין, בקריאת-ביניים: האם הוא מאמין שאנחנו צועדים באמת לקראת השלום. ראש-הממשלה בגין השיב לי שאי אפשר לעמוד עם "סטופר" ולנהל משא-ומתן בתנאי לחץ של "סטופר". אני חושב שהוא צדק, אבל זמן הוא גורם מאוד חשוב. אם לפני תשעה חודשים המלה "נימיה" היתה מקובלת בבית הזה ודובר על כימיה שפועלת או איננה פועלת, הרי עכשיו התמיסה התאדחה, כי יש לה אורך חיים. גם הסיכוי שנפתח לפנינו עם ביקורו של סאדאת בישראל יש לו אורך חיים מסויים, כמו לכל תמיסה כימית.

אנו צריכים להכיר בעובדה — ואני בטוח שרוב הנוכחים כאן מכירים בכך — שאחרי שנת 1973 ומשבר הנפט שבא בעקבותיו, ארצות-הברית וארצות המזרח-התיכון אמרו לישראל ולמצרים: חייבים להביא שקט לאזור. ואנו מחפשים דרך להביא את השקט הזה בלי לפגוע בבטחונה של המדינה שלנו.

את המדינה הזאת בנו שלושה דורות שאני רואה אותם גם בבית הזה: הדור הראשון היה דור של חקלאים, דור נהדר אשר נאחז באדמה. אנשי הדור הזה מאמינים יותר ויותר שאסור לוותר על אדמה, שהאדמה היא יסוד קיומה של ישראל, ויש צדק בזה. הדור השני הוא דור מלחמת-השיחור, דור אנשי-הצבא, שבלעדיהם לא היינו יכולים להגן על עצמנו ולא היתה לנו מדינה. הם חושבים במו-שגים של עוד גבעה, פחות גבעה. לדעתי רק הדור השלישי שי יביא את השלום למדינה, אותו דור שבלי שני הדורות הקודמים לא יכול היה לעשות זאת. אנשי הדור השלישי אימצו את רעיונות האחדות, בצד עבודה בייצור ובתעשייה. הם יחזרו לאומנות וידברו במושגים חדשים. אני ער לעובדה ששלושים שנות חקלאות יצרו את הטיפוס החקלאי הקשור לאדמה, ושנות המאבק והבטחון יצרו את הטיפוס של איש-הצבא. אנו צריכים להכיר בכך שהשפה שבה אנו מדברים איננה שפת השלום.

ומה אפשר לעשות בינתיים? אנו נתונים במצב מיוחד ורוצים להתיישב, אבל למה לא להתיישב בגליל ובנגב? מדוע להתגרות ולהתיישב בשומרון, באמצע המשא-ומתן? אנו רוצים לחזק את בטחון המדינה — נפתח ונייצר את ה"אריה", בלי להסס, כדי שיהיה לנו מטוס מייצור עצמי ולא נהיה תלויים באחרים.

אם לא נשפר את איכות החיים שלנו לא יבואו אנשים לישראל, יהיו כאן פחות אנשים. יש עדיין הרבה מה לעשות באמצע המשא-ומתן, אשר אולי ייקח שנים. יש הרבה תחומים שבהם אנו יכולים לתרום את חלקנו. אנו צריכים להיזהר ולא לרוץ אחרי הפאטה-מורגאנה של "שלום מחר"; הלוואי היה לנו שלום מחר. אני גר ליד גבול הלבנון. אני שומע את הדי התפוצצויות. אני יודע שאין לנו על מי לסמוך אלא על עצמנו. כל ההסכמים שנעשו בלבנון התבררו כחסרי כל ערך. רק מי שיועד

את מטרת השלום. כולם מודים שיש נושאים השנויים במחלוקת ויש לבלן אותם אך ורק ליד שולחן הדיונים.

חברי הכנסת, ההסברה הישראלית חייבת להדגיש את נכונותנו הנחרצת להמשיך בהידברות עם מצרים ללא תנאים מוקדמים. הטענה הנשמעת בחוגים שונים כאילו מגלה הממשלה נוקשות, אין לה על מה לסמוך. לאורך כל הדרך לא דחתה ממשלת ישראל שום הצעה לקיום מפגש או דיון ושקלה בכובד-ראש כל הצעה. גם החלטת הממשלה מהיום שהובאה עלי-ידי שר החוץ היא משמעותית. המכשול לשלום איננו בישראל כי אם בעמדה המצרית הנוקשה, התובעת את הכול ואיננה רוצה להתחשב בצרכים ובמחשבות של ישראל.

אני אפטר לומר שלראש-הממשלה מר בגין אין אוזן קשובה לרחשי-הלב והלכתי-הרוח שבמדינה. יש לאפשר לו לבוט, בעזרת-השם, את ספינתנו ביעילות ובמחשבה. אני עומד לעתים משתאה לנוכח גישתו העקבית ועמידתו על העקרונות.

כבוד היושבת-ראש, ממשלת ארצות-הברית נוטלת חלק פעיל במאמצים להשיג הסכם שלום במזרח-התיכון. אך אין לשכוח שלצד השירותים הטובים שהיא מעניקה לצדדים יש לה גם אינטרסים משלה. במצב הנוכחי קרוב היום שבו ינסו האמריקנים להביע דעות משלהם על הדרך שבה יש ללכת כדי לפתור את הסיכסוך באזור. אין ספק שהם ינסו לרכך אותנו דווקא. עלינו להיערך לאפשרות שארצות-הברית תעלה תכנית משלה, ועצם העלאתה של תכנית כזאת תהווה מעין לחץ עלינו. זו גם הסיבה מדוע הגישו המצרים תכנית קשותה משלהם, הם מצפים שארצות-הברית במהלך המשא-ומתן והנסיגות לרכך, כביכול, את שני הצדדים, תבקש גם מהם ויתור כלשהו, ובתכנית הקשותה יש להם על מה לוותר. הויתור יהיה אז לממשל האמריקני, ובתמורה יבקשו להדק את הלחץ עלינו לויתורים גדולים עוד יותר. הלגלג חוזר על עצמו בדיק כפי שהיה בעת המשא-ומתן על הסדר-הביניים בסניג.

כוונותיה של ארצות-הברית ברורות יותר לאחר הצהרתו האחרונה של נשיא, שאיים כי אם לא יצליח המשא-ומתן התלת-צדדי, ארצות-הברית—מצרים—ישאל, תתמוך ארצות-הברית בהעברת הנושא לאו"ם. עמדת האו"ם על הרוב האנטי-ישראלי העצום והקיצוני שבו, זאת אנו יודעים היטב, וגם ארצות-הברית יודעת. חברי הכנסת, לפנינו מערכות קשות לא רק עם מתנגדינו אלא גם עם ידידינו. אולם נוכח להתגבר, בעזרת-השם, על הכל אם נתלכד מבפנים, ולפתוח במה שנוגע לבטחון המדינה נהיה כאיש אחד בלב אחד.

ואסיים במה, שהתחלתי. השבוע החל העם היהודי להתאבל על חורבן ירושלים והמקדש.

מוזר פעיל (מתנה שלי):

נתלכד כאיש אחד, גם הבנות המשתמטות מגיוס?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חבר-הכנסת פעיל — — —

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

קריאת-הביניים, תסלח לי, טיפשית. אתמול, שבעה עשר בתמוז, הוא היום שבו הטל המצור על ירושלים והחלה ההתסערות לחיסול העם, חס-וחלילה.

הסיום הטראגי ידוע, ירושלים חרבה. וחכמינו, זכרו-נם-לברכה, אמרו שלא חרבה ירושלים אלא בגלל שנאת

מן הארץ לא גרמו לטמיעתו של העם. העם שמר על זהותו, בתנאי מצוקה קשים וגם בתנאי רווחה.

עתה, בבואנו לדון על מאורעות שבכוחם לחרוץ את גורל קיומנו בארץ-ישראל, איננו יכולים להינתק מאותן דוגמאות שבגללן גלינו מארצנו, והראשונה שבהן — שנאת חינוג.

חברי הכנסת, עם ישראל כולו מתפלל לשלום וכל אחד עושה ככל יכולתו כדי לקדם את השלום. אין לי ספק, שממשלה זו עושה את כל הניתן כדי למנוע קפאון. אני מלא הערכה לראש-הממשלה מר מנחם בגין על שעשה עד עתה כדי לקרבנו לשלום. אני דוחה מכול וכול כל צעד שיש בו כדי לפגוע בראש הממשלה, במעשיו שלו ובמעשיו הממשלה, שעוד ידובר בהם בעתיד, על כל הצעדים שנקטו כדי לשמך קץ אחת ולתמיד למערכת היחסים העוינים באזורנו. נישא תפילה, מי יתן וראש-הממשלה מר בגין יוכל להמשיך ולמלא את תפקידו מתוך בריאות טובה ולהצעידנו עד לחתימת הסכמי השלום. ראוייה גם הסיסמה שראש הממשלה טבע: "ברי ושמא" בענייני שלום — "שמא עדיף", שסיסמה זו תנחמו במשא-ומתן הארוך והקשה.

אין לשכוח שהנשיא סאדאת בא לכאן דווקא בימי שלטונו של ראש-הממשלה הנוכחי מר מנחם בגין, והתזו-זה הגדולה ביותר לקראת שלום חלה בקאדנציה הנוכחית של המשטר הישראלי. אין איש שיוכל להמעיט מערכו של ההצעות הישראליות שהועלו אחרי דיונים ארוכים וגו-קבים ולדעת הכול יש בהן בסיס נאות למשא-ומתן הוגן.

כבוד היושבת-ראש, המפגשים של אנשי האופוזיציה עם ראשי הממשל המצרי מעוררים את השאלה אם אנו לא יוצרים בחוץ-לארץ תדמית של מדינה אשר ספק אם ממשלתה מושלת בה ממש. האופוזיציה מנהלת מגעים כאילו היתה במעמד שווה לזה של ראש הממשלה והתור-צאה מכל אלה היא פגיעה במוניטין של ראש הממשלה. לגורמיי-חוץ, ובראשם שליט מצרים, חלק לא מעט במהל-כים אלה. לצערו יש גם בממשלה סדקים שדרכם מצליח נישא מצרים לחזור, אך גם מהאופוזיציה מותר לדרוש יחס דמוקרטי שלשון שנבחר על-ידי רוב העם. מה שהאופוזיציה עושה בתודשים האחרונים הוא נסיון לבנות מנוף מקביל למדיניות החוץ הישראלית, זוהי מדיניות חוץ לא רשמית, עם סממנים של מכירה במחיר נמוך יותר מזה שהממשלה מציעה. כך משתבשים סדרי מינהל תקי-נים. המאבק הפוליטי בין המערך לליכוד, שהתנהל כל השנים בצורה לגיטימית בארץ, הועבר אל מעבר לים. בזירה זו יש רק מפסיד אחד, וזהו עם ישראל.

כבוד היושבת-ראש, השלום שהנשיא המצרי מדבר עליו כולל תביעות שאת הגשמתן דרשה מצרים גם כאשר עדיין לא הכריזה על נכונותה להסדר כלשהו. מצרים לא ויתרה כמלוא נימה, היא ממשיכה ודורשת חזרה לגבולות יוני 1967 ומימוש זכויות הפלשתינאים, שפירושו הקמת מדינה ערבית נוספת באזור. אילו הסכימה ישראל להי-ענות לתביעות אלה לא היה צורך כלל במשא-ומתן; היו מספיקים סידורים טכניים לביצוע נסיגתנו.

באור זה יש לראות את תביעתו של סאדאת להצהרת עקרונות משלנו, שנודיע על נכונותנו לוותר על השטחים, סאדאת הופך גמיש בעת דיונים על ענייני נוהל, אך נשאר קשוח בשאלות של מהות בדיונים המעשיים. גם הצהרותיו הפומביות הנוקשות של הנשיא סאדאת וחלוקת "ציונים" שהוא נוהג לחלק לשליטי ישראל, אין בהן כדי לשרת

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, לא תהיה זו הגזמה לומר כי לרגל ההתרחשויות המדיניות האחרונות עצר העם כולו את גשימתו בציפייה כיצד מנהיגי המדינה יכללו את מעשיהם נוכח המציאות החדשה שהטיל אותנו לתוכה נשיא מצרים אנואר סאדאת. עובדה זו כי היזמה להתפתחויות החדשות לא באה מאתנו ושההדגיש במיוחד, כי לנגד עינינו מתרחש החזיון המזוהר שמנהיגי הליכוד מתנהגים כאילו הם מכתיבים את קצב המאורעות והם עושי המדיניות. העם על כל שכבותיו חווה בכל הדראמה המדינית והאנושית, עוקב אחריה בצמידות, והוא יודע שאנחנו הוטלנו למערכת ואנו עומדים על פרשת-דרכים. לכן עמנו נוהג בכגרות הרבה יותר גדולה משבועה ראשי הליכוד, המשתעשעים בגיבוי מדיניות, תככים אישיים, חשבונות קטנוניים של מי יגוול את הבכורה ומי ירוויח יוקרה. והראיה — למרות האינפלציה המשתוללת, למרות האיום באבדן מקורות פרנסה בגלל סגירת מפעלים, למרות ההתייסקויות הפועות בשכבות רחבות — עדים אנו לאחת התקופות השקטות ביותר במערכות העבודה, במפעלים ובכל הגזרות של המשק הישראלי.

התנהגות זו של העם, כפי שאני מרגיש אותה, היא תוצאה של תחושה שאנו עומדים בפני מאורעות הריגור, ולכן מוטל על כולנו להקריב מהדברים החיוניים ביותר כדי לאפשר למנהיגי האומה לפתור את בעיותינו המדיניות, להגן בתבונה ובשקט על האינטרסים של המדינה ושל העם היהודי ולעשות כל מה שאפשר כדי שלא להתחמץ, חלילה, הזדמנות להביא את השלום, אם אמנם אפשר להשיגו.

על רקע גישת הבגרות שמגלות שכבות העם הרחבות יש לבחון את ההתרחשויות האחרונות הקשורות ביזמת יושב-ראש מפלגת העבודה שמעון פרס ובפגישתו עם נשיא מצרים אנואר סאדאת בווינה. חייב אני להדגיש כאן כי כאדם המבקש לעמוד בתוקף על האינטרסים והזכויות של מדינת ישראל מבחינה בטחונית אין אני שש לניסוחים הקשורים בויתורים מופלגים. אולם חייב אני להוסיף, כי יש לי רתיעה מפני האפשרות, שתוך כדי המגעים המדיניים, שהאופוזיציה הראשית בישראל מנהלת בצד הממשלה, עלול להיווצר מצב שבו יחול טיש טוש של ההבדלים המהותיים בין הליכוד ובין המערך, שהרי אם שני חלקים אלה, שהם הנציגות הגדולה של העם, עוסקים בפתרון בעיה אחת, אם הם גוטלים אחריות משותפת אפילו בנושאים מדיניים — יכול להיווצר מצב שיהיה גם טישטוש של העקרונות הנוגעים לצדדים החברתיים-האידאולוגיים.

מבחינתי חשוב לשמור ולהדגיש את הייחוד של מפלגת העבודה כמפלגה סוציאליסטית — ואני גאה במו"ש הזה — המנוגדת תכלית הניגוד להשקפות הליכוד, למען האופי החברתי והיעדים של הכתובות המיוצגות על ידי תנועת העבודה, מבחינה זו אני מהסס לצרף את קולי לכל צורה של שיתוף בין המחנות השונים במישור הממלכתי.

אך דברים אלה ניתן לומר במציאות נורמאלית. העם כולו מרגיש, כאמור, שאנו עומדים לפני פרשת-דרכים. לכן יש לנצל כל הזדמנות, כל פתח, כל סדק ואת כל הכישורים הטמונים בעמנו ושל האנשים העומדים בראשו. שמעון פרס, בניגוד לראשי הליכוד המחזיקים בסימאנות חדות וחלקות, הוא איש מעשה, ריאליסט ובעל גישה שמביאה עמה תוצאות. מה עשה שמעון פרס? הוא יצא

חינם. זהו הריב בין אחים. בין אנשי הקואליציה ואנשי האופוזיציה, בין שני חלקי העם נעדרה ההבנה שהיא כה דרושה בעת צרה.

אחים יקרים, חברי כנסת מכל החוגים והזרמים, הבה ונחליף אנו כאן בארץ את השנאה באהבה, ויקיימו בנו דברי הנביא ישעיהו: "ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה." ואז יקוים "ויהודה לעולם תשב וירושלים לדור ודור."

היור"ש. ארבל-אלמזלינו:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמיר, ואחריו — לחבר הכנסת פעיל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, עמיתי חברי הכנסת, היום התפרסמה מודעה בעתונות הישראלית שמפרסמה, ליכוד — מפד"ל, גלשו מעבר לטעם הטוב ואף לביקורת חריפה נגד אנשי האופוזיציה.

שרה דורון (הליכוד):

אתה מדבר על טעם טוב, לאחר יום ה' בערב?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני ביקשתי ממך להפריע? מודעה זו שזורה ביטויים שלא יכירם הנני, ביטויים בוטים, פרימיטיביים, בלתי-תרבותיים, גידופים חמורים שטרם ראינו דוגמתם במדינת ישראל.

פירסום מודעה זו, שהיא צירוף של נושאי "הכוב הקדוש" — הלא הם חירות ההיסטורית והמפד"ל המחודש — נועדה לפגוע ביושב-ראש מפלגת העבודה, אדם בעל מוניטין בין-לאומי, שמעון פרס. רק בקושי שני צירופים אלה הגיעו לשלטון, וכבר אנו חוזים בבזיון-נותיהם. איך הם מדברים חמורות על חתרנים? צחוק הגורל. כאשר בתוך המפד"ל חתרו נגד רפאל המסכן? כאשר היום חותרים הירושלים נגד מר בורג ומחר ודאי יחתרו איש כנגד רעהו ונגד חברו?

והליכוד — דיון כנגד ויצמן המצליח וחביב העם; שרון הנוקשה והמחוספס כנגד שר הבטחון; ארליך מחרים את שרון; והורביץ, שר בכיר בנושאי כלכלה, מתפטר בגלל אי-הצלחתו ומחדלי של שר האוצר, ועוד הוד גטויה. והעתונות מלאה סיפורי חתירתכם — איש נגד אחיו ללא בושלה וללא כל מעצורים מצפוניים.

ביקורת ציבורית כפי שאנו משמיעים, גלויות וברורות, זוכה להשמעה מרושעת. והרי בגין באופוזיציה לימד אותנו סגנון פרוע הרבה יותר כאשר קרא לבן-גוריון ב-8 בינואר 1952 — אני מצטט: "גם אתה, אדוני, תיתן את הדין על כל מפעלך."

לא תמיד הייתי שלם עם שמעון פרס, ולא הייתי איש רפ"י. אבל שמעון פרס התייצב מאחורי בן-גוריון, גילה נאמנות לחבריו בכל המבחנים הציבוריים, זכור המקרה שבו נתלתה חברותו המוחלטת לדין. ועכשיו רואים כולנו את יחסו של שר-החוץ משה דיין לשמעון פרס. שמעון פרס תמיד העמיד עצמו לבחירה וקיבל את הדין באורך-רוח, כיאה לאדם גדול משכמו ומעלה, גם כשנוצח. הסגנון שבו השתמשם היום מבזה, קודם-כול, את הליכוד והמפד"ל, וצר לי עליכם.

ועכשיו לנושא הנדון כאן היום, הנושא המדיני, שהוא לדעתי, הנושא החשוב בחיינו, ואילו אנו צריכים להתייחס.

פרס מווינה, בכך שהוא ניסה להוציא אותנו מהמבוי הסתום שמכניסים אותנו לתוכו, לצערנו, מנהיגי הליכוד.

לסיום דברי, אדוני היושב-ראש, אסור לנו לאפשר לממשלה להוביל את עמנו לדרך חסומה. אולי הגיע הזמן שהיא בכוחות עצמה תגיע למסקנה שיש לשחרר את העם ממנהיגותה ותתפטר בעוד מועד.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, אחריו — לחבר-הכנסת שילנסקי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתחיל את דברי בשאלה: מי צריך היה את הדיון הפוליטי הזה? האם היה צורך בו כדי ששר החוץ יעמוד בבוקר ויגאם נאום של שלושת-רבעי-שעה ואחר כך ילך? הליכוד איננו — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אומרים שהממשלה התפטרה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

חברי הליכוד אינם, הם שלחו לנו את חברת-הכנסת דורון לייצג אותם, הממשלה איננה, חברי המפד"ל אינם, חברי ד"ש אינם, חברי האגודה אינם. בשביל מה לדבר? הרי גם את הפרוטוקול הם אינם קוראים.

שלמה הלל (המערך):

דבר אלי, מאיר פעיל..

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני שמח לדבר אליך, חבר-הכנסת הלל, אפילו לקהל הנמצא ביצע. אינני מבין את הרעיון. הרי זה דיון מדיני שהממשלה יומה. האם אין לה כוח אפילו לשבת ולשמוע?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין לה כוח לעמוד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

נראה שבלי שר-החוץ האמריקני ואנס הם אינם מסוגלים לשבת בשום מקום ולדון על משהו.

מה היה קורה אם שר החוץ הישראלי היה מגיב באותה טיטת לידס על התכנית המצרית, שהוא הציג אותה לפנינו באריכות רבה — ממש דו"ח מעניין — מה היתה העמדה המצרית אם שר החוץ שלנו, בתגובה על התכנית המצרית, היה מגיב תגובה יותר גמישה, בהציגו תכנית ישראלית בת שתי נקודות, כלהלן?

בנקודה ראשונה היה אמור להם: שימנעו, אתם רוצים נסיגה ישראלית מן השטחים שנכבשו על-ידינו במלחמת ששת-הימים — לא איכפת לי שהיה אמר "ששוחררו" על-ידינו במלחמת ששת-הימים — עקרונית זה לא סימפאטי, שהרי הכול ארץ-ישראל, אבל למען השלום אנחנו מוכנים לכך עקרונית, אולם תדעו שאנחנו מוכנים לעשות זאת רק תמורת חוץ שלום כוללים ותמורת הסדרי בטחון בשטחים. בהסדרי הבטחון יהיו כוללים מספר אלמנטים לפחות; כמו שאדאט, או שר החוץ המצרי, הציגו אלמנטים, האם שר החוץ הישראלי אינו צריך לדעת לשטח אלמנטים? או שמא הוא יודע להגיד

לשלוחו כאשר הוא מצויד לא רק ברעיונות אלא גם בטיטות, בניסוחים ובהצעות שהיו כלולות בהם אפשרות לית לפתרון בעיות העומדות בפנינו. וכמו בעבר, כאשר עמד ליד הגה המדינה, הביא תוצאות עובדתיות ובעלות משמעות גדולה, גם אם אפשר להתווכח עליהן. ואני יודע את תרומתו הכבירה בהקמת הקמ"ג בדימונה וכל המשתמע ממושג כביר זה.

מסמך קרייסקי-בראנדט, אשר מצרים אינה מתכחשת למשמעותו, קרוב יותר מתמיד לעמדה המרכזית במדיניות הישראלית, מפני שיש בו כמה חלקים אשר מצד אחד מאפשרים חיווך הבטחון שלנו תוך כדי ויתורים הכרחיים, ומצד שני הוא מנטרל במידה רבה את הגורם הפלשטינאי.

עמיתי חברי הכנסת, אולי כאן המקום להכניס גימה אישית לניתוח המשמעויות של מסמך זה. יכול להיות שבניתוח כזה קיים גם הגורם של הכרת האופי של העם הערבי, שבתוך חברתו גדלתי. לי נראה כי באמצעות מסמך קרייסקי-בראנדט מנסה הנשיא סאדאת לאותת לנו איתותים מסויימים, להדריך אותנו בחשיכה הפוליטית האופפת אותנו. שהרי מה הוא אומר באמצעות מסמך זה? הבה ונמצא נוסחה מסויימת, הצהרת עקרונות, שצריך לבצע אותה תוך חמש שנים. זוהי בחינה לא רק לנו אלא גם לערבים עצמם, מפני שהם יצטרכו להוכיח בתוך תקופת הזמן הזאת של חמש שנים שהם עושים שלום אמיתי ואופראטיבי, שאם לא כן לא נבצע. אנו את חלקנו בהסכם זה. בביצוע העקרונות שיוסכם עליהם צריך לשתף את כל הצדדים בסיכסוך, ואם אלה לא יגיעו לידי הבנה הרי ממילא יתמוטט כל ההסכם. לנו זו הודמנות לבחון הלכה למעשה את האפשרות הזאת. זו גם דרך, כך נראה לי, שבה מנסה סאדאת לרמוז לנו לאפשר למצרים להינתק אחת ולתמיד ממחויבותה כלפי יתר המדינות הערביות ולפלשטינאים, שבגללם סבלה מצרים ללא כל תועלת לה.

סאדאת מדבר בגלוי על אפשרות שאם הערבים לא יצליחו בכלל להגיע לפתרון הבעיה קיימת האפשרות שמצרים תחליט או שהיא תפשייה לעשות או הסכם נפרד עם ישראל. ההתפתחות הזאת היא האינטרס שלו כפי שהיא האינטרס שלנו, ואסור לנו להחמיץ הזדמנות זו.

חיווך לאפשרות כזאת אפשר לראות בהכרזתו של סאדאת כי הוא רואה בישראל שותף פוטנציאלי להשתלבות במפעלים כלכליים במזרח-התיכון, בנוסף על אינטרסים אחרים הקשורים את שתי המדינות, כפי שהיה קיים לפחות עם אחת מהארצות בצפון-אפריקה.

חברי הכנסת, יכול להיות שאנו מחמיצים כאן שיעור מאלף שנותן לנו סאדאת, שלא רק במציאות המזרח-תיכונית אלא גם במדינות העולם למדו אותנו מזה, שאין המציאות חדה וברורה וניתנת לניסוחים פשוטים וחלקים. יש הכרח לפעמים לחיות במציאות מעורפלת תוך נסיון לגשר את ההבדלים בכלים המצויים ביד ולהשתדל למצוא פתרונות המתחווים תוך כדי העשייה.

רק אדם תיאטראלי כמר בגין יכול להשלות את עצמו שהמדיניות בימינו היא כמו קריעת נייר לשניים או כמו ניסוח משפטי מסובך ומופשט. במציאות המדינית שבה גם המעצמות הגדולות מקיימות יחסים תוך כבוד הדדי ופחד הדדי, ואני מדגיש: פחד הדדי, אין אנו יכולים לדרוש לעצמנו מציאות חלקה ובהירה, ועלינו לקחת סיכונים. זאת למעשה התרומה שהביא לנו שמעון

שלמה הלל (המערך):
עניין האדמיניסטרציה זה כמו שהוא מתרגם self-rule ל"אדמיניסטרציה מקומית".

מאיר פעיל (מחנה שלי):
נכון, אני מסכים.

ובכן, דבר שני, הסכימו לתקופת מעבר של חמש שנים ולגוף משותף לפתרון בעיית הפליטים. לאחר מכן הסכימו שמה שלא יהיו הפתרונות תהיה תנועה חפשית של ערבים ויהודים מצד אחד של הגבול לצד השני של הגבול, לרבות ירושלים. היה גם הסכם בעניין גשיאה בעול המלחמה בטרור.

כל הדברים האלה, אילו עמדו על הבסיס שתיארת קודם, נכונות ישראלית לסגת מהשטחים תמורת הסכם שלום ונכונות להכיר בבעיה הפלשתינאית המיוחדת, יכו"ל לים היו להביא לכך שהכל ייראה אחרת. לא רק היו קובעים אחרי לידס להיפגש במקום חדש. לי, למשל, לא איכפת שייפגשו על אניית מלחמה אמריקנית. הדבר היחיד המצער אותי הוא שאני לא אהיה שם. הייתי רוצה להיות ליד דיין ברגעים האלה — לא רק כדי להחזיק לו את החולצה אלא גם כדי להחזיק לו את האצבע בכוננות לסוכב לו את האוזן. לי לא איכפת שייפגשו על אניית מלחמה אמריקנית, באל-עריש, בבאר-שבע או בתחנת האתרעה האמריקנית. אין לי בעיות. השאלה היא מה מדברים שם ולא איפה נפגשים.

אילו היה הבסיס העקרוני סביב שתי הנקודות שהזכרתי אפשר היה להמשיך את השיחות. אולם בלי בסיס כזה של הסכמה ישראלית, כפי שתיארת קודם, כל מה שנשאר לממשלת ישראל הנוכחית הוא להתמודד, כמו כלב מוכה ונרדף, אל מול יומות סאדאת והאמריקנים. כך הם מתנהגים.

בלחץ האמריקנים כבר הסכימו לרמוז שאולי בעוד חמש שנים, אם הערבים יציעו זאת, תהיה גם ממשלת בגין מוכנה לפשרה טריטוריאלית. ממש פאנטאסטי. זאת אומרת שמה דיין שיכנע את ממשלת הליכוד. כך כתוב. כך הוא אמר היום בריש גלי, שאם הערבים יסכימו תסכים גם הממשלה לפשרה טריטוריאלית.

שלמה הלל (המערך):
לא, הוא אמר שאם הערבים יציעו תסכים הממשלה הישראלית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
נכון.

אולם ממשיך שר החוץ שלנו ואומר לעצמו בעקט: מאחר שהערבים בוודאי לא יציעו זאת, הא, הא, עשיתי להם טריק של אחיות-עיניים. אמרתי מלים בסגנון המערך, אבל לא יצא מזה שום דבר. ומה אומר לכמו — אני חושב שהוא צודק, לא יצא מזה כלום. מעניין הפשרה הטריטוריאלית, שמפלגת העבודה ואולי כל המערך מחזיקים בו עד היום, לא יצא שום דבר, כמו שלא יצא שום דבר מרעיון האוטונומיה של בגין.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
וממה כן יצא משהו?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כבר אמרתי זאת כאשר ציינתי את תכנית שתי הנקודות. תיכף תראה ממה כן יצא.

רק את המלה "לא" האלמנטים הם, למשל: (א) כל מה שיוחזר יפורן, והכוחות הצבאיים יוגבלו בו עד למיני-מום; (ב) יהיו כוחות פיקוח על הפירור, רצוי ישראלים-ערביים, תלוי בגזרות — אם לא תרצו, אפשר להסתדר גם עם או"ם ואחרים. —

שרה דורון (הליכוד):
כמו בדרום-לבנון?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

היום, במטותא מכבוד, בדרום-לבנון יותר שקט מאשר בצפון לבנון, אם את כבר שואלת שאלות. ארץ-ישראל השלמה תיראה בעוד דור אחד כמו כל לבנון, עם השיטות שלכם, של האוטונומיה. הלואי שאנחנו לא ניראה כמו הנוצרים בלבנון. זו תהא תוצאת המארה של ארץ-ישראל השלמה.

— (ג) יוקמו מיתקני התראה ומודיעין מודרניים, אלקטרוניים, אלקטרו-מאגנטיים וכו'; (ד) רק לכי-שייחם הסכם וכשנעשה את הסידורים הבטחוניים הראשונים, נתחיל לדבר על לוח הזמנים של הפינוי. זאת תהיה אחת.

הנקודה השנייה: אתם מודאגים, לכאורה, מהבעיה הפלשתינאית, מהבעיה המדינית של הגדה המערבית ושל הרצועה? — אפשר להגיד לסאדאת, או למישהו אחר, שהרי גם הוא צדיק קטן — בכלל ויכוח בין פוליטיקאים איננו ויכוח בין צדיקים — אפשר להגיד לו: איננו רוצים לגזול את זכות הריבונות אף מאחד. אנו לא רוצים לגזול מהפלשתינאים, רחמנא ליצלן, את הזכות לריבונות. עקרונית, לא איכפת לנו שתהיה להם זכות להגדרה עצמית. בבקשה, אנו מסכימים. הבה נשב, אנו ואתם ואולי נציגים ירדנים ופלשתינאים, וגדון על שלבי הברי-צוע. אולם כל זה בתנאי: קודם-כול צריך לחתום על הסכם שלום פוליטי, הסכם על הסדרי בטחון, הסכם על דרכי פיקוח. הנסיגה הישראלית תבוצע לפי לוח זמנים, בעקבות ההסכמים.

אילו לממשלת ישראל היה שכל — ואגב, אין לה דבר כזה — להציג את שתי הנקודות האלה, שם בלידס הרחוק, קה, או בכל מקום אחר — כי חשוב לא איפה נפגשים אלא מה אומרים; חשוב גם מה אומרים הישראלים ולא רק מה אומרים המצרים או מה אומרים האמריקנים — אילו את שני הדברים האלה היה שר החוץ שלנו אומר שם, הרי בנוסף על אותם הדברים היפים שהוא סיפר לנו כאן, שלגביהם היה רקע משותף — הכל היה נראה אחרת. שתי הנקודות שצינתי פלוס שש או שבע הנקודות, ששר החוץ סיפר לנו כי היתה קירבה לגביהם, היו עשויות ליצור ממש "אמביאנס" — רקע ואווירה — אחר להמשך המגעים.

מה הוא אמר? — הסכמנו שצריך לבטל ממשל צבאי זר. לאחר מכן הוא השתמש במונח "אדמיניסטרציה". אולם מה היא אדמיניסטרציה? — זה הרי ממשל. אבל הוא הקפיד מאוד לומר קודם "ביטול ממשל צבאי זר" ולאחר מכן "הקמת אדמיניסטרציה של ערביי השטחים". אדמיניסטרציה זה administration ו-administration ברוב העולם האנגלו-סאקסי משמעו ממשל. כך אפשר לפרש זאת. ובכן, הסכימו.

דבר שני, הסכימו לתקופת מעבר של חמש שנים.

היו"ר מ. ל. מרון:

אבקש לסיים, כבר עברת על זמנך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני לא בטוח.

מרכזי צפורי (הליכוד):

יתר העובדות שלך ברורות בערך כמו העובדה הזאת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני לא מדבר על עובדות. אני מדבר על מחשבות. אם אתם תמשיכו להפריע לי, אצטרך להמשיך ולעמוד כאן. והיושב-ראש, נוסף על זה שהוא טרח להאשים אותי בישיבה הקודמת בזיוף, הוא גם לא לוקח בחשבון את פסקי הזמן שאתם מפריעים לי. לכן, אם תפריעו פחות אנמור יותר מהר, וגם תשמעו תיוה מסודרת, לא של עובדות אלא של מחשבות.

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מצטער מאוד, דיברת כבר ארבע דקות וחצי מעל לזמן, ואני כן כללתי את ההפרעות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

פתאום החלו עכשיו לדבר מחדש על הסדר-ביניים, על אל-עריש, על סאנטה-קאטרינה. אגב, כבוד ראש הממשלה, חבל שהוא איננו פה, אבל ג'בל-מוסה ליד סאנטה-קאטרינה אינו הריסני. אף אחד לא יודע היכן הריסני. אם משה רבנו היה רוצה שנדע איפה זה, היה משאיר נ"צ. אף אחד לא יודע איפה הריסני. משה רבנו טרח שלא ידעו היהודים איפה ההר הזה כדי שלא יעלו עליו יום יום ולא יהיו עובדי אלילים. ראש הממשלה החליט שג'בל-מוסה זה הריסני.

פתאום התחילו לדבר על זה. בעבור מה? מדברים על: "כן מחוה או לא מחוה". אם נאמר כן — נוותר על חלק גדול מסיני בלי תמורה פוליטית; אם נאמר לא — זה יהיה גרוע יותר, כי אנו נזיק לעניין, נגונה, וכל זה מתוך עקשנות. שורש הבעיה עם הזמרים, היום, אינו אל-עריש, אינו סאנטה-קאטרינה אלא הבעיה הפלשתינאית והגדה. שם צריך לעשות מחוות, שם צריך לעשות מהלכים חכמים.

ולבסוף, אני רוצה לומר מלה אחת לחבר-הכנסת שמעון פרס, מן הכיוון השני, הלא-משמץ.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

תצריך פעם, עשה זאת פעם.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני שמח מאוד ששמעון פרס קיבל את תכנית קרייסקי-בראנדט. בשביל פרס זו התקדמות.

שרה דורון (הליכוד):

עוד קומפלימנט כזה — והוא גומר את הקאריירה שלו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

בשביל פרס זו התקדמות, ואפילו חשובה. זה עדיין לא בדיוק מה שאנחנו חושבים, אבל בשביל פרס זו התקדמות ואנחנו מברכים על כל התקדמות. אבל כש-פתאום הוא מתחיל לחפש עוד פעם את הקונסנזוס של אומרי הלאו, אני מציע לו: מיסטר פרס, חפש את הקונ-

בינתיים זרקו את הסיסמה של פשרה טריטוריאלית: את גלולת המערך נטלה ממשלת הליכוד ואמרה שאם הערבים יציעו — אנו לא נתנגד לדון בזה, מתוך הנחה שממילא לא יצא מזה שום דבר.

בלחץ האמריקני הסכימה ממשלה זו לומר משפט נוסף: שאם בעוד חמש שנים יועלה הדבר — אנו מוכים לומר עוד פעם על הריבונות בשטחי הגדה המערבית ורצועת-עזה.

ירוחם משל (המערך):

ומה אתה מציע?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

שמעת קודם מה אני מציע. אמרתי מה היה שר החוץ צריך להציע בטירת לידס. אני לא "מערבניק".

ירוחם משל (המערך):

לא פשרה טריטוריאלית?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לא פשרה טריטוריאלית אלא נסיגה מהשטחים. בלי זה לא יהיה שלום, והסברתי זאת קודם לכן. אם אתה משלה את עצמך, תמשיך להשלות את עצמך. אני אמרתי מה שאני מציע.

מרכזי צפורי (הליכוד):

ואולי אתה משלה את עצמך?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

ייתכן שאני משלה את עצמי שאצליח לשכנע אותך, סגן שר הבטחון. יכול להיות שאני משלה את עצמי שאצליח לשכנע אותך להסכים עקרונות לסגת מהשטחים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אין לך סיכוי לשכנע אותו.

שרה דורון (הליכוד):

גם לא רבים אחרים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני יודע שאין לי סיכוי לשכנע אותו. אתה יודע מי ישכנע אותו? — או המלחמה הבאה או האמריקנים. רק דע לך לפחות, סגן שר הבטחון, שלפני כן עמד פה חברך לצבא ואמר שאתה יכולת לעשות זאת בזמנך. לכן אני מבקש שלא תפריע לי. אמרתי מה צריך לעשות כדי להגיע לשלום. התחלתי את דברי כקונסטרוקטיביסט אמיתי של ארץ-ישראל העובדת ואמרתי מה צריך לעשות.

עכשיו אני אומר שמה שהממשלה עושה — בין שאלה הרעיונות שלה ובין שאלה הרעיונות של המערך — זה אפע. לא יצא מזה כלום, לא מרעיון הפשרה הטריטוריאלית ולא מהרעיון השני, שכעבור חמש שנים הם יהיו מוכנים לדון על ריבונות. מה חושב האמריקני המצוי? — שאתם ערמומים, במשך חמש שנים נוספות אתם רוצים לחזק את האחיזה שלכם, לייצב את שלטוןכם באמצעות התנהלויות ואוטונומיה וליצור מעין באנטוסטאן, מין מדינה אפארטהייד ישראלית. במשך חמש שנים אתם רוצים ליצור עובדות נוספות בשטח, וכעבור חמש שנים תתחיל ההתמודדות. אתם רוצים להפוך את השטח הזה לדרום-אפריקה ישראלית, ובעוד חמש שנים תהיה שמחה.

רב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היה זה ב-1 במאי 1945 כשהשתחררתי לאחר מצעד-המוות של דאכאו. העולם ביכה אותי-אותנו. ואם עומדת בפני הבכירה בין הסימפאטיות של העולם, כפי שהיתה לי אז, לבין הבטחון והקיום במולדת כעם חפשי וריבוני — וקיום זה מלווה בהשמצות ובגינונים — אני בוחר באפשרות השנייה. שיגדפו, שיקללו, יודעים אנו שהמניעים עולים מתהום אפל ושחור, לא חדש הוא ומוכר — האנטי-שמיות. אך מה לגוי היהודים שנצטרף לתומורת זו? מה קורה לנו? אני למדתי בבית-מדרש שלפני טובת העם עומדת מעל לטובת המפלגה. המפלגה נוצרה רק למען שרת את העם, ואני שואל את אלה שמשנתם שונה משלי: אינכם יודעים גבול?

הנה שמענו עכשיו: ברונו קרייסקי נהיה לפתע פתאום יהודי גאה ידיד ורע, אותו יהודי שלא הציע לראש-ממשלתנו, בכתרו לתנועה הסוציאליסטית הגברת גולדה מאיר, כדבריה, אפילו כוס מים. חלק גדול יש ליהודי הזה באסון יום-הכיפורים. הוא שהפנה את תשומת-לבנו מן האירועים שעמדו להתחולל. ואם טיפות דם יהודיות נטפו ובהן יש לו חלק, האנחנו גברך אותו! האנחנו נקדם אותו בברכה? הוא היה אתי שם בתקופת השואה. אני הייתי "פיינרפלוכטער יודע" — וזה היה רק כינוי אדיב — והוא היה בדיוק כמוני. כל שנייה הייתי צפוי למות, וכן הוא. אם אני חי, זה בס; גם הוא נשאר בחיים. בנס. תמורת הנס הזה הגני מקדיש ואקדיש את כל כוחותי, את כל מאורי ואת כל אוני למען עמי. למען מי הוא מקדיש את פירות הנס? אני נשאתי את התואר "יודע" בהבנה; אני יודע שהוא לא. אבל למדתי שם: "יודע בלייבט יודע", גם הוא למד. האם הוא שכח? הוא לא שכח. הוא רוצה לשכוח, אבל יבוא יום שיו-כיר. לו את זה. הוא הידיד והרע שמשבחים אותו. על מי עולים? — על בגין, על ראש ממשלת ישראל.

שמעתי אתמול בטלוויזיה את הגברת גולדה מאיר אומרת כי גם היא יכלה להביא את סאדאת. יכלה? למה לא הביאה? אילו הייתי משתמש בלשון האחרים הייתי אומר: להביא את סאדאת? ולא אומר: הבאתם אותו, כי אין אנו משתמשים בלשון הזאת, גם לא לגבי יום-הכיפורים. הוא הגיע וכך הם הגיעו בכמה מלחמות, האחת אחרי השנייה, ולא בתקופת שלטונו של ראש-ממשלת ישראל מנחם בגין. הוא הגיע בתקופת השלטון של אלה שלפתע פתאום קמו וזעקו. ואנחנו לא אומרים: אתם הבאתם אותם. עם ישראל אינו אשכ במלחמות האלה ובכולן עמדנו מאחוריהם כחומה בצורה, היינו כאחד. לא השמצנו, לא התקפנו אלא איחדנו. והיום, כשיש המתקפה, הגדולה ביותר מאז קום מדינת ישראל, למען השלום, מתקפה שבראשה עומד מנחם בגין, אתם שמים מקלות בגלגלים? אתם שומעים: סאדאת אומר במפורש לאו באלף רבתי, ואתם מתקיפים את ראש ממשלת ישראל על מעשה פאטריסטי שהוא עושה: פוקח עיני עיוורים, חושף את מזימות האויב ושומר על העם מכניעה, שפירושא אסון. אתם יוצרים בעולם תמונה כאילו סאדאת הצודק ובגין הבלתי-צודק, כאילו סאדאת רוצה בשלום, ובגין — במלחמה, ואתם יודעים היטב שאין שקר גדול מזה ואתם יודעים מה העוול שאתם עושים. ביניכם, רבותי, יש קבוצה שהתבססה בכל דרכה הפולי-טית על חיטוט: חיטטתם בפרשת לבון, חיטטתם בנשמתו של אשכול ובסירה של גולדה, המאסתם את החיים על

סנסוס של "שלום עכשיו", של אומרי ההן. ואני מוכן לומר לך מה כן: תאמר — כן נסיגה בכל הגזרות, על כך יש קונסנסוס; תאמר — זכות העם הערבי הפלשתי-נאי להגדרה עצמית, גם על כך יש קונסנסוס, שהרי אפילו הסכמתם לחתום על הסכם קרייסקי-בראנדט; תאמר — כן החלטה 242, ובנושא זה יש ודאי קונסנסוס. למה אתה מחפש, אדון פרס, קונסנסוס שתוכל להתחבר אל הליכוד ואל רפ"י, לאחר שהלכת קצת בדרכו של קרייסקי?

אגב, אני חולק על ראש הממשלה גם בעניין קרייסקי. קרייסקי הוא יהודי גאה מאוד. יש לי בעיה אתו שהוא לא ציוני, ועל כך אני מצטער מאוד. אולם כדי לומר עליו שהוא לא גאה, צריך להיות קצת מי שאינו יודע מה קורה בעולם.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

לומר מה שאתה אומר צריך להיות כזה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני אומר לך: את בגין ואת קרייסקי רדפו אותם הנאצים ושניהם ברחו מאותם הנאצים.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

והיום קרייסקי לא ציוני.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

קרייסקי לא ציוני וגם לא היה ציוני, וזה כואב לי, אבל אי-אפשר לומר עליו שהוא לא יהודי גאה.

אם חבר-הכנסת פרס קיבל את תכנית קרייסקי ובראנדט, יפה מאוד — עליו לחפש קונסנסוס של "שלום עכשיו". מה אתה מחפש קונסנסוס עם משה דיין ועם בגין? לזאת כוונתי.

היו"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת פעיל, עליך לסיים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לבסוף, כבוד סגן שר הבטחון — אתה המיניסטר הבכיר ביותר, בעוונותיך, היושב פה — אני רוצה לומר לך, במטותא מכבודכם: אתם ממשלה שעלתה לשלטון בנסיבות היסטוריות טראגיות, כמו רב-חובל עיוור שבחרו בו לעלות על הגשר דווקא בלילה ובזמן סערה. אתם לא מבינים מה נעשה סביבכם, אתם לא יודעים להתי-מודד עם הבעיות הקונקרטיות — לא עם הבעיות הפולי-טיות ולא עם הבעיות הצבאיות — ואם אתם רוצים לע-שות משהו לטובת העם היושב בציון, לטובת התנועה הציונית, אל תתפטרו אלא — בידיש אומרים "ווארפט זיך אוועק", שפירושו: זריקו את עצמכם החוצה מן הגשר בהודמנות הראשונה ובמהירות הרבה ביותר. כל מי שיעלה במקומכם יהיה טוב מכם.

היו"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת פעיל, אתה עברת בשמונה דקות — כמעט כפול מומך — על הזמן שהוקצב לך, וזה אינו הוגן כלפי חברי כנסת אחרים שממתנים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מקבל את ההערה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שילנסקי, ואחריו — לחבר-הכנסת הלל.

חיים. המומנטום המדיני ההסברתי פועל לטובת מצרים. סאדאת, לא רק שהוא מקבל כסף ונשק ומחמאות, אלא הוא גם מחלק מחמאות לקארטר, דבר שהתחיל בו ראש ממשלת ישראל, והוא הצליח לתקוע טריון, זו הפעם הראשונה, בינינו לבין העם היהודי בעולם.

זה באשר לתכניתה של הממשלה, ואילו בקשר למהלכיה של הממשלה — רשאים אנו לבחון כבר גם אותם לפי התוצאות. מה לא הובטח לנו בעקבות הצעותיו ומסעותיו של ראש הממשלה? — הבנה בינינו ובין ארצות-הברית, עם קאלאהאן, עם יהדות העולם — וכל זה הושג במהופך. אך המטרה העיקרית שהציבה לה מדיניות הממשלה, ובצדק, עניין השגת השלום, מטרה זו מפורטת כיום בין חיים למוות, בין סיכוי לסיכון.

אומרים לנו כי הבעיה העיקרית נעוצה ביהודה וב-שומרון, וכמעט אין בעיות לגבי סיני. עוד אעמוד על הדברים ביחס ליהודה ושומרון ואבקר במיוחד את מדי-ניותה של הממשלה והצעותיה בנושא זה, אך זו זריית חול לעיניים אם נאמר ואם נקבל שלגבי סיני אמנם אין בעיה, אלא אם כן החליטה הממשלה בלבה שהיא מוכנה לוותר על הישובים בפיתחת-רפיח ועל שדות התעופה, או שהיא מוכנה להפקיר אותם. תיאור בעיה זו כבעיה קטנה ושולית אינו מבטא את המציאות אלא משקף את העובדה כי ראש הממשלה לא טרח לעסוק בה בעת שיחותיו עם סאדאת.

טענת ראש הממשלה, שנשמעה לא אחת, כי גם הוא וגם סאדאת לא התייחסו בשיחותיהם לעניין הישובים ושדות התעופה, טענה זו היא ממש גרוטסקית. מה פירוש האמירה כי שני הצדדים לא התייחסו לנושא? וכי סאדאת צריך היה להעיר לראש הממשלה: "ירע, ירעי הלא-צעיר, אתה צריך לבקש ממני בעניין הישובים?" טענה זו באמת אינה רלבאנטית, אך רלבאנטי לשאול מדוע ואיך זה ראש הממשלה שלנו לא העלה זאת ולא חשב על כך אפילו בשלב מאוחר יותר, כשהוא טען, בשבוב מליסמאעיליה, כי הוא נסע לשם כראש ממשלה מאמין וחוזר משם כאיש מאושר. אם התמחר היה באי-הזכות הישובים — הרי האושר הרגעי הזה של ראש הממשלה עלה ביוקר רב מאוד לעם ישראל. על השאלה מדוע ראש הממשלה לא העלה גושים אלה יכולות להיות שתי תשובות אפשריות: או שהיה זה בכוונה, בצורה מודעת, על-מנת להטעות, חלילה — ואינני חושב שראש הממשלה גנף יעשה; או שהיתה כאן פשוט שיכחה, איך כתוב אצל שלום-עליכם ב"טוביה החולב"? — "עיקר שכתתי". כך אנו נראים — חלם, בכל-זאת, בין שבשיכוחה ובין שמדעת — איך אפשר לכנות גושא זה כנושא שולי?

זה לגבי הבלתי-מוסכם בין הממשלה ובין סאדאת. לגבי המוסכם על נסיגה מלאה של צה"ל מכל סיני והכרה בריבונות מצרית על כל סיני, לרבות החזרת שני האיים הקטנים סנפיר וטיראן, שהם החוסמים את השיט לאילת והם יכולים להבטיח את קיומו החפשי — האירוניה היא אולי גם זאת שכח ראש הממשלה — האירוניה היא כי שני האיים האלה שייכים בעצם לסודיה והם לבטח יחזרו לידיה וייתוספו לאיום הסעודי עלינו.

בזמן האחרון הרבתה הממשלה והרבינו כולנו לטעון על שארצות-הברית החליטה לתת מטוסים חדישים לסעודיה, ציינו את הסיכון הרב שהדבר הזה יביא עלינו, ובצדק, אך בי בזמן שטענתם נגד ארצות-הברית שהיא הצמיחה כנפיים רחבות לסעודיה באה הממשלה ותרמה

רבין, שמועות, דיבות, עלילות נהפכו אצלכם לקו פוליטי. היום מפעילים אתם נשק חלוד זה שלכם נגד ראש ממשלת ישראל מנחם בגין, אולי גם מתוך קנאה שלא הצלחתם להגיע למעמד שלו, למפעלים שלו, למעשים שלו. אבל זה לא יעמוד לכם. אני זוכר אפילו שאותם חברים ספרו את ימיה של גולדה, אך היושב במרומים לא התחשב בחשבון שלהם, וחבל שגברת גולדה מאיר, במקום להשמיע בימים אלה דברים שמוטב היה אילו לא השמיעה כלל — זו גולדה הנחשבת בעיני המערך לסמך כות המוסרית העליונה — לא עשתה מאמץ לעצור את חבריה. זה היה עדיף.

אדוני היושב-ראש, השמעות הן בומרנג. אנחנו זוכרים את התואר "פאשיסט" לגבי יהודים. מימים ימימה אני זוכר אותו. שמעתי שחבר כנסת אחד אף התבטא: "ניאו-פאשיסט". בתואר זה הוגדר גם המנהיג של אותו חבר כנסת אשר התבטא כלפי מי שהתבטא בתואר "ניאו-פאשיסט", יש פה הרבה חברים אשר הוגדרו על-ידי חבריהם, בתקופתו של משפט מסויים, בתואר "פאשיסט". אלה אשר משתמשים היום בתואר הזה צרי-כים לזכור שהוא בומרנג, והבומרנג הזה עוד יהלום יום אחד בכם.

אני מציע שחברי לא ייגררו אחרי כל אותה תזמורת.

שמעון פרס (המערך):

תקרא את ההודעות של חבריך בעתונים מהיום.

רב שילנסקי (הליכוד):

אני מבקש לומר שאינני משמיע את דברי אלה מתוך זעם. אני משמיע אותם, אולי, מתוך כאב ומתוך צער שבימים אלה שבהם אנחנו זקוקים לאיחוד מאקסימאלי, כדי שנתאחד מול המשימות העומדות לפנינו, אנחנו מת-פצלים ומנהלים מלחמות יהודים. לא קראתי את הדברים שנכתבו בעתונות שאתם מתכוון אליהם. אני רק יודע שבזמן האחרון חברי ואנוכי לא לוקחים חלק בכל התז-מורת הזאת. אני מקווה שגם לא ניקח חלק באותה תזמורת, כי משימות גדולות עומדות לפנינו.

כנסת נכבדה, הנשר טבעו להמריא אל על; חגבים — אין בכוחם לעצרו.

היו מקרים בהיסטוריה, אדוני היושב-ראש, בהיסטור-ריה בת-זמננו, ואני פוגש היום אנשים אשר אומרים: אני יריתי עליך, אני יריתי על "אלטאלנה"; אני מצטער מאוד. אני פוגש היום אנשים אומרים לי: לקחתי חלק ב"סוון", אני מתבייש מפני ילדי. רבותי, אל תשלחו, בשעה גורלית זו, חיצים מורעלים, פן שוב תצטרכו להתבייש בפני ילדיכם.

הי"ד מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הלל, ואחריו — לחבר-הכנסת יגורי.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שני מבחנים לה-גיונה וטיבה של כל תכנית מדינית: אם היא מתקבלת ומתממשת, צריך שיהיה בה כדי להבטיח שלום בר-קיימא ובטחון; אם אינה מתממשת — היא צריכה, לפחות, להב-טיח יתרון הסברתי מדיני.

כיום אפשר לומר שתכניתה של הממשלה ודרכה המדינית עומדה בשני מבחנים אלה, אך כרגיל בימינו — במהופך, לפי הסגנון החדש של המציאות שבה אנו

את טעמו. לא מזמן אמר סאדאת שהוא לא יעשה שלום בדורנו. כלומר, הזמן פועל והזמן עושה את שלו, ובלבד שמדיניות שאנו מציגים תהיה מדיניות שהיא גם הוגנת, גם מתקבלת על הדעת וסיכוייה להצטייד את ישראל קדימה הם סיכויים טובים.

עקרון הפשרה הטריטוריאלית יש לו סימוכין בהחלטות בין-לאומיות, כגון בהחלטת מועצת הבטחון 242, יש לו סימוכין בפראקטיקה. העקרון הזה של פשרה טריטוריאלית איפשר לנו ב-1947 להקים את המדינה, אי-פשר לנו ב-1949 לחזק את המדינה, יאפשר לנו גם כיום, אם נתמיד בו ואם נציג אותו כמדיניות שלנו, להבטיח לנו את השלום.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יגורי, ואחריו — לחבר הכנסת שריד.

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, את עת לחשובו נפש פנימי אלא זמן למעשים. מדינת ישראל נמצאת בעי-צומ של משא-ומתן מדיני, ולטעמי טוב שעוברים עכשיו מהארמון המפואר בלידס, כדברי שר החוץ, למיתקני אלכסנדריה. זה לפחות במזרח-התיכון; זה לפחות משא-ומתן ישיר.

לאחרונה התקיימו שלוש פגישות — בווינה, בואל-צבורג, בלידס — של שלושה אישים שונים: פרס, ויצמן, דיין. מה המשותף ומה המפריד ביניהם? כל העולם צופה ותמה. העולם מתבלבל מהמדיניות הזאת. מה המשותף ומה המפריד בין האופטימיות של עזר בואלצבורג לבין האופטימיות של דיין בשוכו מלידס? האם משותף או האם מפריד? האם שמחה או האם עצב? האם בהירות או האם עירפול?

בטרם תפתח הממשלה במסע הסברה בחוץ-לארץ, בדעת-הקהל העולמית, אולי היה כדאי שתפתח במסע הסברה בישראל, בבית, ותבהיר עצמה בנושא זה היוני. שלוש מדינות ריבוניות: ארצות-הברית, מצרים, ישראל. שלוש פגישות, שלושה סיכומים, ואף לא הסכמה אחת — למעשה על לא כלום. בסופה של ההידברות נדרש מישראל לעשות מחווה חד-צדדית: אוטונומיה באל-עריש, הנחת אבן-פינה למסגד בסאנטה-קאטרינה. מתוך הדרשה הזאת עולה אצלי ואצל אחרים דרישה פנימית חזקה הרבה יותר, תקיפה הרבה יותר, צודקת הרבה יותר: להיות מוכנים להגן על דרכנו ועל דעתנו. לי נראה כי זו בסך-הכול קנוניה-רבת, בין-לאומית, בניצוח אמריקני. אבל משונה הדיבר שבנושאים חיוניים ישראל מפגינה הבנה, התחשבות, ובמקרים אחרים — קשיחות, ולא מוט-ברת הקשיחות הזאת.

יצאנו מלבנו — האם לא מוקדם מדי? הכרנו על ויתורים מרחיקי-לכת בסיני — האם לא בטרם זמנם? והנה אני שומע גם פה, בכנסת, את דברי החברים, ונדמה לי שהם אינם הולמים בדיוק את המצב, את חומ"רתו, את הציפיות שלנו, את האפשרויות ואת הסיכויים.

אדוני היושב-ראש, אנחנו נמצאים בעיצומו של משא-ומתן מדיני ואין טעם לזיטות עקרונות, אבל יש בהחלט מקום ליצירת דינאמיקה. אם במקביל לאוטונומיה באל-עריש היתה נפתחת תהליך משולבת לישראל ול-קהיר, לירושלים ולאכסנדריה, הייתי מבין זאת. אם במקביל לדיון המדיני היתה מתחדשת העבודה של קבוצת

לה עתה סנפיר. ואכן, כנפיים וסנפירים עוד יהפכו את סעודיה לטירן של ים-סוף.

אחריות כבדה נטלה על עצמה הממשלה בנכונותה לוותר על גבולות בטחון בסיני ובנכונותה לעזוב את שארם-א-שייך. אך חייב אני לומר כי אילו בא ויתור מופלג ומסוכן זה להבטחת שלום עם מצרים — כי אז אפשר היה לומר שיש בכך הגיון לפחות, ואולי היה אפילו מי שמוצא בכך הצדקה בבחינת סיכון מחושב. אך הכול יודעים שעשייתם ויתור זה רק למען נסיון נואש ונואל לקבל הסכמת סאדאת למדיניות הממשלה ביהודה ובשומרון שתכליתה, כהצהרת דוברי הממשלה, להבטיח שליטה ישראלית לעולם ועד. בכך סיבכתם את סאדאת; וכי יש בר-דעת שיכול לחשוב שסאדאת יתמוך בכוונה כזאת של הממשלה? בכך סיבכתם את השלום והפ-כתם את הוויתורים לחסרי תכלית. הוויתורים שכבר ויתרתם הם ממשיים מאוד ויכריעו גם את גורל רמת-הגולן, אפילו אם לא יצא עתה דבר, אך התמורה היא בהבל-פה ובעצם הנזק שנגרם לנו.

הזוכרה לאחרונה לא אחת, כאילו לסבר את האוזן, החלטת הממשלה מיוני 1967 על נכונות לגסיגה מסיני ורמת-הגולן, תוך נקיטת אמצעים טעמוניים, אם מצרים וסוריה תהיינה מוכונות לעשות שלום עם ישראל. אם זה היה טוב אז בעתו — אי זו השאלה עכשיו. יש, לכאורה, דמיון בין ההצעה דאז ונכונות הממשלה לגסיגה מלאה מסיני כיום: אז היינו מוכנים לוותר, והערבים לא קיבלו את ההצעה, וגם כיום לא יצא ממנה דבר. אבל איך אומרים הצרפתים? — יחי ההבדל הקטן, או כל הביקורת על דחית ההצעה הוטחה כלפי מצרים וסוריה, וכיום, ללא מחשבה וללא תבונה, חרף ויתור חמור ומסוכן, אנו נראים בעולם כקשוחים וקיצוניים. המהפך היפך גם כאן את היתרונות. ואיך כתוב אצלנו? — "והחכמה מאין תמצא ואי זה מקור בינה."

ולשאלת האוטונומיה, הרי לידתה בבילבול מושגים. נמצא כאן שר החוץ ששמעתי אותו מבכיר את ההגדרה הזאת באנגלית כ-"self-rule", ואילו בעברית, למעננו, הוא מדבר על "אוטונומיה אדמיניסטרטיבית", self-rule, אדוני שר החוץ, התרגום המילולי שלו בעברית אמיתית, ולא בשתי מלים שאף אחת מהן אינה עברית, הוא: שלטון עצמי. לכן כל ההגדרה הזאת יש בה כדי להרבות מבוכה וכדי לבלבל, ובניגוד לכל תכנית מדינית נבונה אפשר לומר עליה רק זאת: אם היא תידחה, הרי זה רע, ואם היא תתקבל, זה יותר גרוע, שהרי ההצעה כי נכריז עתה על שלטון עצמי לתושבים שביחרו כבר עתה את נציגיהם, ואילו וילקיים יקבע רק בעוד חמש שנים — פירו-שה להכניס את האזור לשיטה של "תפוס כפי יכלתך" — catch as catch can. דבר זה במקום שביא לנו סיכוי של שלום, יהיה בו רק כדי לגרום לכך שניתקע במצב של סיכון חמור, מצר, מתחיות מתמדת בינינו ובין התושבים, בינינו ובין המצרים, בינינו ובין האמריקנים, ובסופו-של-דבר זה יביא להינתקות של הגדה גם מאתנו וגם מירדן.

משמיעים לא אחת את ההערה כי הערבים לא יסכימו לפשרה טריטוריאלית, כאילו לתכנית הממשלה לגבי אוטונומיה הם מסכימים. אך אני רוצה להציע שלא לעשות שימוש יתר בהגדרה זו "שהערבים לא יסכימו", המשרתת רק את העניין הערבי. היא אבסורדית ומביאה כל דבר לאבסורד. מתי הערבים לא יסכימו? לא מזמן הם לא הסכימו לקיומה של המדינה. כיום יש חלק ששינה

הצבאית, להכריז על נכונות לפשרה טריטוריאלית ויותר על ההתנחלויות בטרם ימוצה השלום.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שריד, ואחריו — לחבר הכנסת יצחקי.

יוסי שריד (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח את דברי מתוך התייחסות לדבריו של קודמי חבר הכנסת אסף יגורי, גם משום שהטענה הזאת איננה נשמעת רק מפיו אלא היא נשמעת לעתים תכופות למדי מפיו דוברי הממשלה המוסמכים הבאים בטענות על כך שיש בתוכנו המאמצים לעצמם את הסיסמה "שלום עכשיו". הטענה של דוברי הממשלה היא שמי שדורש "שלום עכשיו" — כלנו יודעים כאשר מדובר ב"שלום עכשיו" אין מדובר על שלום לאלתר, תיכף ומיד, יש סמליות בדרישה זו — מי שמשתמש בסיסמה הזו, בדרישה זו, או בתפיסת העולם הזאת מביא, כאילו, לכניעתה של ישראל, או עושה, כאילו, יד אחת עם אלה שאינם מעוניינים בקידום האינטרס הישראלי. ולפעמים הדברים נאמרים באופן בוטה הרבה יותר וגם הרבה יותר — כאילו משתפים ממש פעולה עם האויב.

בהקשר הזה הייתי רוצה לצטט כמה ציטאטים שאספתי באקראי. לוא הייתי מתאמץ יותר 'מקדיש זמן רב יותר בוודאי הייתי יכול להביא לכאן ציטאטים כאלה כהנה וכהנה. ובכן ב-17 בדצמבר שנה שעברה, חבר הכנסת יגורי, אמר ראש הממשלה: "השלום מתקרב, יש סיבה להיות אופטימיים."

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אתה רואה בי את נציגו?

יוסי שריד (המערך):

אתה חבר הקואליציה. השיטה שלכם ליהנות מכל העולמות היא שיטה מפוקפקת למדי. אפשר להמשיך בה זמן מסוים, אבל כאשר עוברים זמן זה ומפריזים בכך מובן שמידת האמינות המינימלית נעלמת.

ב-22 בדצמבר אמר ראש הממשלה — לא אחר — "זהו שעת הכושר להשכנת השלום באזור". אבל ב-30 בינואר 1978 — זו אולי הציטאטה החשובה ביותר — אמר ראש הממשלה, הוא ולא אחר: "אני מאמין כי אפשר יהיה להשיג עוד השנה שלום מקיף במזרח התיכון". מה פירוש האמירה הזאת? — כלומר תוך שנה לא רק שלום עם מצרים אלא תוך שנה שלום מקיף במזרח התיכון. אגב, אנחנו נמצאים כבר שישה-שבעה חודשים לאחר ההצהרה. כלומר תוך זמן קצר מאוד אפשר יהיה להשיג שלום עם מצרים, סוריה, ירדן — שלום מקיף במזרח התיכון.

לכן באופן אירוני הייתי כמובן יכול לומר שראש הממשלה הוא בעצם אביה-מולידה של תנועת "שלום עכשיו". אני בהחלט מתכוון לזה. משום שמי היה זה שנטע את ההכרה בציבוריות הישראלית שהשלום הוא בהישג יד, שהשלום הוא קרוב מאוד, הוא בפתח ממש ואפשר להשיג אותו? אני זוכר את ראש הממשלה — ציטאטה זו איננה נמצאת כאן לפני — בראיון משותף עם הנשיא סאדאת לבארבארה וולטרס, כאשר הנשיא סאדאת אמר שלפי דעתו אפשר לעשות שלום תוך חודשיים, אבל ראש הממשלה, שהוא כידוע מפוכח יותר ומתון יותר, אמר: חודשיים לא, אבל שלושה — אני

הדיון הצבאית, אולי אפילו בקילומטר ה-101 שבו נספקו השיחות לפני כחמש שנים, הייתי מבין זאת. בעצם, מדוע לא ייקשכו השיחות שם? אם במקביל להנחת אבן הפינה בסאדאת-קאתרינה היתה הצהרה על נכונות מצרית להשאת ישובים ישראליים בפיתחת-רפיה, כי-אז הדבר היה מקובלים עלי, נראים צודקים, מובנים כדממשך לדינאמיות.

אני מוכן להרחיק לכת: מתן היתר גלוי ומוצהר לכל המוסלמים לעלות ולבקר באל-אקצה שבירושלים, ובמקביל תהיה הבנה שירושלים תישאר מאוחדת — הייתי מבין זאת. אני גם פונה לממשלה ולשר החוץ היושב בשולחן הממשלה ליום באופן חד-צדדי הכרזה על הפסקת ההתנחלויות. במהלך המשא-ומתן ההתנחלויות הן סם-מוות לסיכויי השלום. הישענות צריכה להיות על צרכי הבטחון של ישראל בלבד; אין אנחנו יזקוקים למגדלי-מים ולגדרות-חיל פיקטיביים.

אבל מדאיגים אותי כמה דברים: כיצד לא להחמיץ את הסיכוי שכולנו רואים בעליל כמציאותי וכאפשרי. אני מודאג מכך שמתרומזת אפשרות של מלחמה נוספת בסיני, וזה אחרי כל מה שהיה בינינו ובין המצרים במהלך המשא-ומתן בביקורו של סאדאת. מאידך גיסא מדאיגים אותי רפיון הרוח, קוצר הסבלנות, קלות המחשבה, כאילו רק הכרזה "שלום עכשיו" תעשה את השלום, כאילו יש בכוחה בלבד לעשות את המעשה הגדול.

אדוני היושב-ראש, לא פחות מדאיגים גם מלחמות ומאבקים פנימיים של נציגי המפלגות בישראל. אני חושב שצריך לנהל את המשא-ומתן המדיני רק באמצעות נציגיה המוסמכים של הממשלה, ובאמצעותם בלבד, אך מדוע למנוע שיחות, פגישות, הידברויות של אישי ציבור אחרים? מה הפחד? האם יש מי שחושש שדבריו יאומתו? אם זאת הסיבה, על-אחת-כמה-וכמה יש הצדקה לכך.

על מנהיגי ארצות-הברית לדעת כי יש ממשלה בישראל, ולא טוב עושים נציגי מצרים בהתעלמם מכלל-ים מקובלים, אבל מה נובא אליהם בטענות כאשר עושים אותו הדבר כאן בינינו ויש האשמות ויש דיבות? אבל עיקרה של השאלה, אדוני שר החוץ, מתמקד סביב הבעיה האם מוכנה ישראל לפשרה טריטוריאלית — לא אם מצרים מוכנה, לא אם היא תכריז על כך במקביל או מוקדם יותר, אלא האם מוכנים אנו לומר היום, עכשיו: פשרה טריטוריאלית בשלש הגזרות.

ראש הממשלה אמר שלא נקבל את ה"לא" כתשובה. אנחנו מוכנים להציע הצעה פשוטה ש-242 מקובלת עלינו בשלוש הגזרות. אני מבקש לקבל תשובה ברורה מן הממשלה אם היא מוכנה לראות זאת עכשיו ובעליל. הפתרון מונח בבסיסה של פשרה טריטוריאלית, בלי לוותר על גבולות בטחון בניה-הגנה; בעצם, במעבר מלידס לאל-כסנדריה, משירות המלשמש-משא-ומתן מדיני, מרעיונות להסדרים צבאיים, מוסיטוט לשלום.

כפי שפתחתי כך אני מסכם — אין השעה טובה לחשבון-נפש כללי. אבל יש לנו חשבון עם עצמנו, עם ממשלתנו. דווקא אני, מתוך רצון לתת אופציות לממשלה הזאת, שבה אנו שותפים, מתוך אחריות לעתיד איננו רוצה להצטרף למקוננים ולמשבחי ההתפתחויות. גם להתלטות קשות דרוש אומץ. הממשלה הזאת הבליטה שיש לה הכישורים לכך. הבה ותוכיח שיש לה האומץ במהלך המשא-ומתן בטרם הנסיעה לקהיר, אולי לפני שיחות השלום בקילומטר ה-101, גם במסגרת הצבודה

לשלם, ולא — זו שוב הטענה, ולא — זו שוב הולכת שולל. האם שר החוץ אמר מה שאמר על-פי התרשמות היצוגית בלבד? לא כך אני התרשמתי. הוא אמר: השתכנעתי ברצונה הכן של מצרים לשלום. כלומר הוא השתכנע שעמדותיה של מצרים הן כאלה. אם השלום והרצון בשלום איננו עניין ערטיילי העמדות הן כאלה שמוכיחות, מלמדות, שרצונה של מצרים בשלום, שאם לא כן אין להבין זאת. אבל נראה שבמהלך הדרך בין טירת לידס לכאן קרה משהו לשר החוץ, זה קורה לו לפעמים בתקופות זמן די קצרות. אותו מחיר שהוא ניסה לתאר אותו היום, שמצרים כאילו מוכנה לשלם — האחת מן השתיים: אם זהו מחיר אמיתי, ועל-פי מחיר זה, שר החוץ השתכנע שמצרים רוצה בשלום, סימן שמחיר זה הוא סביר, ואי-אפשר להציג אותו בפני הכנסת כאילו זה דבר של מה-בכך, כאילו זה מחיר שאיננו מחיר; אבל אם הוא חשב בלידס שמה שהמצרים מציעים זוהי הצעה ששוויה כקליפת השום, שאין בה ערך, מדוע הוא יוצא מטירת לידס ואומר: אכן השתכנעתי שהמצרים רצונם כן בשלום?

לעתים אני שואל את עצמי אם יש לנו ממשלה בישראל, או יש לנו "שממשלה", כפי שמכנה אותה עורך אחד מעתוני-הערב. אני רוצה להבין מה קרה במשך שבוע ימים, או ליתר דיוק במשך שבועיים-וחצי. מה קרה במשך תקופה כה קצרה? לפני שבועיים-וחצי מדי-שלת ישראל במליאתה. ועל סמך מה? על סמך הודעה בראדיו קהיר, לא על סמך תכנית מוסכמת מוגשת, על סמך הודעה בראדיו קהיר — הודעה, שהיא דוחה את התכנית המצרית מכול וכול. נמצא שר חכם שאמר שהתכנית המצרית כמותה כהחלטות-האחרונות, אף שאין קשר בין הדברים, ההיפך הגמור. אבל תמיד נמצא שר שטובע מטבע חשובה. אולי השר הוא דווקא זה שמתפטר היום, אינני יודע.

יומיים-שלושה ימים לאחר מכן התכנית מוגשת באופן מוצהר, באופן רשמי וגלוי. ומה אומרת ממשלת ישראל על תכנית זו? היא אומרת, כפי שראש הממשלה אהב להתבטא, שתכנית זו היא לחלוטין בלתי-מקובלת עלינו. יפה. שבועיים ימים לאחר מכן — ובמשך הזמן לא קרה שום דבר, חברי הכנסת, התכנית נשארה בעינה, לא השתנה בה אפילו תג, הנתונים והנסיבות כפי שהיו — הגה מופיע אותו שר חוץ ואומר: מצאתי נקודות מפגש בין שתי התכניות. מה קרה? הוא הצטייד במכשירי ראייה מיוחדים? הוא גילה דברים שלא היו בתכנית? יש נקודות-מפגש. אבל בזה לא נגמר העניין. כל עוד במהלך שבועיים. לאחר כמה ימים אותו שר חוץ אומר ששני הצדדים יצטרכו עכשיו להגיש שינויים בתכנית המוצעת. כלומר לא גורא, יש תכנית מצרית, יש תכנית ישראלית. התכנית המצרית כנראה כבר לא קיצונית כל כך, צריך להכנס בה שינויים, ממש כשם שצריך להכנס שינויים בתכנית הישראלית. כל זה במשך שבועיים. זוהי ממשלה?

ומשפט אחרון: הממשלה אומרת כביכול שהיא הכי-ניסה תיקונים. היא איננה אומרת זאת במלים מפורשות, אבל שר החוץ במסע התעודים מופיע היום ואומר: שינויים, תיקונים. גוסס. אני אומר שאין בזה ממש, אין כאן שינויים, זוהי שוב אקרוואטיקה מילולית ותו לא. יש, כאילו, נכונות לזון במממד או בריבונות של הגדה המערבית כעבור חמש שנים. אבל אולי חברי הכנסת לא שמו לב — זאת בתנאי שתכנית האוטונומיה של

חושב שבהחלט זה סביר. מה הטענה בכלל למשאלה הזאת? זו באמת משאלה של "שלום עכשיו". מי נטע את ההכרה הזאת בציבור שאפשר להשיג שלום עכשיו? האחת מן השתיים: או שהכרה הזו, שניטעה בראש-וראשונה על-ידי ראש הממשלה, היתה אשליה, חלום באספמיה, דבר שאין לו כל אחיזה במציאות, ואם זה היה כך זה דבר חמור מאוד — —

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
משאלת תמימים — כן; אבל משאלת פוליטיקאים — דבר אחר.

יוסי שריד (המערך) :

לא, לא, אף אחד לא תמים. אתה לא תמים, הם לא תמימים. זה לא עניין של תמימות, זה עניין של הערכה ומשאלה. האם קרה משהו? האם השתנו הנתונים, נגית, מאז ינואר כאשר ראש הממשלה אמר מה שאמר? האם יש היום נתונים חדשים? להיפך, הרי הממשלה בעצמה אומרת שסאדאת עומד על עומדו ולא זו ממקומו ולא שינה אפילו צעד בתכניתו. אני אינני סבור כך, אנכי אני סבור שסאדאת עשה צעדים חשובים קדימה; לא מספיקים, הוא צריך עוד לצעוד כירבת-דרך. אבל הממשלה אומרת שסאדאת בעצם אומר בדיוק אותם דברים שאמר כאן מעל הדוכן של הכנסת. כלומר התנאים לא השתנו לחלוטין. בינואר אפשר היה לטעון שאפשר להשיג, לא פחות ולא יותר, שלום מקיף, במזרח-התיכון. אם היתה זו אשליה-שווא שראש הממשלה לא אחר נטע מוגשת בציבור — זה דבר חמור מאוד. זה לא עניין של מה-בכך. זו רק טעות בהערכה לגבי העניין הגורלי ביותר בחיינו, לגבי עניין השלום והמלחמה. ודאי שבמקרה כזה הוא צריך להסיק מסקנות מרחיקות-לכת.

אם זו היתה אמת בזמנה, כאשר התנאים לא השתנו כלל ועיקר, הרי הדבר עוד יותר חמור. פירושו של דבר — התנאים לא השתנו, ההערכה של ראש הממשלה היתה נכונה, ואף-על-פי-כן אנחנו נסוגים במשא-ומתן כאשר סאדאת לא שינה את עמדותיו על-פי דעתו של ראש הממשלה. כלומר, מי אשם או בנסיגה? האשמה מוטלת על ממשלת ישראל על-פי ניתוחו של ראש הממשלה בעצמו, על-פי התקוות שהוא עורר, הציפיות שהוא עורר, על-פי הערכת המצב שהוא עשה לפני חצי-שנה. אבל, כמובן, ראש הממשלה לא רק הוא מתעתע בנו, אלא ראש המתעתעים הוא, כמובן, שר החוץ. שר החוץ יצא מטירת לידס ואמר שעכשיו הוא מוכונע לחלוטין שהמצרים רוצים בשלום. מכיוון שאני יוצא מתוך הנחה די מוצקה, לפי הערכתי, שאין לשר החוץ ראייה של רנטגן והוא לא חדר אל קרבו של שר החוץ המצרי, כך אני מניח: מכיוון שאני מעריך עוד שהוא איננו בוחן כליות ולב — כיצד הוא השתכנע שמצרים אכן רוצה בשלום? הוא התרשם על-פי עניני של שר החוץ, על-פי טון הדיבור שלו? אני מניח שההתרשמות שלו, אם שר החוץ שלנו הוא איש רציני, היתה צריכה להישען על עובדות, על נתונים, על ממצאים, על עמדות, על דברים שנטעמו במהלך השיחה.

מה פירוש המלה הזאת של שר חוץ בישראל: השתכנעתי שהמצרים אמנם רוצים בשלום? מה זאת אומרת "יר-צים בשלום"? האם הרצון הוא עניין מופשט, ערטיילאי, תיאורטי בעיניו של שר החוץ שצריך לשקול דברים לגופם? הרצון איננו ערטיילאי, אלא הרצון צריך לבוא לידי ביטוי, להתממש על-ידי מחיר שהמצרים רוצים

שיים העצומים שהעמיד ראש הממשלה בעמדת ויתור קיצונית כזאת?

ההכנות לשלום מצד מר בגין וממשלתו הגיעו למצב דים שאין להם אח בהיסטוריה, שתכנית השלום הזאת עברה את כל מדורי הביקורת אפילו של המכבש האמריקני ושל אומות העולם הנאור. כולם, בלי יוצא מן הכלל, ראו בה הצעה כנה לשלום של אמת. הנשיא המצרי, העוקב בערנות אחר העתונות, הראדיו והטלוויזיה, כפי שהשתקף מדבריו — כלום לא שמע את החרדה שתקפה את כל שכבות העם על מסכת הוויתורים שהציעה הממשלה?

אני שואל מעל בימת הכנסת האם בכל אלה אין כדי לתת לנשיא מצרים תחושה והרגשה של בטחון, שאכן כוונת הממשלה בראשותו של מר בגין היא לשלום-אמת? האם אין זו תמורה מספקת? האם אין זו תמורה הולמת ליוסטה המצרית או ליוסטה של נשיא מצרים, שכאמור זכתה למלוא האהדה מצדנו? אין אנו מטילים ספק בכנותו של סאדאת להשכין שלום באזורנו. עם זאת נראה כי אין הוא מודע לסכנות האמיתיות הצפויות לישראל מצד גורמים שאין לו שליטה עליהם, כגון סוריה, הפלשתינאים, ירדן ואחרים. כיצד יכול נשיא מצרים לתת לנו ערובות בטחוניות בתחומים שאין לו שליטה עליהם? והרי אנו כבר למודי נסיון ותקדים.

מפתיע ממש שדווקא לגבי אותה מדינה שלקראתה באנו בויתורים לאחר מלחמת סיני ב־1956 — כשמדובר על מצרים עצמה, ולא על שכנותיה — לא עזר הוויתור של ישראל לאחר מלחמת 1956. תמורה הדבר שבפסק זמן של עשר שנים פרצה מלחמת ששת-הימים כתוצאה מפלישה צבאית ברחבי סיני ופירוקם של כוחות הבטחון של האו"ם ששימשו כחיץ בטחון בין ישראל למצרים. אדוני היושב-ראש, האם הנשיא סאדאת מתכחש לתופעה היסטורית קצרת-טווח זאת, שהיתה רק תמול שלשום? נכון שהתחלפו שריים במצרים. אם תופעה כזאת של העמדת ישראל בסכנת השמדה קרתה בין מצרים לישראל ולא היה לאל ידם של כוחות האו"ם לעמוד בפרץ, כיצד יכול נשיא מצרים לערוב לנו בערובות בטחון כלפי עמי ערב, המתכבדים לכל מסע השלום שליו?

ואף-על-פי-כן ולמרות הנסיון המר שלנו גילתה ישראל ועודנה מגלה עניין ורצון כן בשלום שיש עמו בטחון, ולא על בסיס רגשי, שהושטה כביכול יד של שלום שלא זכתה, כביכול, לתגובה אמיתית של שלום. שלום של-אמת יכולים לכרות ביניהם רק עמים הנושאים ונותנים יחד לקידום השלום. האם מאמין נשיא מצרים שהבטחותיו לגבי בטחונה של ישראל בפני שכנותיה האחרות של ישראל הן הבטחות שיש להן איוו שהיא משמעות ובסיס אמיתי?

חברי הכנסת, אם כל אחד ינקח את חצרו תהיה החצר הכללית נקייה. לבנתיים מתכוונים לנקות את חצרנו מצרים וישראל בלבד. הבה נבצל את המומנטים הזה ונתקדם אל עבר השלום בקצב שבו התחלנו, לבל נהיה מגוחכים בעיני השכנות האחרות המצפות לכשולנו של נשיא מצרים בהושטת ידו לשלום.

קשה להאמין שאיוו אומה בעולם, שבדם בניה החזירה לעצמה שטחים המבטיחים את קיומה, תהיה כל כך בלתי-מוכנת שעה שהיא באה להשאר לעצמה, בסך-הכול, עוגני בטחון ספורים ובודדים ומחזירה טוטאליט שטחים ששום עם אחר במקומה לא היה מחזיר, לאחר אותה התנסות מרה שידענו ב־1956.

ישראל התקבל. אנו מדברים, אגב, על חוסר נכונות שלנו לדון ולקיים משא-ומתן כאשר יש תנאים מוקדמים. זהו תנאי מוקדם: אם תקבלו את תכנית האוטונומיה כמות שהיא נהיה מוכנים לדון בריבונות של הגדה המערבית בעוד חמש שנים. אין סיכוי שתכנית האוטונומיה התקבל. יכולים להיות הלהטוטים ככל שיהיו, יכולים לדון בהצהרת כוונות וכן לדון לגופו של עניין או, כפי ששר החוץ מציע, לדון לגופו של עניין ואחר כך בהצהרת כוונות — אין בזה ממש ואין הבדל. המעצור והמכשול העיקריים בדרך לשלום הם העובד דה הפשוטה שממשלת ישראל איננה מוכנה לעשות וייתור טריטוריאלי בגדה המערבית, ושום להטוט לא יוכל להתגבר על כך.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך):

מה המושגים שלך על פשרה טריטוריאלי? אולי תיתן דוגמה לוויתורים?

יוסי שריד (המערך):

אתן לך מושג כללי. אני מכבד את השאלה ואת השואל ולכן אתן לך דוגמה למה אני מתכוון. אם אתה ואני היינו מסוגלים לחיות בכפיפה אחת די הריבה שנים תחת קורת-גג של הפשרה הטריטוריאלי, ברור לחלוטין שפשרה טריטוריאלי איננה מושג ברור, כי אחרת לא היינו יכולים לחיות יחד. כאשר אתה אומר "פשרה טריטוריאלי" אתה מתכוון לדבר אחד, וכאשר אני אומר "פשרה טריטוריאלי" אני מתכוון למשהו אחר לגמרי. כאשר אתה אומר "פשרה טריטוריאלי" אתה מתכוון לחלק הארי של הגדה המערבית, וכאשר אני אומר "פשרה טריטוריאלי" אני מתכוון לתיקוני גבול. אבל זוהי העמדה שלי, כשם שהעמדה שלך היא עמדתך. במקרה זה שנינו בסירה אחת: אתה אינך מייצג את עמדת הרוב במפלגתנו, ואני אולי אינני מייצג את עמדת הרוב.

חזירי מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחקי.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, איש מאתנו אינו מתכחש לצעדו האמין של נשיא מצרים מר אנואר סאדאת בביקורו בירושלים, וידענו גם להוקיר את מהלכו זה. הוכחה חותכת לכך היא תחושת נשיא מצרים עצמו בתיאור הנרגש שלו על קבלת הפנים הבלתי-צפויה שהוא זכה לה מכל חוגי העם. בכנסת הוא זכה לכבוד המימרי ולמלאו ההערכה. עם זאת לא ייתכן שתמורת הגילוי המכובד הזה, שהוא חשוב כשלעצמו, תותרת ישראל על עקרונות-יסוד של קיומה. בשובו לקהיר הכריז סאדאת כי הוא מצפה לתגובה הולמת מצד ישראל, החייבת לגלות מחווה לנכונות המצרית, לראשוניות המצרית לשלום.

הנשיא סאדאת אינו מעלה, אולי, על דעתו אילו הליכים קשים עבר ראש-הממשלה מר בגין שעה שהכין את הצעת השלום הנגדית שלו, ואפילו גורמים הפשרניים ביותר בממשלה ובארץ לא תיארו לעצמם ויתורים מרחיקי-לכת כאלה שהציע מר בגין. הדברים הגיעו לידי כך שאפילו החוגים המקורבים ביותר למר בגין ואנשי סיעתו שלו לא העלו על דעתם שבגין יגיע להצעת ויתורים שכאלה, שילך כל כך רחוק לקראת נשיא מצרים כדי להעניק לסאדאת תגובת גילוי שלום מול גילוי של שלום. האם העלה על דעתו הנשיא סאדאת את הקי

משתי ההצעות. וכל גורם שיכול להזיז את סאדאת מעמ' דוחי, תבוא עליו ברכה. אם יושב-ראש מפלגת העבודה חבר-הכנסת שמעון פרס יכול היה לתרום בשיחות שקיים עם הנשיא סאדאת במסגרת האינטרנאציונאל הסוציאליסטי, לתרום לקירוב עמדות, להפשרת הקפאון ולקידום תהליך השלום, הרי יש לברך אותו על כך. חשובה כל הידברות וחשובה כל פגישה מסוג זה או אחר. האופר' ויציה הראשית כיום יש לה קשרים חשובים, יש לה מהלכים בתחום הבין-לאומי וצריך לנצל אותם לטובת קידום מטרותיה של מדינת ישראל.

לא אחת אני חשה הרגשת תיסכול לגבי גאונות התכססנות של סאדאת. הוא הצליח לקבל מראש הממשלה הבטחה להחזרת כל סיני עד לגבול הבין-לאומי. בלי כל המאמץ האינטלקטואלי שאני עושה לפעמים אינני מסוגלת להבין למה ומדוע הסכימה ממשלת ישראל, או יותר נכון ראש הממשלה הסכים, לוותר על כל סיני, על שארם-א-שייך, השער המקשר את ישראל עם אסיה ואפריקה, על מרחבי סיני, על ימית, פיתחת-רפיח ושר-דוד התעופה. זה ויתור שהפתיע את כולם ונעשה אפילו ללא ידיעת ועדת החוץ והבטחון, תוך התעלמות מהחשיבות בהתחזית של שדות התעופה ופיתחת-רפיח, תוך הפקרת מתיישבים שנענו לצו הלאומי והתיישבו בוולות אזור זה.

אם אינני טועה, יש לראש הממשלה נחלה בנאות-סיני, הישוב הקרוב ביותר כיום לאל-עריש. ראש הממ' שלה הכריז כי שם יהיה ביתו לאחר שיסיים את תפקידיו הציבוריים. נדמה לי שעל בית מגינים, ונחלה לא מפקירים.

המתיישבים בפיתחת-רפיח חיים בחרדה ובדאגה מאז ביקור סאדאת ומאז התפרסמה ההודעה שהממשלה ויתרה לסאדאת על כל סיני. יש תסיסה, יש דעת-קהל המתנגדת בעוצמה להפקרת הישובים ונגד החזרת אזור זה לידי מצרים, לא מתוך דאגה לישובים ולמתיישבים בלבד אלא מפני שאזור זה דרוש לנו מבחינה בטחונית. יש מקום למחשבה מחודשת בעניין זה. להיראות נוספים. עדיין לא מאוחר, טרם נחתם הסכם סופי עם מצרים. המתיישבים בפיתחת-רפיח מצפים להכרות ממשלת ישראל, שהיא לא תפקיר אותם לריבונות זרה ותעשה את כל האפשר לעיבוי ההתיישבות ולפיתוחה המזורז של ימית.

אדוני היושב-ראש, ברצוני לציין שבוויכוח המדיני שהתקיים לאחר ביקורו של סאדאת ולאחר שנודע שהממ' שלה הביעה נכונות לויתור על סיני והסכימה לחזור לגבול הבין-לאומי הבענו חששות כבדים שמא צעד זה עלול לשמש תקדים גם לגבי רמת-הגולן. לצערי הרב היום מקנן בי החשש שדבר זה הולך ומהאמת, כי יש דינאמיקה גם בפוליטיקה ויש דינאמיקה גם בוויכוחים ובנסיגה. בשבוע האחרון התפרסמו בעתונות ידיעות על הוויכוח שהיה בישיבת הממשלה בעקבות דיווחו של שר הבטחון על שיחותיו בזאלצבורג עם הנשיא סאדאת, שאמר כי סיני ורמת-הגולן חד הם מבחינת הסטאטוס הבין-לאומי, ויש הבדל בינם לבין יהודה ושומרון. אינני יודעת אם זאת היתה פליטת-פה של שר הבטחון או זוהי מחשבה פוליטית. אולם אני חוששת שאמירה זו, שחומרתה רבה, כבר נרשמה ועוד יזכירו אותה במשאומותן שיתנהל בעתיד.

תמוה שמי שהיה דבק כל כך במומנטום מוכן היה בגלל פרטים של מה-בכך לנתק את פתיל המומנטום הזה ולהשליך את הקולר על בגין וממשלתו ולהפתיע את הוועדות במהלך מתקדם של דיונים בגלל פגיעות רגשיות שוליות של כלי-התקשורת.

מדינת ישראל עדיין אינה משתחררת מתחושת השלום שהתכוון להעניק לה נשיא מצרים. היא עדיין מושיטה את ידה לשלום שלאמת, אך לא לשלום מדומה שאין עמו כיסוי לבטחונה המלא של ישראל.

אנחנו מאמינים שנסיון העבר לימד את נשיא מצרים לדעת שאנחנו עם שוחר שלום, העומד על עקרונות בטחון, ומאמינים באמונה שלמה כי נשיא מצרים נחן באותה תבונה לכלכל את המשך מעשיו לקראת השלום מתוך הודעות עם תביעותיה הצודקות של ישראל לבטחון מלא בפני כל שכנותיה.

בסיכום, אדוני היושב-ראש, אני חייב להתייחס בה-ערה אחת להתקפה האישית —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
על שמעון פרס?

יצחק יצחקי (הליכוד):

על ראש הממשלה וגם על חברי-הכנסת פרס. בעיניי זה אדם וזה אדם. לפשפש בבעיות אישיות ובמחלות של אנשים, כנראה זאת תופעה אנושית מצערת, היתית קורא לה חולשת ההתעלמות. זוהי תחושה שמקילה על החיים לנהוג כבת-יענה הטומנת את ראשה בחול, שלא לראות את המתרחש בסביבתה. וכל המוסיף גורע. אני מציע לכולנו, חברי הכנסת, דווקא בשעה גורלית זו לקיים את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך".

ח"צ מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוז-לינו, אחריה — לחברת-הכנסת קלמן כהנא.

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על-אף הוויכוח הקיים זה שנים על הדרך והמדיניות שהממשלה צריכה לנקוט כדי לקדם את הסיכוי לשלום, ויכוח הנמשך מאז קיום המדינה ולדאבוני החריף מעבר להכרח בימים האחרונים, דבר אחד הוא מחוץ לכל ויכוח, ואת זה רצוי להחזיר לתודעת העולם, ידידים ואויבים כאחד, והוא שכל העם בישראל על מפלגותיו השונות רוצה ושוואף לשלום ומוכן גם לשלם את המחיר למען שלום אמיתי, והאמירה שאנחנו מתפללים לשלום היא אמירה כנה וא-מיתית. הוויכוח הקיים הוא על הדרך שצריכה להוביל לשלום. עוול עושים כל מי משטילים ספק ברצונם בשלום של פלגים פוליטיים, ובמיוחד ציוניים. אין לחלק את העם לחותרים לשלום ולדוחים את השלום. כל אחד מאמין בצידקת דרכו, מתוך כנות ואחריות לאומית, ועל-כן אין לפסול בצורה מוחלטת גישה זו או זו. יש לשמור אופציות לכל האפשרויות.

יודעת אני כי זה דבר אבסורדי, אך נדמה לי שכולם היו מאושרים אילו נשיא מצרים אנואר אל-סאדאת היה בוחר מרצונו החפשי אחת משתי ההצעות לשלום — הצעת הליכוד עם תכנית האוטונומיה, או ההצעה של המערך עם פשרה טריטוריאלית. הצעה היא שהוא, מחוץ לרמזים מעורפלים, איננו מגלה נכונות לקבל אף אחת

של הממשלה, ומציג את הממשלה בכל מערומיה ומחד-
ליה לעיני העולם כולו.

מספרם של מפרשי סאדאת הולך ומתרחב לאחר
כל הכרזה מצדו, לאחר כל מפגש ולאחר כל שיחה שהוא
מקיים. והסיבה היא פשוטה: הוא יודע בכשרון רב לפזר
רמוזים, לטעת תקוות; אך יחד עם זאת ייאמר לזכותו,
שלדבר אחד נשאר נאמן מאז נאדמו בכנסת: על שטחים
אין הוא מוכן לוותר. שמעתי אותו בשבת האחרונה
בנאום לאומה, ובפרק המתייחס אלינו חזר ואמר: שלום
— כן; דיון — כן; בטחונות וערבויות לשני הצדדים —
כן; שטחים — לא ואלף פעם לא. אך כינתיים הצליח
סאדאת לגרום לסיכסוכים בממשלה, למשברים בין שר
הבטחון לרעיו; הצליח לגרום להתרפה מעבר לרצויו והי
מתחייב ביחסים שבין קואליציה ואופוזיציה, כשלא
בוגי הגדול עברו לפסים של השמצות אישיות ופליטות
פה אומללות, ומתכוונות אני להודעתו של ראש הממשלה
שלא ייתן ויות למנהיגי האופוזיציה, דבר המאפיין
משטרים טוטאליטאריים; ומצד שני ההתעסקות האומללה
בבריאותו של ראש הממשלה עלידי פוליטיקאים שלפתע
לבשו איצטלה של רופאים. ככל שנמהר ונחדל מנוסח
זה של ויכוח גיטיב עם העם.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, פשרה טריטוריאלית
מתבססת על נתונים ריאליים — קרקע ואוכלוסיה —
ועל-כן היא מאפשרת מרחב גדול לתמרון —

חיים קורפו (הליכוד):

לפני רגע אמרת שסאדאת אמר: שטחים — לא.

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
תשמע עד סוף המשפט.

— — — — —
היא מאפשרת מרחב גדול לתמרון מ"ד עד
99, כי הדוגלים ב"ד 100 משתייכים למחנה משותף
של "אף שעל", ובורר כי הדוגלים ב"אף שעל", אין
שום סיכוי שגייצו להבנה ולהסכמה. דרכם ברורה ונתי
רצת. אך כל החותרים לשלום יודעים שיש לשלם בעד
שלום מחיר, והמחיר הוא — פשרה. הצעת הממשלה
גם היא מדברת על פשרה, אבל פשרה פונקציונאלית
ולא טריטוריאלית, וזאת היא פשרה שבה הבלתי-יידוע
והמעורפל עולה על הידוע.

חיים קורפו (הליכוד):

— — — — —
על הפשרה הפונקציונאלית הוא עוד לא
אמר "לא".

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אני שמעתי שעל שתי ההצעות אמר "לא". אבל אני
אומרת את דעתי. ואני השתייכתי לקבוצת חברים
החוששים שתכנית האוטונומיה תחזיר, בסופו-של-דבר,
את כל יהודה, שומרון ורצועת-עזה לריבונות ערבית;
כי בשלב הסופי היא תביא למדינה פלשתינאית-אש"פית;
ומתן זכות אזרחות לערביי יהודה ושומרון עלול לסכן
את הרוב היהודי במדינת ישראל. איש לא הצליח עדיין
להוכיח שאין מקום לחששות כאלה, כי הבעיה איננה
בניסוח משפטי אלא מה תהיה הדינאמיקה של ההתפתחות
יות, וזאת בהתחשב במגמות הפועלות בעולם ובעוצמה
של מדינות ערב.

משום כך אני אומרת שעל הממשלה לנהל את
המשא-ומתן בתבונה, ללא שגיאות ותוך שמירה על

אדוני היושב-ראש, טוב יעשה. ראש הממשלה אם
יודיע מעל במת הכנסת שאין שום כוונה לסגת מרמת-
הגולן, וכי הוא רשם לפניו בהבנה ובאהדה את פנייתם
התוהרת ונשנית של הדרוזים, אליו ולוועדות הכנסת בכל
הזדמנות שערכו ביקור שם, ופנייתם אתמול לוועדת
הכלכלה של הכנסת שביקרה אותם — שרצונם להיות
אזרחי מדינת ישראל ולראות ברמת-הגולן חלק בלתי-
נפרד ממדינת ישראל.

חיים קורפו (הליכוד):

האם חברי-הכנסת יוסי שריד מסכים לכך?

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אתה יודע את הוויכוח שיש לי עם חברי-הכנסת שריד
בעניין זה.

חיים קורפו (הליכוד):

מה את תובעת מאתנו?

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

דעתו של המערך איננה דעתו של חברי-הכנסת יוסי
שריד. חזקה על המערך שהוא דוגל במצעו, ובמצעו
נאמרו הדברים פעמים מספר. הם נאמרו גם מעל במת
הכנסת על-ידי ראשי הממשלה הקודמים — גם גולדה
מאיר וגם חברי-הכנסת רבין, ואינני נדרשת ליוסי שריד
בעניין זה. אני אינני מציעה — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

— — — — —
הרי אף שר אחד אינו יושב ליד שולחן
הממשלה.

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אני מקווה שהדברים הנאמרים כאן יגיעו לשרים,
ובמיוחד לראש הממשלה.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אזניים לשולחן.

שרשנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אינני מציעה, חברי הכנסת, שקט פוליטי זה ייעשה
מהיום למחר. אך יש ליצור תשתית שתאפשר אקט
פוליטי בעייתי מתאים ונוח מבחינה בין-לאומית. תושבי
רמת-הגולן וזכאים ורואייים להודעה של ראש הממשלה
שתגופת ההתיישבות וההתנחלות תימשך, יוקמו ישובים
חדשים, איכלוס קצרים יורזו ותוקם תשתית כלכלית בריאה
שתאפשר את התיישבותם של אלפי חלוצים ברמת-הגולן.

חברי הכנסת, אינני שותפה לטענות על חוסר אי-
פורמאציה. הממשלה מספקת אינפורמאציה בשפע, שהרי
הדליפות משיבות הממשלה הפכו לחלק אינטגרלי של
פעולת הממשלה הנוכחית, דבר שהוא חמור מאוד בעיני.
היום מדליפים לא רק מה שנאמר אלא אפילו מה התכוונו
לומר השרים השונים.

אדוני היושב-ראש, ראה איוז פער בין הכרזות ראש
הממשלה והממשלה בראשה הוא עומד, שהיא ממשלה
אחראית, ממושמעת, ממשלה שהחברות בין השרים בה
היא סימן-ההיכר שלה, ובין המצב העגום שאנו עדים
לו. הממשלה מסוכסכת בינה לבין עצמה, ונוצר מצב
שבממשלה זו מתגשם יום יום הפתגם: אדם לאדם זאב.
הדליפות באות בורם אדיר, הגורף כל אמינות ואחריות

בעקרון אני תומך במדיניות הממשלה היום. יש לי לא מעט הסתייגויות בקשר לצעדים שנקטה הממשלה בעבר, ונדמה לי כי עיקר הוויכוח המתנהל היום הוא על הליכים שבעבר, שבחלקם היו בלתי-מוצלחים. אך אינני מודהה עם הביקורת של המערך על העבר. לדידם החסרון של הממשלה של היתה די גמישה; לדידי חסרונה בכך שלא תכנן מספיק ויתרה בטרם עת ויתורים מרחיקי-לכת, בלי שהצד שכנגד היה מוכן לויתורים מצדו. ואני משבח את הממשלה על שהיום נקטה בקו שאין ויתורים ואין מחוות בלא ויתורים ובלא מחוות על-ידי הפארטנר למשאומתן. ואף כי עמדת ישראל נתקבלה על-ידי מצרים בביקורת קשה אין הדבר צריך להרתיע אותנו.

הסדר-הביניים שנעשו בעבר, עיקר הפגם שבהם היה בכך שחמורת ויתורים, וויתורים מרחיקי-לכת מצד דנו היינו צריכים לקבל תמורה מצד ארצות-הברית. לצערנו קיבלנו חלק מהתמורה הזאת רק בהבטחות. אני מקווה שלא נחזור על שגיאות אלה, ולכל מחווה מצדנו נקבל מחווה הפארטנר שמולנו. למחווה השלום של סאדאת שילמנו כבר די והותר. הרי מצדנו היו רק הצהרות וניסוחים, ובהצהרות וניסוחים הרחקנו היום לכת די והותר.

אגב, אם מדברים על מחוות הייתי מבקש להבהיר לנשיא מצרים שמה שלא יהיה אין אנו מעוניינים בבניית בית-כנסת על ידיו בסאטת-קאטרינה. לצערי במחווה חד-פעמית מרחיקי-לכת וגראנדיוזית משמ ויתרה הממשלה על סיני כבר בעבר, ובמדבר זה איננו זקוקים לבית-כנסת בחסדיו של נשיא מצרים. אין אנו מבקשים טובה זו מצדנו. את הפלוראליסם הדתי שלו יכול הוא לבצע במסגרת דתות אחרות.

אינני יכול להתעלם ממשגים שנעשו מצדנו רק בימים האחרונים. עצם העובדה של הדלפת דרישת המחווה מצד מצרים על-ידינו היתה שגיאה. היינו יכולים לנסח ביתר חפשויות את עמדתנו לולא הדלפה זו. העובד דה שתימרנו את עצמנו למצב שנשיא מצרים בוחר באורח בלעדי את הפארטנרים שלו למשאומתן מתוך מדינת ישראל, והוא קובע בלעדית את העתיד, היא תוצאה נוספת של ניהול המשאומתן מצדנו בצורה לא יעילה. ואיננו רשאים שלא להזכיר עובדות אלה אף אם אנו מודיעים כי בעקרון אנו תומכים במדיניותה של הממשלה.

על-כן אם תוצע הצעת אי-אמון לממשלה בתום הדיון, לא נרצה להצטרף אליה. אבל גם לא נוכל להצביע נגדה. אין אנו שותפים לממשלה ולהכרעותיה ואין אנו יכולים לקבל עלינו אחריות על מעשיה להבא. אנו רואים, ומוכרחים להדגיש זאת, כיסוסם בעמדות, הממ-שלה שהוכרוזו פגע בעמדות סופיות, ואין אנו יודעים עד היכן מוכנה הממשלה ללכת. כבר מסיבה זו לא נוכל להביע לה אמון.

אבל לא די בכך. לצערנו אין לנו אמון בממשלה בשטח הדתי. יש רשימה ארוכה של הבטחות של הממשלה בשטח זה. לצערנו הן עדיין לא הגיעו למימוש. השבוע אנו עומדים, למשל, להעלות הצעה לחתיק חוק השבות. יש הבטחה מסויימת בשטח זה, אבל לא ראינו כל נסיון לעשות משהו לקידומה. רק אתמול התקיימה הפגנה של אלפים, כך מודיעה העתונות החילונית; עתון "הצופה" מודיע משום-מה, כנראה משום צרות-עין, על הפגנה של מאות. היתה זו הפגנה נגד הנגע והפגע של

האינטרסים של מדינת ישראל ובטחונה, ותוך התחשבות ככל האפשר עם הזולת, בלי לסכן את בטחוננו והמשך קיומנו.

ה'ר"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת כהנא, ואחריו — לחברת-הכנסת אלונג.

קלמן כהנא (פועל אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לצערי עלי לחזור שוב על דברים שאמרת לא פעם אחת מעל במת הכנסת: נדמה לי שלא היתה עדיין ממשלה שזילולה כל כך בכנסת ובדיוניה כמו הממשלה הנוכחית. העובדה שאף נציג אחד של הממשלה אינו משתתף בדיון זה שיוזמה הממשלה, העובדה שאף נציג אחד של הממשלה אינו נמצא כאן מעידה על זילול חמור. ואפילו אם הדבר נגרם על-ידי משבר ממשלתי הרי גם אז זה אינו מוצדק בשום אופן.

ועתה לעניין. עם כל חילוקי-הדעות שנשמעו בוויכוח היום בין הממשלה לבין מפלגת האופוזיציה הראשית חשבתי שאוכל לציין בסיפוק את הקונסנסוס הלאומי שהתגלה, ומותר להוסיף גם את הרצון להתגבר על פולמוס בלתי-רצוי בצורתו כפי שהתנהל בסוף השבוע שעבר. פולמוס זה ודאי לא היה רצוי ולא היתה טמונה בו טובה. אילו היה מביא לכך שמתוך שהצדדים הגיעו להחרפת היחסים מצאו נכון לחדש היום את המשותף והמאחד, אולי היה זה זילול. ובהתחלת הוויכוח נדמה היה כאילו אנחנו מגיעים לכך. אבל בהמשך הישיבה חזרנו, לצערנו, לאותה התנצחות בלתי-רצויה.

ברצוננו היום לחזק את ידי הממשלה בשאיפתה לשלום. רחוקים אנו מאוד מסיסמאות נבובות של "שלום עכשיו". אנשי "שלום עכשיו" לא היו יכולים להגיע לקונקרטיזציה של הצעות מצדם, כי אילו היו מגסים לבסוף דברים היו מוכרחים להודות של"שלום עכשיו" לא מספיקה הפרחת סיסמה ויש צורך שגם הצד שכנגד יהיה מוכן לו. יהיה מוכן לויתורים הכרחיים מצדו שיבטיחו כי אכן השלום שייחתם יוכל להיות שלום של קיימא על-ידי מתן ערובות מספיקות לבטחונה של ישראל. וברור שערובות אלו יוכלו להיות רק ערובות של הבטחות. אין כל ספק שגם, ובראש-יבראשונה, גבולות בטוחים הם ערובה לשלום זה של קיימא.

אני אינני אומלל כלל וכלל שצרכי הבטחון שלנו מודהים במידה רבה עם שאיפותינו המבוססות על נימרים קים היסטוריים. צרכי ההגנה שלנו עולים בקנה אחד בהרבה עם דרישותינו השואבות מהסרינו ההיסטוריים עם שטחי הארץ, ואיננו מוכנים בשום אופן להתחשב לזה. מבחינה זו מצער אותי ששר החוץ בדבריו חיפש ניסוחים חדשים ושונים לתביעותינו הטריטוריאליה. הוא הגיע לנימוקים בטחוניים, עקרוניים, מעשיים, אך נמנע מלהשתמש במלה "המגונה" — נימוקים היסטוריים. בעיני מלה זו אינה מגונה ויש לה בהחלט מקום בדיון-נים המדיניים המתנהלים.

כי אכן צריך לומר לנשיא מצרים ברורות: הוא נוקט מדיניות של "אף שעל" שלא ננקטה על-ידי אף אחד ממדינאי ישראל עד היום. בעיניו האדמה קדושה, אבל היא קדושה, בעיני, רק לו, ואין הוא מוכן להבין שיש לאדמה זו קדושה בשבילנו והיא אף קודמת לקדושתו.

אם דנים על גבולות צורת הדיון כולה חייבת להיות שונה. אם אנו נהיה מפוכחים קצת יותר, אם מעבר לד' אמות שלנו נראה גם את המתרחש בעולם נבין שסאדאת זקוק לשלום לא רק בשלנו, אלא מפני שבאפריקה יש מהפכה עצומה, ומשום שאנו חייבים להיות מעוניינים שהוא יהיה טריוז בפני החזירה הסובייטית לאפריקה ובפני הפיכת אפריקה לדרום-אסיה, על בעיותיה. אנתנו יודעים מה קרה בתימן, אנו יודעים מה קרה בקרן-אסרי-קה, אנו יודעים מה מתרחש שם עכשיו. אותה חזית עצומה, שאינני חושבת שאנו חייבים להיות שותפים בה לאלתר, ודאי שאנו צריכים להיות מודעים לה. ואם זה צורך למצרים, בנוסף על בעיות הכלכלה, בנוסף על בעיות השיקום, בנוסף על בעיות אחרות שיש לארץ זו, ובנוסף על כך שהם נשאו באבירות בגוף, בנפש ובכוח יותר מאשר כל המדינות האחרות יחד בכל המל-חמות — יש להתכונן לשלום ויש ללכת למשא-ומתן, ואת הדברים האלה שמענו, למעשה, בדבריו של שר-החוץ משה דיין.

הבעיה העומדת לפני העם בישראל היא אחת: האם עדיף שלום על ארץ-ישראל השלמה או עדיפה ארץ-ישראל השלמה על שלום. רבותי, התנועה הציונית הח-זירה את העם היהודי להיסטוריה, היינו להוויה של כאן-ועכשיו. מתוך ריבונו ואחריותו והחלטת עצמית. בגיטו חי העם בעומס העבר ובתקוות לעתיד הרחוק, נוכח נצח ישראל לא ישקר, והוא ישב וציפה למשיח. אבל אם נתבונן בכתביו של אחד-העם — ואני מקווה שלפחות בבית הזה עדיין זוכרים האנשים את משנתו של עבר ועתיד — זו היום הסכנה לקים מדינת ישראל: העומס העצום הזה של העבר, של הסנטימנטים שלו, העומס העצום של התקוות המשיחיות שביחס אליהן אין צורך לעשות כלום, כי זה יהיה לכשיצא-השם ולא מעשי ידי אדם. הציונות החזירה אותנו להיסטוריה, להוויה של כאן-ועכשיו המאפשרת לנו להקים כאן מדינה ריי-בנית עצמאית תחת-צריאלית.

נראה לי שהיום, נוכח הסיטואציה החדשה לחלוטין שקמה באזור, חובתה של הממשלה ללכת אל העם. אני מתנגדת למשאל-יעם, אולם על הנושא הזה — שלום טוב מארץ-ישראל השלמה או ארץ-ישראל השלמה טובה משלום — יש ללכת לבחירות. עלינו לדעת אם העם הזה והממשלה הזאת מעדיפים, בשם אותו עבר ועתיד משיחי, לצאת מן הריאליה אל החלום ואל משיחיות-השקר, או שמא שוב לחזור אל הגיטו, אל ההסתגרות, אל השנאה, אל הבדירות מן העולם. אולי הם מעדיפים לחזור לימי הישוב הישן, היונק מן העבר והמקווה לימי המשיח הרחוקים, כאשר נהיה על חלוקה, על תפילות ליד הכו-תל, וכאשר האחרים ירדו מלחמה מפני שהמדינה תלך ותתפורר; מעדיפים הם את האפשרות הריאלית להקים כאן מדינה, אם כי בגבולות צרים יותר, אבל בלא מיל-יון ערבים, בלא מלחמה מתמדת.

לכן אין דרך אחרת. אני מצטערת על כי ממשלה זו מתייחסת, כנראה, אל אפשרויות השלום בדיוק כמו שהיא מתייחסת אל הכנסת או אל בחירה, וזאת אפשר לראות לפי נוכחותה כאן. ממש אין אל מי לפנות, לדעתי אין דרך אחרת אלא ללכת לבחירות. הדבר הזה הוא הכרחי לא רק בשל הבעיה והסוגיה הזאת שהיא מכרעת היום, לא רק בגלל המציאות החדשה שקמה, אלא הוא יהיה טוב מאוד גם ביחס לבעיות אחרות, הן בתחום הכלכלי,

ניתוחי מתים שאינו חדל למרות הבטחות הממשלה. הובטח תיקון מזערי בחוק ההפלות. ערכו של תיקון זה הוא אפסי; אולי רק סמלי. רק היום התפרסם ב"הארץ" מכתבו של מר יצחק קדמן, המזכיר הארצי של איגוד העובדים הסוציאליים, המעיד וקורא להעיד אתו עוד חמש עובדות סוציאליות כי שר הבריאות כבר מצא תחליף לסעיף הסוציאלי שבחוק ההפלות והוא מציע להשתמש בו. ובכן אין שום תיקון ממשי במחיקת הסעיף הסוציאלי הזה. אבל לאמיתו-של-דבר הרי זה כבר חר-דשים רבים שסעיף סוציאלי זה מופעל ככתבו וכלשונו, ואין פוצה פה ומצפץ.

והיה בהסכם סעיף עיקרי, ההישג העיקרי בשטח הדת, סעיף שהיה צריך להפוך את שירות הנשים בצבא לשירות כמעט בהתנדבות. זו היתה מטרתו וזו היתה תוצאתו אילו הוגשם כפי שהובטח. אבל הוא לא הוגשם, ומההבטחה בסעיף מרכזי זה בהסכם הקואליציוני לא יצא אלא תיקון טכני זעיר.

כל אלה אינם מאפשרים לנו להצביע בעד הממשלה. על כן בהצעת אי-אמון נצטרך להימנע, מתוך כך שאין אנו רוצים להביע אי-אמון לממשלה על הרקע המדיני.

הי"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת חריש.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. הדיון היום הוא ביומם הממשלה. הממשלה רצתה להשמיע את תכניתה ולמסור דיווח לחברי הכנסת, נציגי העם הריבון, וכמו-כן לשמוע את דעתם. ובכן, אנו רואים את הממשלה; אנו רואים את ספסלי הליכוד; הגברת דורון, נעים מאוד שאת כאן, זה ייצוג מכובד מאוד; אבל נוכח הספסלים הריקים אפשר בכלל לעבוד בשיטת ה"פרוקסי" ואין צורך שאנשים יטריחו עצמם וישלמו משכורות לאנשים נוס-פים, בייחוד כאשר השרים מתלוננים שהמשכורות קטנות להם.

אדוני היושב-ראש, הקשבתי היטב לדברי שר החוץ; ומשמעתי אותו ועקבתי אחרי דברי נשיא מצרים וקראתי את כתביו ואת ספרו — אין לי ספק שהיום יש אפשרות להגיע לשלום. יש אפשרות להגיע לשלום בשל כמה טעמים: האחד — לאחר תקופה של איבה נוראה, לאחר תקופה שבה אמנם רצו כל עמי ערב ומנהיגיהם להכחיד את ישראל, הפך הוויכוח בינינו לבין מצרים, וכנראה גם בינינו לבין ירדן, לוויכוח על גבולות. לא ויכוח על איבה, לא ויכוח על השמדה, לא ויכוח על מלחמה. כאן בבית זה נאמר: לא עוד מלחמה. הוויכוח הוא עתה ויכוח על גבולות. ואם זה הוויכוח, נדמה לי שעלינו לבדוק גם את עצמנו.

רבותי, חברי הכנסת, אני מציעה לכולם לקרוא את ספרו של סאדאת "חיי"; לא מפני שכל מה שיש שם הוא מדויק, לא מפני שכל מה שיש שם הוא נכון, אלא משום ששם האיש מתאר את עצמו כפי שהוא רוצה שיראו אותו, כפי שהוא רוצה להיות. הוא נותן שם הצהרות והכרזות מספר שהוא לא יוכל לסגת מהן. והואיל ואת כל ההצהרות וההכרזות האלה שבספרו הוא נתן גם קבל עם ועולם בהזדמנויות אחרות, הרי שיש לקבל את הדברים ולא להתחיל להחשיד שהוא חייב ממחות כאלה או כאלה.

בשולי הסכם על הצהרת עקרונות, יש סיכויי להמלך של חילופי שטחים, שיבטיח מתן תמורה למצרים וקיום ריבונות על אותו שטח שמבחינה בטחונית חשוב בעינינו. אני אומר זאת, למרות ידיעתי שכרגע עמדת המצרים, לאור עמדת ממשלת ישראל, היא שהגבול הבין-לאומי הוא הגבול.

מה שברור הוא שהתכנית, שבתוך הריבונות המצרי רית יתקיים צבא ישראלי, היא התכנית האחרונה שמצרים יכולה לקבל, אבל אני רוצה לומר לחברי הכנסת ולכבוד היושב-ראש שביטחון עם אנשים בכירים בממשלת מצרים, הקרובים לנשיא סאדאת, מקשיבים להסברת העמדה של מפלגת העבודה, האומרת: ריבונות על ישובי פיתחת-רפית על בסיס עמדותיו של סאדאת באשר להבנה לגבי בעיות הבטחון של מדינת ישראל. לפחות מקשיבים לטיעון עזר האומר שיש לנו כאן תביעה לא על בסיס של טיעון היסטורי אלא על בסיס של בעיה בטחונית, שגם כאן בכנסת הוא הקרי בקיומה. כמובן, יש ביניהם ויכוח על נושא זה, אבל בראיון שנתן לעיתונות המצרית אמר שמעון פרס דברים אלה, והם פורסמו במצרים. זהו איפוא הנושא בדיוק, אבל לא בהקשר של עמדה שאין אפשרות לזוז אתה ביהודה ושומרון.

מכאן לכמה דברים קצרים: שר החוץ העלה כאן היום נוסחה לגבי הפרשה הטריטוריאלית והוא חייב להבהיר לכנסת, לציבור וגם לעולם אם הצעתו לגבי פרשה טריטוריאלית חלה גם על יהודה ושומרון, ואם הזמנתו שמצרים והערבים יגישו הצעה כזאת פירושה התייחסות חיונית מצדנו להצעה שכזאת, או שעוד פעם יש כאן "טריק": מניחים שלא יציעו, וכאשר יציעו נדחה זאת. אם אמנם זה כך, אנחנו עלולים להסתבך כמו שהסתבכנו עם הצגת השאלות על-ידי ארצות-הברית.

נקודה נוספת שברצוני להזכיר — הגילוי שגילה ראש הממשלה באשר לפניית המלך חוסיין לפגישה עם יושב-ראש מפלגת העבודה שמעון פרס. כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, יש חוק במדינת ישראל הנקרא חוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה), תשי"ז-1957. בסעיף 27 לחוק זה נאמר: "עובד הציבור, שהתגרש בשמירת ידיעה שהגיעה אליו בתוקף תפקידו, או שעשה מעשה, שיש בו כדי לסכן בטחונו של ידיעה כאמור, דינו — מאסר שנה אחת."

חיים קורפו (הליכוד):

אתה מתכוון למברק שאיבד שר הבטחון?

מיכאל חריש (המערך):

את המברק איבד שר החוץ שלך. הוא איבד את המברק, אם זכור לך.

ועוד אומר החוק: "עובד הציבור — נושא משרה או תפקיד על-פי חוק, בין במיני, בין בבחירה ובין בהסכם."

חיים קופמן (הליכוד):

יושב-ראש המפלגה שלך הוא שאיבד את המברק.

מיכאל חריש (המערך):

איבד אותו שר החוץ שלכם.

חיים קורפו (הליכוד):

איבד אותו שר הבטחון.

הן בתחום החברתי, הן בתחום של יחסי אנוש וההווה הכללית שבה אנו שרויים היום. העתונות, המציאות, הטרור של שר — כל אלה הם עדים לכך.

אני חושבת ששר הבטחון או ראש הממשלה בתשובתו חייב לחדול ולהתחמק מהשאלה הבסיסית הזאת, של האפשרות לשלום, תוך ויתור על ארץ-ישראל השלמה; של נכונות למשא-ומתן על הדבר האמיתי שעליו יש היום לשאת ולתת. השאלה היא שאלה של גבולות שיבטיחו לנו בטחון, ואין גבול בטחון טוב מהשלום עצמו. החזרה בפעם השנייה, השלישית, הרביעית ופעמים אין-סוף על כך שאין להאמין לסאדאת, שהוא ערמומי, שהוא לא רוצה, למעשה, בשלום — היא איננה. לאור ההתפתחויות הפוליטיות באזור הגיע הזמן שנהיה נבונים די הצורך להתבונן סביבנו ולהסיק מסקנות. אל לנו לשכוח את המתרשש באזור כולו.

ולסיום, מובן שלמדיניות שהציגה הממשלה ולנוהל שלפיו היא מתייחסת לכנסת אין להסכים ואין לקבל אותם.

ח'ריש מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חריש, ואחריו — לחבר-הכנסת האוזנר.

מיכאל חריש (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בזמן הקצר העומד לרשותי אני רוצה להעיר הערות מספר לגבי כמה נקודות הנוגעות לדיון המדיני. הדבר החמור ביותר בכל המהלך המדיני של הממשלה מאז הגשת תכנית האוטונומיה הוא שיש בתכנית הזאת הקרבת עניינים בטחוניים חיוניים למען תקוות-שווא בלתי-מציאותיות. תכנית האוטונומיה, שבאה כדי לנסות להבטיח את התקוות הבלתי-מציאותיות האלה, מביאה לנו את הרע בכל העולמות. פירושה של תכנית האוטונומיה — גרעין של ממשלה פלשתינאית, במדינה בגבולות 1967, המנותקת מירדן וההולכת ומתנתקת יותר ויותר מירדן כדי להחזיק כוחות פרוא"ש פיים על חשבון הכוחות שאפשר היה, אולי, לדרוש במסגרת גדולה יותר, מורחבת יותר. כל זאת כדי להרוויח חמש שנים, כאשר שום אדם מציאותי אינו יכול לצפות שהמצב בחמש השנים האלה ייחפף לטובתנו אם יש שם ממשלה נבחרת במסגרת דמוקרטית. הצהרת עקרונות, שאפשר היה להשיג אותה פחות או יותר על בסיס מסמך-וינה, היתה מאפשרת התקדמות בכיוון השלום עם מצרים ופותרת דרך לפתרון הבעיה הפלשתינאית על בסיס האינ-טרסים המשותפים למצרים וישראל, המנוגדים לאינטרסים של אש"ף והפועלים בכיוונים שגם ישראל מעוניינת בהם.

לעומת זה אני רוצה להביא דוגמה אחת של הקרבת אינטרסים בטחוניים בצורה כמעט מעשית. אינני מדבר על כיצד הלכה סיני מבלי שהתקיים דיון על בעיות בטחון ישראל, מבלי שנצליח לגלות מי ואיפה החליט למסור את סיני ומי מסר אותה. זה המסתורין של שנות ה-70. אבל יש עוד סיכויי בנקודה אחת, שיש לה חשיבות בטחונית רצינית, וזו הנקודה של ישובי פיתחת-רפית, אשר לפי המהלך הנוכחי ממשלת ישראל אינה עושה מאמץ בכיוון פתרון בעיה זו, ועל-פי שיטתה ותכניתה גם אין סיכוי שתעשה מאמץ. אם יש סיכויי לשינוי במצב המדיני לגבי ישובי פיתחת-רפית הרי זה אך ורק בהקשר של הגמשת העמדה ביהודה ושומרון ובהקשר של הצהרת עקרונות על יהודה ושומרון. במסגרת כזאת

חוברת ל"ח, ישיבה קל"ן

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (חריש, מרון); דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למר הרין הונגסקולה נשיא האסיפה המחוקקת הלאומית של ממלכת תאילנד (י. שמיר); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (י. שמיר, יעקבסון); הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (י. שמיר, האוזנר) —

מיכאל חריש (המערך):

פורסמה היום מודעה בעתונות, בשם הליכוד ובשם המפד"ל, ובה התקפה אישית חריפה ביותר על חברי הכנסת שמעון פרס. בשעתו הופיע בטלוויזיה אדם ששמו אלקס אנסקי ואמר כי במערכת הבחירות האחרונה, יצא הליכוד מתוך הנחה שהציבור הוא ציבור של מטומטמים. כך גיחל את מערכת הבחירות שלו, ועל בסיס הנחה זו ניצח בבחירות. מודעה זו מוכיחה כי הליכוד וחלק מן המפד"ל — שמעתי את חברי-הכנסת בן-מאיר, שהסתייג בכל התקפות מהודעה זו — ממשיכים להתייחס אל הציבור כאל ציבור מטומטמים. תגלו מהר מאוד שאולי זה טוב לפעם אחת, אך הציבור לומד מהר ובפעם הבאה ישלם לכם על התייחסותכם אליו כאל מטומטמים.

מיכאל חריש (המערך):

עובד ציבור, חבר-הכנסת קופמן, זהו נושא משרה או תפקיד על-פי חיקוק, בין במינוי, בין בבחירה, ובין בהסכם.

בעייתה של מדינת ישראל במשאומתן כיום היא שגורמים אמריקניים ואחרים, הבאים אתה במגע, אומרים שאי-אפשר לנהל משאומתן דיסקרטי משום שהכול דולף, אם במרכז חירות, אם בפתח הכנסת ואם במקום אחר, ואין סיכוי לנהל משאומתן שיבטיח את האינטרסים של מדינת ישראל מבלי שתהיה אמינות לנושאים ולגות-נים. וצר לי לומר שאותו גילוי לא חזק את אמינותה של מדינת ישראל מבחינת הדיסקרטיות הזאת.

הי"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת חריש, עוד משפט אחד.

ג. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למר הרין הונגסקולה נשיא האסיפה המחוקקת הלאומית של ממלכת תאילנד

הי"ר י. שמיר:

אנחנו מפסיקים לכמה דקות את הדיון, כי אנחנו מתכבדים לארח אורח חשוב.

חברי הכנסת, הכנסת מתכבדת היום בביקורו של אורח רם-מעלה, עמיתי, ומותר לי כבר לומר אחרי ימים מספר של היכרות אישית, ידידי הרין הונגסקולה, נשיא האסיפה המחוקקת הלאומית של ממלכת תאילנד.

ביקורו של האורח הינו ביטוי נוסף לידידות הקיימת בין תאילנד ובינינו כמעט מאז קום המדינה. תאילנד היתה בין המדינות הראשונות אשר הכירו במדינת ישראל, עוד ב־1950, ומאז ועד עתה, עם כל התהפוכות אשר חלו באזורנו ובאזורם, היתה נאמנה לידידות זו. אנו מכירים לה תודה על כך.

תאילנד היא מדינה יחידה במינה, ורבות ניתן ללמוד ממנה ומדרכה בהיסטוריה הארוכה ורבבת-השנים. במאה ה־19, כאשר הודו-סין כולה נבלעה על-ידי מעצמות קולוניאליות אירופיות, היתה תאילנד היחידה אשר הצליחה לשמור על עצמאותה, בתווך, בין אזורים קולוניאליים מזה ומזה. אותה תבונה ואותו שיקול-דעת עמדו לה גם במאה ה־20. פרט לתקופה קצרה, שבה היתה נתונה לשלטון יפאנאי במלחמת העולם השנייה, השכילו מנהיגיה, תוך הערכה נכונה של עוצמתם, לשמור על כך שתאילנד לא תיפול קרבן ולא תהפוך לשדה מערכה לכוחות נוגדים אשר מלחמה ביניהם השתוללה כמעט

מכל עבריה. תאילנד הצטיינה בראייה מפוכחת של המציאות הבינלאומית, מדיניות של ידידות לכול, לא כפיפות וכניעה אף לאחד, מדיניות של חשדנות אשר איננה מתורגמת לאיבה. הללו ציינו את התנהגותה הבינלאומית של תאילנד במשך שנים רבות שבהן היתה כצוק מוצק של יציבות בתוך ים סוער.

אורחנו הנכבד מגלם באישיותו את הטוב ואת הנעלה שבמסורתה עתיקת-היומין של תאילנד. איש-צבא מנ-עורין, הגיע לפיקוד על חיל האוויר התאילנדי; כטייס הוא עומד בשתי רגליו בקו הראשון של ההתפתחות הטכ-נולוגית של המאה ה־20; וכאיש מאמין בכל נפשו הוא ממשיך את המסורת של בני עמו, אשר במרכזו ערכי רוח, הסתפקות במועט וענווה.

תקוותי היא שבימים המועטים של ביקורו אצלנו תהרשם עמיתי מן הנעשה בארץ הזאת בעיקר באותם תחומים אשר בהם עיקר עיסוקו — בתחומים של יישומן של טכנולוגיות מודרניות להגדלת הפריון, האדרת התנו-בה והעלאת רמת החיים של האוכלוסין בכל מקום ומ-קום. אין לי ספק כי במשך ימים אלה יעמדו אורחנו הנכבד ומלווייו על הידידות הכנה כלפיו, כלפי עמו, וארצו.

בשם הכנסת כולה אני מאחל לאורחנו שהות נעימה ופורייה בארץ, ובאמצעותו אשלח את ברכת כולנו למלך, לבית-הנבחרים ולעם של תאילנד.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת-שעה), תשל"ח—1978, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הי"ר מ. ל. מרון:

נשמע עכשיו הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מנן מוזכר הכנסת ש. יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחה

ה. הודעת הממשלה על המצב המדיני

1. דיון (המשך)

גרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חידוש המנעים הישירים בין ישראל למצרים יהווה שיבה לדרך של

הי"ר י. שמיר:

עכשיו נמשיך את הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו — לחבר-הכנסת קופמן.

אנחנו על שולחן הדיונים? האם מפני שמצרים אינה מסכימה לכך? מפני שאיננה מסכימה גם לחילופי שטח? חים? אך האם קיימת בכלל תכנית שהיא קבילה גם על מצרים וגם עלינו? לא שמענו שהממשלה הסירה את התכנית שלה, תכנית האוטונומיה, מעל הפרק מפני שמצרים איננה מקבלת אותה. חושבני שלא בגלל הקושי לשכנע את מצרים לפשרה טריטוריאלית נמנעת הממשלה מלהציע זאת אלא בגלל הקושי לשכנע בכך כמה ממרכיבי מפלגות הליכוד.

לא נחדל לטעון כי שיקולי בטחון הם הגורם המרכזי שצריך להדריך ולהנחות את ממשלת ישראל במשאומותן על שטחים וגבולות. נשקול ונבחן את החיזוי לעניין זה. נחליט בדבר וזה יהיה גבול הווייתורים שלנו. ברור שאין בטחון מוחלט באיזה הסדר שהוא — לא ברצועה של 12 קילומטר רוחב, שדיבר עליה יושבראש ועדת החוץ והבטחון, וגם לא ברצועה של 25 קילומטר, אבל 25 עדיפים על 12. למען השלום נצטרך גם להסתכן. על צרכי בטחון חיוניים יתאחד העם. על כך נוכל להיאבק בהצלחה בזירה הבין-לאומית ונוכל לזכות באהדת ידי-דים. על כך אין תשובה גם לסאדאת, ומעל במה זו אכן אישר שתביעותיה של ישראל לבטחון הן לגיטימיות.

האמצעים שמציעה מצרים לסיפוק צרכי הבטחון שלנו אינם מניחים את הדעת, והרי כבר ניסינו אחדים מהם: אר"ם, הגבלת כוחות, ועוד, והללו לא מנעו את המלחמות שהיו. לכן על ההצעות המצרייות לבטחון שלנו תשוב ישראל בשלילה. ננהל משאומותן על הסכם שיעניק לנו בטחון לפי תפיסתנו, אך עלינו להציע גם מצדנו תכנית מדינית חיובית, ולא לחכות שארצות ערב יציעו אותה.

ראש הממשלה אישר בשעתו כי בשיחות איסמאעיליה היה קרוב להסכם עם סאדאת ורק אנשי השיגרה של משרד החוץ המצרי מנעו זאת. על מה דנו אז? על הצהרת כוונות דנו, כי אכן מסלול זה מבטיח גשר של הבנה ביתר קלות מאשר קביעה כעת מה יהיה ההסכם לפרטיו כעבור חמש שנים. מעיקרו הרעיון של חמש השנים הנו ספות מכון לתת לזמן הזדמנות לפעול בתחומים החשובים. הן איננו יכולים לקבוע כעת בביטחה מה יהיה כעבור אותן חמש שנים גורליות. צריך איפוא לחזור לנסיון להגיע להבנה כוללת, בלי לגבש כעת תכנית סופית לגבי ההסדר לפרטיו, שאם לא כן — למה נמתין חמש שנים לאותו הסדר?

אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה וגם שר החוץ הבוקר הרבו להבליט שבנקודות חיוביות מסוימות קיימת הסכמה לאומית רחבה הקרויה קונסנסוס. ואכן קיימת הסכמה כזאת. אם כן, מה פסול בכך שגורמים שאינם ממשלתיים, היושבים באופוזיציה, נפגשים עם גורמים זרים הקרובים להם, לרבות גורמים ערביים, ומעמידים אותם על קיומו של קונסנסוס זה? משאומותן אינם יכולים לנהל ואינם צריכים לנהל, אבל מה פסול בכך שגורמים בין-לאומיים וערביים חוזרים ונוכחים לדעת שיש גבול לווייתורים אשר שום גורם ישראלי אחראי אינו מוכן לעבור אותו? להיפך, הממשלה היתה צריכה להיות מעונה יינתן להבליט את העמדות האלה. הלוואי והיתה קיימת מפלגה ליבראלית במצרים, ויכולנו, חברי המפלגה הליבראלית העצמאית, להיפגש אתם במסגרת האינטרנציונל הליברלי, להבליט את עמדותינו ולנסות לשכנע ולהשפיע.

משאומותן לשלום. על כך בוודאי יברך כל פאטריסט ישראלי. נגזזו התקוות הוורודות, שנצטיירו בנובמבר שעבר, כי השלום הוא בהישג יד ותלוי רק במציאת נוסחה מסוימת. הגענו לשלב חדש וריאלי. רק כעת יתחיל המשאומותן האמיתי. נקווה ששני הצדדים יוכלו להתגבר על הצלקות של פצעי התקוות שנתבדו.

המשאומותן יתחיל מבראשית והוא יעבור בוודאי נפתולים ומשברים שעלינו להזהיר עצמנו מפניהם מראש. ניתקל באכזבות ובקשיים, אך הרבה יהיה תלוי בתבונה המדינית שתגלה ישראל. לגבי סיני אין המשאומותן מתחיל מנקודת בראשית. מן הצד המצרי נשמעת כעת אותה תכנית שהעלה נשיא מצרים בעמדו כאן ליד דוכן הזה בכנסת. הוא לא זו אפילו צעד אחד לקראתנו, גם לא לאחר הווייתור הישראלי העצום על הריבונות על כל סיני. אכן דבר זה בא למצרים בקלות יתירה ונודע בפומבי רק זמן רב לאחר מעשה. אילו ידענו או שהיוויה חור הזה נעשה ולא נקשר בכל הסדר לגבי עתיד ישר-בינו במיתחת-רפית, בשארם-א-שייך ובדרך אליה, ספק אם היינו כל כך שמחים כפי שהיינו באותם ימי נר-במבר. מעודדת כעת על-ידי הווייתור הישראלי הכולל, ללא סייגים, לגבי הריבונות על כל סיני מבקשת מצרים, לפי אותו דגם ולפי אותו קנה-מידה, ויתור דומה לגבי הגדה ולגבי הרצועה, ומתערעמת על כך שאיננו ממהרים לעשות ויתור זה. ישראל נאלצת לתכנס כעת כדי להיחלץ מהמשגה שעשתה. לגבי סיני נדרשת אפילו מפרעה על-ידי מה שקרוי מחוזה בנוגע לאל-עריש, ובצדק דחתה —

(מחאות כפיים ביצע)

הד"ר י. שמיר:

אבקש שלא למחוא כפיים ביצע. זה לא נהוג כאן.

נרעון האונזר (המפלגה הליברלית העצמאית):

— בצדק דחתה הממשלה הצעה זו. מוצגות דרישות לגבי הגדה והרצועה שמדינת ישראל לא תוכל להסכים להן. אך האם לכל אורך הדרך תענה ישראל בנוקשות על נוקשות ובלאו על לאו זוהי הבעיה העירית בדיון המדיני המתנהל כאן.

שר החוץ הרחיב את הדיבור על נקודות ההסכמה בינינו לבין מצרים, והן מועטות, והן נקודות המחלוקת — והן מרובות. ראש הממשלה ביקש לאחרונה אורך-רוח, שלא יעמדו על גבה של הממשלה עם שעון ביד. נכון, אין פתרונות-פלא מהירים, אך לאיזה צד מושכת ישראל את המשאומותן?

נאמר לנו כאן הבוקר מחדש כי אם יציעו לנו — "לוא יציעו" — פשרה טריטוריאלית נהיה מוכנים לדון בכך. יתירה מכך, נאמר שנהיה מוכנים לדון גם על הריבונות בשטחים. אני מניח שאין זו הזמנה מצד הממשלה לארצות ערב לדיון-סרק, כלומר אין אנו אומרים לערבים שיציעו זאת ובלבדו אנו אומרים שנדחה את ההצעה. אם כך הדבר, אם אנחנו מוכנים לדון ברצינות בהצעה זו, משמע שאין היא בגדר אסון לאומי, אין בפשרה הטריטוריאלית תקלה בטחונית, ולא — הן לא היינו אומרים שאנחנו מוכנים להעלות את זה למשאומותן רציני. אין הפשרה הטריטוריאלית פתרון שהדעת איננה סובלת אותו. אם כך, מדוע מוכרחת הצעה זו לבוא דווקא מצד ארצות ערב? מה הפסול בכך שנעלה זאת

חוברת ל"ח, ישיבה קל"ז

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (ביטון, האונר, י. שמיר, דרוקמן, אלוני, מילוא, — (ת) —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה היית מציע להם? מה שאתה מציע פה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
זה אתה לא שומע.

נדעון האונר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, ערב כ' בתמוז היום, יום הזכרון להרצל, חווה המדינה, המאור הגדול שהעניק תקווה חדשה לקיומו של העם היהודי. הרצל לימד אותנו כי החזון הלאומי הגדול יתגשם רק בדרכים של מדיניות ריאליט ומפוכחת. לא רעיונות בעלמא היו נחלתו אלא אמונה לוחטת הכרוכה בראיית המציאות הפוליטית. זו היתה המזיגה שהדריכה את הרצל, זו הדרך שהביאה אחר כך להקמת המדינה, והיא שצריכה לסמן את הדרך להשגת השלום.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי הכנסת דרוקמן, ואחריו — לחברי הכנסת הלוי.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון שלנו מת-קיים למחרת צום י"ז בתמוז. ימים אלה, משבעה-עשר בתמוז עד תשעה באב, מהווים ימי אבל לאומי, ובהם כלל ישראל אבל על החורבן הנורא, על כל תוצאותיו החמורות במשך אלפי שנות גלות.

מה הביא לכל אלה? מהו השורש הפורה. ראש ולענה שהביא לחורבן ולגלות? — שנאת אחים. כך מוסרים לנו רבותינו: "מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שליו-שה דברים שהיו בו: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות-דם... אבל מקדש שני, שהיו עוסקים בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנים; ללמדך ששקולה שנאת חנים כנגד שלוש עבירות — עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים." (יומא ט').

בימים אלה מחובתנו להתבונן בחומרה הנוראה של שנאת חנים והשלכותיה רבות-האסון לעמנו ולארצנו. כבר לימדנו רבה הראשי הראשון של ארץ-ישראל, אשר קמה לתחייה מחודשת, הרב קוק וזכר-צדיק-לברכה, כי היסוד לבית שלישי הוא אהבת חנים, וכה דבריו: אם נחרבנו, ונחרב העולם עמנו על-ידי שנאת חנים, נשוב להיבנות והעולם עמנו ייבנה על-ידי אהבת חנים (מוסר הקודש עמ' שכ"ד).

אדוני היושב-ראש, אני מרגיש צורך להדגיש דב-רים אלה בדיון של היום, כי למרבה הכאב והצער גאו ועלו בימים האחרונים גלים עכורים של שנאה, שבאו לידי ביטוי בהשמצות חסרות הרסן כלפי ראש ממשל-תנו מצד אחינו שבאופוזיציה. אני מקווה שהם הבחינו בעצמם שעברו את גבול הטעם הטוב. גם אם מתנגדים לדרכה המדינית של הממשלה, גם אם יש ביקורת על צעדיה, גם כאשר רוצים להפילה — אסור להשתמש בדר-כים אלה. להתקיף את ראש הממשלה ולפגוע בו אישית — זו פגיעה במדינה, ויותר מזה, חבלה במדינה, גם אם לא היתה הכוונה לכך.

כבר הגיעו אלינו הדים קשים מפירסומם של דברים אלה בעתונות העולם —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

למה פירסמתם היום מודעה על שמעון פרס?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

— אשר מביאים בוודאי נזק במדינה.

רוני מילוא (הליכוד):

מדוע לא הגבת על ההשמצות שהושמעו ראש הממ-שלה? מדוע לא הגבת אז? עכשיו את מגיבה כשיש מודעות על שמעון פרס. גם על ראש הממשלה את מגיבה בלהט כזה?

היו"ר י. שמיר:

אני מבקש להפסיק את הקריאות.

רוני מילוא (הליכוד):

יפיי-הנפש הם רק בצד אחד.

היו"ר י. שמיר:

אני מרשה קריאת-ביניים לנואם. אני מבקש ממך להמשיך.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

אני פונה לחברי האופוזיציה: חידלו לכם מן הדרך הזאת וגלו יותר אחריות כללי-ישראלית. זה מתאים לכם יותר. ובכלל, הבה נגביר כולנו בעם שלנו כולו יותר אהבת חנים ונחיה אנחנו, נבחרים העם, מופת בכך בית-סים בינינו, על-אף חילוקי-הדעות הקיימים.

אדוני היושב-ראש, אינני יכול שלא לדחות בשאט-נפש את ההתקפות של נשיא מצרים ועושי דבריו על ראש ממשלתנו, הנמשכות עד עצם ימים אלה — ביטויים מביטויים שונים, שהצד השווה שביניהם שהם מגועלים ובוטים. זו פגיעה בכולנו, פגיעה במדינתנו. ראש הממ-שלה לא השיב על ההשמצות, אולם אנחנו, אסור לנו לשתוק.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אני מסכימה, אבל למה מפלגתך חתמה היום על מסמך?

שר-הביטחון-השיכון ג. פת:

מה עניין שמיטה להר-סיני?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה אתה מתעניין בעניין שמיטה?

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

כבודו של ראש הממשלה הוא כבודה של מדינתנו. "מלך שמחל על כבודו — אין כבודו מחול" (כתובות י"ז), כי זה כבודו של העם כולו, כבודה של המדינה כולה.

הנני רואה את הסכנה בזה שנשיא מצרים מכתוב לנו מי ייפגש אתו. הוא קובע שיש ילדים טובים שאפ-שר לנהל אתם משא-ומתן ויש קשוחים שאי-אפשר לנהל אתם משא-ומתן. זאת קביעה חמורה מאוד ואסור לנו לקבל אותה. רק ממשלת ישראל מוסמכת לקבוע מי ייפגש עם האויב לנהל משא-ומתן בשמה.

יותר מזה: אילו הממשלה היתה מתונה והאופוזיציה תקיפה יותר, היתה האופוזיציה רק מסייעת בפגישות עם האויב, היה בזה משום חילוק עמדתנו. אולם במצ-בנו, כשהאופוזיציה היא יותר מתונה מהממשלה ומוכנה ליותר ויתורים גם בעניינים רגישים ביותר, כמו ויתורים ביהודה ובשומרון, הרי פגישות נציגיה עם האויב מוז-קות, כי הן מחלישות את עמדותינו.

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (דיון) (אליאב, בגין, אלוני, י. שמיר, דרוקמן, הלוי, עמאר) —

אריה אליאב (מחנה שלי):

אבל, חבר-הכנסת דרוקמן, זה לא משא-ומתן, אלה בסך-הכול שיחות על מה מוכנים לתת במהלך המשא-ומתן.

ראש-הממשלה מ. בנין:

אין ועמה הגברת גולדה מאיר...

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

זו באמת היתה שטות.

היו"ר י. שמיר:

אני מבקש להפסיק את חילופי הדברים.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

תבורך איפוא הממשלה על החלטותיה הברוכות בנ-דון, בטוחני שכל מדינה מתוקנת בעולם, שהיתה במצב דומה, לא היתה נוהגת בדרך אחרת מכפי שנהגנו.

אדוני היושב-ראש, נשיא מצרים, מאז דבריו כאן בכנסת ועד לנאומו האחרון, הוא עקבי בתביעותיו מא-תנו לנסיגה מוחלטת לגבולות שלפני מלחמת ששת-הימים, כשהוא איננו מוכן לוותר על שום דבר. ומה מפילא הדבר שלמרות דבריו הברורים של נשיא מצרים יש בינינו המתרשמים ממנו ומתפלפלים בדבריו ומגלים כוונותיו החיוביות ביחס אלינו. האומנם זוהי האמת? הרי בדיבורים כאלה אנחנו במו-ידינו מסייעים ללחצים עלינו. הנה קובע מזכיר המדינה האמריקני שמצרים עשתה ויתורים מפליגים ועכשיו הגיע תורנו לוותר. אני מצטרף לתביעותיו ולא תתקרב לעמדה הערבית. עלינו בעמדה אובייקטיבית ולא תתקרב לעמדה הערבית. עלינו לדחות את הלחץ האמריקני ולעמוד בתוקף על עמדתנו הצודקת.

אדוני היושב-ראש, כיצד אפשר לתבוע מאתנו לוותר על יהודה ושומרון? האם עם אחר היה מוכן לוותר על לב לבה של ארצו? האם אמריקה היתה מוותרת על ניו-יורק? האם אנגליה היתה מוותרת על לונדון? האם צרפת היתה מוותרת על פאריס? אבותינו ישבו ביהודה ושומרון עוד לפני שעמים נכבדים אלה נולדו. באילו זכות תובעים מאתנו לוותר על ארצנו?

אדוני היושב-ראש, אינני מאושר מהודעת שר החוץ על נכונותנו לדון בפשרה טריטוריאלית וברכונות ביהודה ובשומרון אם תקבל מצרים את תכנית השלום שלנו. אמנם הסכנה איננה קרובה ומצרים עקבית בעמ-דוּתהּ; אף-על-פי-כן חבל שאנחנו מכריזים הכרזות שטמונה בהן סכנה. די שאנחנו צריכים להתפלפל בהח-לטת 242, שהוכרחנו לקבלה. מוטב לומר דברים ברורים. לא מדובר כאן ב"אדמות ערביות", כלשוננו של נשיא מצרים, כי-אם זאת ארצנו ואין זכות אף לאחד לתבוע מאתנו שנוותר עליה. את ביתנו לא נחלק. שום עם לא היה נוהג בדרך אחרת. אני מאמין כי דברים ברורים ועמדה תקיפה יתקבלו ביתר הבנה בין ידידינו בעולם.

ואסיום, כפי שפתחתי, מתוך האספקלריה המיוחדת של הימים האלה. דווקא ימי האבל על ההורבן מפגשים אותנו עם נצח ישראל, שגבר על שונאיו בכל הדורות למרות כל מאמצי ההשמדה. מעובדה זאת נשאב כוח לעמוד איתנים במלחמת ההתשה שאנו נמצאים בה כיום, אשר בוודאי ננצח גם בה, מתוך אמונה שלמה בצדיקת דרכנו ובעתידנו.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הלוי, ואחריו — לחבר-הכנסת מרון.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

כבוד יושב-ראש הכנסת, כנסת נכבדה, יש לי הזכות לבשר לבית שסיעת ד"ש תומכת בהודעת הממשלה, וזאת למרות הנאום האופוזיציוני של חבר-הכנסת טולידאנו בראשית הדיון.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

כמעט כמו הגאולה על עם ישראל.

משה עמאר (המערך):

הפלא ופלא.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

ועידת-לידס השיגה לפחות שתי תוצאות חיוביות. תוצאה אחת היא: היה שם עימות ישיר בין העמדות המוצהרות של ישראל ושל מצרים והבהרה הדדית של שתי התכניות: תכנית השלום הישראלית ותכנית הנסי-גה מיהודה ושומרון ועזה של הנשיא סאדאת. עצם ההבהרה והעימות הגלוי, בלי מתווכחים שיפרשו את דבריהם אלא שאלות ותשובות הדדיות שהבהירו כמה דברים חשובים, ובין השאר את השאלה של נכונות או אי-נכונות מצרים לפשרה טריטוריאלית — הם הזדמנות חשובה והישג חשוב כשלעצמו. והתוצאה השנייה היא: בכל-זאת, למרות הפער העצום, שעוד אעמוד עליו ושר החוץ היטב לבטא אותו, חלה התקרבות מסוימת בין עמדות שתי המדינות והתקרבות זו היא שבאה לביטוי במסמך בעל שלושת הסעיפים שנמסר על-ידי שר החוץ בלידס למזכיר המדינה של ארצות-הברית ושנמסר היום לבית על-ידי שר החוץ על דעת הממשלה כולה.

לדעתי — וזאת תהיה תוצאה שלישית, שעדיין אינה מובטחת — מאפשרת ועידת-לידס, על תוצאותיה אלה, את המשך שיחות השלום בין ישראל ובין מצרים.

יש גם לציין כי בחזרו מועידת-לידס אמר שר החוץ שהוא שוכנע כעשוי כי אכן סאדאת רוצה בשלום. ולאו מילתא זוטרתא היא של שר החוץ בעניין זה. אבל בנוגע לעמדות הפער עמוק כפי שהיה, והבהרת העמדות ההדדיות מאכזבת מאוד — נסיגה מוחלטת של ישראל לקווים מלפני יוני 1967, ריבונות ערבית על כל השט-חים שמעבר לקו-הירוק, לרבות מזרח-ירושלים, פינוי כל הישובים הישראליים שמעבר לגבול החדש-הישן וסידורי כטחון שלא יותירו, כפי שהתבטא שר החוץ, אף חייל ישראלי אחד מעבר לגבול זה.

מובן מאליו שקביעות אלה וכל אחת מהן נוגדות את הקונסנסוס הלאומי הישראלי. ואשר לעניין הפשרה הטריטוריאלית, כבר הזכרתי שלשם טיהור האווירה והמחלוקת הפנים-ישראלית היה חשוב מאוד לברר ול-קבל תשובה מפי סאדאת עצמו על שאלה ישירה אם הוא מוכן להציע פשרה טריטוריאלית קונקרטית בנוגע ליהודה ושומרון. תשובתו היתה שלילית בהחלט. אין זאת אומרת שהתשובה חיטא שלילית לעולמים, כפי שאין זה אומר שהפער העצום בכל השטחים והעניינים שהזכרתי לעיל לא יגושר לעולם. אבל לפי שעה צריך לדעת מה הוא הטעם ולמה הוא מתכוון.

לכן חשוב כל כך המסמך, המורכב משלושה סעי-פים, ששר החוץ הודיע עליו קבל עולם ולפני הכנסת. הסעיף הראשון נותן ביטוי מכוון לאותו קונסנסוס לאומי

משה ל. מרון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאשר נחת לפני כשבוע ימים חבר-הכנסת שמעון פרס, ראש האופוזיציה, בלונדון, לאחר שיחותיו בווינה עם נשיא מצרים, הוא החזיק באמתחתו מסמך הידוע כיום כ"מסמך-וינה", ובו עקרונות שלדבריו הקאנצלר ברונו קרייסקי כל צד יכול היה לקרוא ולפרש אותו לפי רצונו שלו. היתה זו, למעשה, מעין גלולת הרגעה שזכינו הסוציאליסטים בווינה לעצמם ובעיקר בעבור חברים חברי-הכנסת פרס. ראש האופוזיציה לא הרגיש, או לא רצה להרגיש, באותו זמן שהוא נלכד בפח שטמנו לו. הוא היה כל כך להוט להצטייר כמציל השלום, האיש המדבר בשפתו של הנשיא סאדאת, האיש השקול והשפוי במדינת ישראל.

כל מי שלמד אי פעם היסטוריה מודרנית לא יכול שלא להיזכר במעמד דומה בשנת 1938. כאשר בנמל-התעופה של לונדון נחת אווירנו של החמים והנאיבי שבראשי ממשלות בריטניה, נוויל צ'מברלין, אשר הגיע אותה עת מלינכן שבגרמניה. אז, כמובן, לא העז איש מבין מקבלי פניו לקרוא לו "תמים" או "נאיבי". להיפך, כלי-התקשורת שבחו את ותרנותו, חכמתו וסגולותיו של אדריכל "השלום העכשווי" ניל צ'מברלין, ועוד הוסיפו סופרלאטיבים למיניהם. ההיסטוריה — כך כתבו ב"טיימס" של לונדון בספטמבר 1938 — לא תשכח לעולם איש זה אשר הביא לעולם את השלום המיוחל. צ'מברלין גם השתמש במונח סאדאת שאלו והשתמש בו כעבור 39 שנים בירושלים: "no more war" — לא עוד מלחמה! וניספג בחדווה בפיסת נייר ובה הסכם מלינכן המפורסם והבטיח שלום עכשיו — "שלום לדור רב", כפי שהתבטא.

תהליך השלום החל אז במאמרי תוכחה כלפי צ'כוסלובאקיה. אמרו לצ'כים שהם "מפריעים לשלום", שהם "עיקשים", שהם "לא מוותרים די הצורך", ועוד כהנה וכהנה. במאמרי לחץ, שיכנעו והבטחת סיוע עולמי הביא העולם את צ'כיה לווייתורים מפליגים, לשלום מיידי ומהיר, עכשווי, וכתוצאה ממנו יכול היה נוויל צ'מברלין לנופף בלונדון בשמחה במסמך "השלום העכשווי" לדורנו.

התפתחויות ההיסטוריה ידועות לכל: כעבור שישה חודשים בלבד נעלמה צ'כוסלובאקיה כליל. עם ויתורה של צ'כוסלובאקיה על הגררת הבטחון, חבל הסודטים, נשארה ללא הגנה ממשית לעצמה; ואילו מעצמות המערב לא רצו או לא יכלו להתערב לטובתה. בתום שישה חודשים מאותה הודעה של "שלום עכשווי" ובדורנו בנמל-התעופה של לונדון, ו"לא עוד מלחמה", הפכה צ'כוסלובאקיה לפרוטקטוראט של בוהמיה ומוראביה, משהו דומה לפרוטקטוראט של סוריה על לבנון השסועה — אותה דוגמה ממש.

מאיר פעיל (מתנה שלי):

אתה עושה בהיסטוריה סלט הגון.

משה ל. מרון (הליכוד):

חברי-הכנסת פעיל, לצערי זהו לא סלט, זוהי היסטוריה שאילו היית מתעמק בה היית מבין אותה. אבל אתה יכול רק להתחכם ולהתבדח.

מאיר פעיל (מתנה שלי):

אם תבדוק היטב את פרשת מלינכן תדבר אחרת. הסכם-מלינכן אינו "שלום עכשיו".

שרובר עלי, והוא אומר בפירוש — אני מתייחס למסמך ששר החוץ קרא אותו מעל במת הכנסת ולדבר הכלול בקונסנסוס הכללי — ואני רוצה לצטט בדיוק: "הצעה להסכם שלום, שתבוסס על נסיגת ישראל לגבולות שלפני יוני 1967, בתיקונים מזעריים" — ושר החוץ הסביר את טיב התיקונים המזעריים — קרא להם "ליטרניים" — "וקביעת ריבונות ערבית על השטחים המפונים לא תתקבל על-ידי ישראל גם אם תלווה בהבטחת הסדרי בטחון. התנגדות ישראל להסדר כזה נובעת משיקולים בטחוניים, עקרוניים ומעשיים". עד כאן הסעיף הראשון.

יש מי שהסתייג או עירער על הביטוי "עקרוניים", יש מי באופוזיציה או במפלגות מסוימות, הסביר שהשיקולים צריכים להיות בטחוניים או מעשיים בלבד, אבל אני מזכיר את ירושלים, אשר לדעת הערבים גם מזרח-ירושלים היא חלק מהגדה המערבית במובן הערבי של המלה, שגם היא נכללת בפירוש בתביעות סאדאת. הקונסנסוס הלאומי כולו אומר שגם מטעמים עקרוניים אין להסכים לכך בשום אופן. חלקים רבים בבית סבורים כך בנוגע לשטחים אחרים.

לא אצטט את המסמך כולו מחוסר זמן. אני רוצה להדגיש שחשובים יותר באופן אקטואלי הסעיפים החיוניים — השני והשלישי — בנוגע לנכונות ישראל לדון בפשרה טריטוריאלית אם תוצע הצעה קונקרטית לחווה שלום על-ידי מצרים. הבעיה היא: מי צריך להציע הצעה קונקרטית, כלומר להציע קו גבול. בכך התקשו כל הממשלות הקודמות של ישראל, שאמנם דגלו באופן כללי בפשרה טריטוריאלית אבל נרתעו מטעמים מובנים מלהציע גבול מסויים. אם אנחנו מעבירים את עומס ההצעה לצד השני — או שהוא לא ירצה בכלל להציע, או שהוא צריך להציע את הגבול שהוא מציע בתור פשרה טריטוריאלית ועליו אפשר לנהל את המשא-ומתן.

הסעיף השלישי החשוב — אם תתקבל הצעת השלום הישראלית לאוטונומיה מינהלית תהיה ישראל מוכנה לדון, חמש שנים אחרי חתימת חוזה השלום, בשאלת הריבונות של יהודה, שומרון ועזה ואפשר יהיה למצוא פתרון לשאלה הזאת.

זוהי התקרבות-רבתי לדרישה האמריקנית שהוצעה לפני חודש ימים או יותר ומאחוריה הסתתרה, כמובן, דרישה מצרית. אינני מבין כיצד יכולה האופוזיציה להתעלם מהמחווה, אם אפשר להתבטא כך, ויותר מה- מחווה — מהצד המרחיק-לכת הישראלי הזה, הבא לאפשר ולקדם את המשך המשא-ומתן לשלום על-ידי נכונות לנהל את המשא-ומתן גם על בסיס טריטוריאלית וגם לקבוע, אם הדבר יוצע כעבור חמש שנים, את הסטאטוס הריבוני של חלקים שונים של יהודה, שומרון ועזה.

בסיכומי-שלי-דבר העמדה הישראלית היא מתקדמת מאוד. אין כל סיבה להאשים את עצמנו שלא עשינו את כל מה שניתן לעשות, בשלב זה, לקידום המשא-ומתן לשלום. כאמור יש לדחות את הביקורת מבית ומחוץ ולעמוד איתן במלחמת העצבים המתנהלת נגד ממשלת ישראל ונגד מדינת ישראל כדי לאלץ אותנו לסגת מכל השטחים כמחיר לשלום. השלום יושג בדרך פשרה ולא בדרך נסיגה מוחלטת. תודה.

תד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת מרון, ואחריו — לחברי-הכנסת רבי.

תמך על כוחנו, להציע שטחים לערבים תמורת שלום ופירוז ולהחזיק בכוחנו כעוצמת ביטוח מרתיעה.

היו"ר י. שמיר:

חבר-הכנסת פעיל, אני מבקש ממך להפסיק את קריאת-הביניים. השתתפת בדיון. לא תשכנע את חברי הכנסת מרון.

משה ל. מרון (הליכוד):

עובדה היא שחבר-הכנסת פרס, מתוך תיסכול פוליטי, היה רוצה להופיע כמי שמביא את בשורת השלום, כפי שעשה זאת צ'מברלין לפניו.

חברי הכנסת, בטוחני שחבר-הכנסת פרס וחבריו, אילו היו בשלטון, היו בוודאי נוהגים בזהירות יתר בני-הול המגעים והבירורים. לא ייתכן להגיע לשלום המיוחל בלי לבדוק באופן יסודי וענייני את תנאי הבטחון למדינת ישראל, את האפשרות להגיע להסדר אשר יתפתח מתוך הסתכלות והסתכלות הדדית. "ריצת האמוק" של האופוזיציה איננה באה אלא מתוך רצון לקשט עצמם בנוצות לשיפור הדמיון, אולם אלה הן נוצות בלבד, וכזה הוא משקלה הסגולי.

יחזקאל זכאי (המערך):

חבר-הכנסת מרון, אפשר לשאול אותך שאלה?

היו"ר י. שמיר:

אינני מסכים שתשאל אותו שאלות. זמנו עבר.

יחזקאל זכאי (המערך):

אם אתה מכנה את פרס צ'מברלין, כיצד תכנה את עוז ויצמן?

משה ל. מרון (הליכוד):

אני מכנה אותו שר הבטחון.

דווקא ממשלה זו, אשר יומה תכנית שלום נועזת ורבתי-סכימים, נוהגת בתבונה כאשר היא דורשת לקבוע תקופת-מעבר ראשונית, ולאחר מכן להיכנס לדיונים לאור העובדות המדיניות, הפוליטיות והצבאיות.

ולבסוף עוד מלת אזהרה לאלה הטוענים ששטחים אינם חשובים. אומרים לנו האמריקנים, האירופים, וכמובן גם המצרים, שאין כל חשיבות צבאית לעוד כמה עשרות קילומטרים אדמה בשנים 1979—1980, בעידן הטילים, שאפשר בלחיצת כפתור לשלחם לעבר כל נקודה ביש"ר אל. נזכר אני בסיפור נחמד על אדם שבא לרופא ואומר לו: אדוני הרופא, יש לי נזלת, תן לי תרופה. והרופא משיב לו: התפשט-א ולך בבגדים תחתונים לפארק הקרוב ותחזור בעוד שעתיים. עונה לו החולה: אבל, אדוני הדוקטור, בחוץ יורד שלג ויורד גשם וקר מאוד, ואם אחזור כעבור שעתיים תהיה לי דלקת ריאות. עונה לו הרופא: נגד דלקת ריאות יש לי תרופה; נגד נזלת אין לי שום תרופה. והנמשל ברור: ראשית, כי מי שישלח את הטילים האלה יחשוב שהוא היטב לפני שהוא יתחיל במלחמה גלויה. העולם כולו יגיב. ונוסף על כך לישראל יש טילים שיוכלו להישלח בכיוון הפוך. היום נגד טרוריסט, רכוב על חמור עם "קאטיושה", שהוא מציב אותה בפרדס לא רחוק משדה-התעופה בן-גוריון, או במרחק-מה מישוב ישראלי, אין לנו תרופה. —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לך אין תרופה.

משה ל. מרון (הליכוד):

ההסכם של מינכן היה הסכם של שלום עכשווי ומדייק.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

ראש הממשלה, כאשר חזר מארצות-הברית, הוא שאמר: שלום עכשיו.

זלמן שובל (הליכוד):

לא ההסכם-מינכן אלא ההסכם-באד-גוטסברג.

משה ל. מרון (הליכוד):

חבר-הכנסת רובינשטיין, אינני סבור שראש הממשלה אמר שהוא מביא את השלום עכשיו, משום שלא היה אי פעם שראש ממשלתנו אמר את המלים שהשלום הוא בהישג ידנו ושהוא יביא את השלום עכשיו. אלא עכשיו דנים על השלום.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

חבר-הכנסת מרון, למען הדיק: באותיות של קידוש לבנה, כאשר חזר ראש הממשלה מארצות-הברית הוא אמר: השלום מתקרב.

משה ל. מרון (הליכוד):

יש הבדל גדול. מתקרב ומתקרב "גון-סטופ", אבל לא עכשיו. חוץ מזה אני מקבל בהסתייגות רבה את כותרות העיתונים של עתונאים המנסים מדי פעם לשנות את ההיסטוריה ואת העובדות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אם יושג שלום בתקופת הממשלה הנוכחית יהיה זה נס שנס חנוכה יחוויר לעומתו.

משה ל. מרון (הליכוד):

יהיה נס, ושינוי גרים כוסית על הנס.

במערב כתבו מאמרי "אזכרה" לצ'וסלובאקיה שהיתה ואיננה עוד.

אדוני היושב-ראש, אין ברצוננו לקרוא מאמרי אזכרה למדינת ישראל. מוטב שנקרא מאמרי תוכחה ונגסה בצורה רצינית ומכובדת, לא פיק ברכיים ודחיפות-יתר, להגיע לשלום בטוח במאת. זוהי, למעשה, הבעיה.

מה שקורה לנו כיום הוא שקמה לנו בדורנו למוד הנסיון אסכולה של צ'מברלין בתוך שורות המערך, אשר מתוך עוורון אץ ורץ לקראת "הסכם-מינכן" של שלום עכשיו ברוח מינכן.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אלוהים אדירים. את צ'כיה יכלה גרמניה להשמיד. את ישראל — העולם הערבי אינו יכול להשמיד. מדוע אתם מביאים דוגמה כזאת?

משה ל. מרון (הליכוד):

לא תכחיש שמדינות ערב רוצות להכחיד את מדינת ישראל. הן היום אינן יכולות, אבל הן רוצות.

(חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קריאת-ביניים)

ההבדל יהיה אם נעמוד איתנים ולא יהיה לנו פיק ברכיים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

עלינו להיות איתנים, לא לקבל פיק ברכיים, להס-

משח ל. מרון (הליכוד):

— אין לנו תרופה, רק מכה נגדית, פעולה צבאית או משטרתית, אשר תצטרך לעבור את גבולות 1967 המוצעים לנו, שיגרמו לנו אי-ינחות צבאית ופוליטית. אלה הם גבולות שמציעים אנשים כמו, חברי הכנסת פעיל, גבולות 1967. עליכן יש למנוע מצב של "נזלת", מצב שבו יוכלו אנשי אש"פ לגרום לכך שבמדינת ישראל לא יוכלו לחיות בשלום ובביטחה.

וזהו רק אילוסטרציה של מצב עניינים אפשרי. אין לי ספק שבמשאומתן, שינוהל בכשרון, בסבלנות ובסוב"לנות, אפשר יהיה למצוא שביל-זהב אשר יבטיח לנו את החיים השקטים והשלווים שאנו כה מייחלים להם. יש להמשיך במשאומתן, בהידברות, בשיחות — לא באמצעות הטלוויזיה והעתונות אלא בשיחות ענייניות ונמשכות עד אשר, אם נשתמש במונחי בחירת האפי"ר יור בוואטיקאן, יצא עשן לבן אשר יבשר את השלום המיוחל.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי הכנסת רבין, ואחריו — לאחרון הנואמים בדיון, חברי הכנסת שובל.

יצחק רבין (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מאמין שרוב רובם של חברי הבית מאוחדים בתחושה שמאז נובמבר בשנה שעברה אנו נמצאים במשאומתן מדיני בעל חשיבות רבה ביותר בין מצרים לישראל. מחיצות רבות, שהיו קיימות בינינו בעבר, נפלו. הסיכויים להשגת שלום בין שתי המדינות טובים היום מאשר היו אי פעם בעבר. הודמנות גדולה ואחריות כבדה מוטלות על הממשלה בישראל — למצות את הסיכוי הנדיר הטמון במשאומתן המתקיים עתה. רבים מאתנו חשים שאם אכן תמוצה ההודמנות ויושג השלום תהיה זו פריצת-דרך היסטורית בחיי העם והמדינה, שניתן יהיה להשוותה אך ורק לאירוע אחד בחיינו — תקומת מדינת ישראל הריבונית והעצמאית. כן חשים אנו שאם הודמנות זאת לא תמוצה והמשאומתן יגיע לקפאון מוחלט והשלום לא יושג — מי יודע מתי תחזור ההודמנות בשנית.

את המשאומתן המדיני מנהלת ממשלת ישראל, היא ורק היא מוסמכת לכך. היום, שמונה חודשים לאחר ביקור הנשיא בירושלים, יש מקום לערוך סיכום-ביניים למשאומתן המדיני. השאלה המרכזית שיש לשאול ע"מנו היא: האם ממשלת ישראל עשתה למיציא מלא האפשרויות לבחון את נכונות מצרים להגיע לשלום תוך פשרות הדדיות? תשובתי על כך היא שלילית. לדעתי טרם מיצתה הממשלה את מלא האפשרויות להגיע לשלום. אני אומר זאת על-אף היותי מודע לנוקשות העמדות המצריות כפי שהוצגו בפני נציגיה המוסמכים של ממשלת ישראל. כאורח ישראלי אינני יכול לקבל התנהגותו ההירירה של נשיא מצרים, המנסה להכתיב לממשלת ישראל עם מי ינוהל המשאומתן מטעמה. אני גם מודע לכך שממשל ארצות-הברית איננו פועל בצורה הולמת כמימש שירותים טובים. כדי שאכן יפעל בצורה זו עליו להודיע על הסתלקות מתכנית השלום המפורטת שלו הידועה כתכנית-ברוקינגס והמונעת, לדעתי, כל משאומתן חפשי אמיתי בין הצדדים.

דרכה של הממשלה איננה מבוססת על מה שהגדיר שר-החוץ משה דיין כקונסנסוס הלאומי, ואיננה מכוונת

במידה מספקת להשגת היעד המרכזי: שלום עם מצרים, שעד כה היתה המדינה היחידה שהצהירה על נכונותה לכך ונכנסה למשאומתן ישיר עם ישראל. ארבעת הלא-וויים ששר החוץ הגדירם כקונסנסוס לאומי הם: לא נסיגה לקווי ה-4 ביוני 1967 ואף לא הסתפקות בתיקונים קלים או מועריים; לא מדינה עראפאית ביהודה ושומרון וברצועת-עזה; לא משאומתן עם אש"פ; ולא חלוקתה מחדש של ירושלים. עמדות אלה הן אכן עמדות המשותפות למרבית חברי הבית. אך האם על קונסנסוס זה מושתתת מדיניות הממשלה? לא ולא.

אין קונסנסוס לאומי על העקרון המנחה את מדיניות הממשלה של "אף שעל" ביהודה ושומרון וברצועת-עזה. אין קונסנסוס לאומי שפתרון הבעיה הפלשתינאית צריך להיעשות באמצעות המינהל העצמי בתכנית השלום של הממשלה. על שני אלה נטוש הוויכוח בבית הזה ובציבור. בגלל דבקות הממשלה בשני עקרונות אלה אינני סבור שהממשלה עשתה את מירב המאמצים כדי למצות את הסיכוי לשלום.

אני מקבל את דברי שר החוץ שמצרים אף היא דוגלת במדיניות של "אף שעל" ביהודה ושומרון וב"רצועת-עזה. היא תובעת נסיגה כללית. עמדתה זאת אף היא מכשול בדרך לשלום. כל עוד תמשכנה מצרים וישראל להחזיק במדיניות של "אף שעל" — לא יימצא פתרון, והמשאומתן ייקלע למבוי סתום.

נראה לי שיש גם דרך אחרת למדיניות ישראל במשאומתן, דרך שתציע: (1) כריתת חוזה שלום עם מצרים, ולוא גם על בסיס הצעות הממשלה; (2) באשר לפתרון של הבעיה הפלשתינאית, קביעת עתיד שטחי יהודה ושומרון ושלום עם ירדן — הסכמה עם מצרים לתקופת מעבר של חמש שנים ביהודה ושומרון וברצועת-עזה, וזה על בסיס שלוש עקרונות שחייבים להיות מוסכמים: (1) פתרון-הקבע יושג במשאומתן בין הצדדים שיתנהל בתום תקופת המעבר; (2) ישראל תקבל שעקרון הנסיגה כפי שמנוסח בהחלטה 242, כלומר נסיגה משטחים — לא מכל השטחים אלא משטחים — לגבולות בטיחותיים ומזכרים יחול גם על יהודה ושומרון ורצועת-עזה. כל צד יבהיר את עמדותיו וההכרעה תיפול בתום תקופת המעבר. (3) הפלשתינאים ישתתפו בקביעת עתידם על-ידי משלחת שתשתתף במשאומתן בתום תקופת המעבר, בצד משלחות ישראל, ירדן ומצרים. במשלחת ישתתפו נציגים נבחרים מתושבי יהודה ושומרון ורצועת-עזה. הייתי גם מציע לממשלה לשקול תניית תפקיד לירדן בתקופת המעבר. לפי מיטב זכרוני לא התנגד לכך בעבר שר החוץ הנוכחי.

כשלב ראשון למימוש תכנית זו תסכים ישראל לקבל את מסמך-וינה בצירוף בהירות שהוצע, לדוגמה, בדיני הלשכה והמרכז של מפלגת העבודה, בכסיס להצהרת כוונות מוסכמת עם מצרים. אם ירדן תצטרף למשאומתן בעקבות ההצהרה המצרית-ישראלית הזאת — טוב; ולא — על מצרים יהיה להמשיך במשאומתן עם ישראל ולהגיע לחתימת חוזה שלום עם ישראל.

עמדה ישראלית זאת תיתן תנופה חדשה למשאומתן ותביא לידי מיצוי מירבי של סיכויי השלום באזורנו. אינני רוצה לומר שאם תינקט עמדה זו השלום מונח בכיס. אך כל עוד לא תנקוט הממשלה מדיניות כזו יקשה לומר, לא ניתן יהיה לומר, שנעשה הכול על-ידיה כדי למצות כל סיכוי להגיע לשלום.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שובל, אחרון המשתתפים בדיון.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אי-נני יכול שלא להתייחס בתמיהה לכמה מדבריהם של קודמי ונציגי המערך. אינני יודע מדוע האופוזיציה ממשיכה, משום-מה, לחיות בארץ הדמיונות שלה. בארץ הפלאות שלה. בשעה שמהצד השני, מהצד המצרי, אין רמז קל שבקלים לגמישות בעמדות באה לשכת מפלגת העבודה, כמעט באותו רגע, ומחליטה לאמץ את מסמך-וינה, המסמך שתברר-הכנסת רבין דיבר עליו ויש בו כמה נקודות חיוביות. אבל נדמה לי שנקודות חיוביות אלה אינן שקולות בשום אופן כנגד השלילה שבמסמך. אפילו את הגברת גולדה מאיר, עד מאה-ועשרים, הבאתם להצגה הזאת. עם כל הכבוד וכל ההערצה לדרך שבה הגברת מאיר התחרתה בגברת האחרת המגלמת את דמותה במחזמר "גולדה", קשה לי להבין באיזה עולם של מצי-אות פוליטית קיבלה לשכת מפלגת העבודה את ההחלטה שקיבלה אתמול.

רבותי, מסמך-וינה ומי שמאמץ את מסמך-וינה מכ-ניסים את אש"פ בדלת האחורית. ומי לנו אסמכתה נאמנה יותר ממר קרייסקי עצמו? אצטט מדבריו: "הפלשתינאים הנבחרים, שנזכרו במסמך, הם למעשה נציגי אש"פ." כך אמר קרייסקי. אני יודע שיש ויכוח אם קרייסקי הוא יהודי גא או אינו יהודי גא, אבל זה לא רלבאנטי. יכול להיות ויכוח הרבה יותר חשוב: האם הוא דובר אמת או לא, כי אם הוא דובר אמת — מה טעם מצאה מפלגת העבודה לאמץ מסמך שמכניס את אש"פ בדלת האחורית? ואם הוא איננו דובר אמת — אין צורך להוסיף. לבי לבי עם המערך; הוא איננו מקבל, בימים אלה, סיוע טוב מידידי החדשים. כבר הזכרנו את קרייסקי ואת אש"פ — לא שאש"פ, חלילה, ידיד של המערך, אך הנה בא אנסי מנסור, העורך של שופר של הנשיא סאדאת, של השבר עון "אוקטובר", ומספר לנו שראש האופוזיציה לא דיווח דיווח מלא לראש הממשלה על השיחות שלו. אני מאמין, כמובן, לחבר-הכנסת פרס — — —

ראשיה-הממשלה מ. בגין:

אני יכול לאשר — — —

זלמן שובל (הליכוד):

רציתי לומר שאני מאמין לחבר-הכנסת פרס, אבל לא אחזור עכשיו על המשפט הזה. מכל-מקום עצם הוויכוח הזה מוכיח מדוע צריך להימנע מדיפלומאטיה פרטית כזאת, כדי למנוע מהיריב אפשרות לסכסך ולהטיל דופי במנהיגיו הפוליטיים מכל הקצוות.

אני חושב שכולנו רשאים להתבדח, אדוני היושב-ראש, על עצם העובדה שארצות-הברית ממלאת תפקיד בתהליך השכנת השלום. אין שום סתירה בין כך לבין הרצון שלנו לדבוק בעקרון המשא-ומתן הישיר, אבל מותר אולי להשיג: האם הצורה שבה ממלאת ארצות-הברית את תפקידה זה אכן מקדמת תמיד את תהליך השלום? אין בא לטעון שהממשל האמריקני אינו פתוח לשיכנוע ולשינויים בעמדות, אך מה התרומה לקרי-דום השלום כאשר מכנים את ההצעות האולטימאטיביות של מצרים כ"קונסטרקטיביות"? ומה הסיוע למציאת מפגש בין עמדות מצרים וישראל כאשר בהצהרותיה ה-

פומביות ממשיכה ארצות-הברית לדרוש מישראל את עקרון הנסיגה כתנאי לחידוש המשא-ומתן, בעוד היא מתעלמת מכך שמצרים היא היא שאיננה מקבלת את הפירוש האמריקני של 242 והיא — מצרים — היא שממשיכה להעלות מדי פעם בפעם קשיים חדשים בדרך לשלום? האם ארצות-הברית איננה רוצה בשלום? ודאי שהיא רוצה בשלום, אבל נדמה לי שלא תמיד היא פועלת בצורה הטובה ביותר להשגתו.

אם אנחנו מדברים על ארצות-הברית ועל אפשרות של לחצים, חלילה, ירשו לי חברי הבית לומר: ייתכן שיהיו לחצים. אני סבור שנוכל לעמוד בלחצים, אך אם נרצה לעמוד בפני לחצים עלינו להפסיק לדבר על "חוסן פנימי" ועל "יכולת לעמוד בפני לחצים" כדבר בעלמא. במצב של אינפלציה של יותר מ-40% אין חוסן פנימי, והטיפול בכך תלוי בראש-יזכרוננו בנו.

אני רוצה לומר בקשר לוועידת-לידס שהפעם דווקא מצאה ישראל הדים חיוביים, בדרך-כלל, בעולם, בעת-הנ"ל. לעמדתה במשא-ומתן. עתונים שאינם אוהדים אותנו במיוחד התבטאו שאין מצרים רשאית להמשיך להגיש לישראל תנאים מוקדמים אולטימאטיביים וקיי-צוגניים תמורת עצם הנכונות להמשיך לדבר. אך גם אינני מתעלם מכך שכמה וכמה עתונים אמריקניים הגיבו אחרת, אולם מאוד הייתי רוצה לדעת מה יאמרו אותם עתונים אמריקניים היום, מה יאמר העתון האמריקני המדבר על צורך בגמישות ישראלית נוספת כאשר יתברר ללא שום צל של ספק שחוסר הגמישות, הנוקשות, הם נחלת מצרים, ומצרים בלבד. הרי ממשלת ישראל הציגה את תכניתה, את תכנית האוטונומיה, אך הבהירה שאילו היה הצד השני, המצרי, או משהו אחר מגיש הצעה שונה, לרבות הצעה לפשרה טריטוריאלית, ישראל לא היתה דוחה הצעה זו כנושא אפשרי למשא-ומתן. לא כן מצרים. אין עוד מקום לאי-הכנות, אלא אם כן רוצים שלא להבין מצרים דחתה על הסף אפשרות של פשרה טריטוריאלית כלשהי. אולי עמדה מצרית זו שתשתנה בעתיד, ואם יקרה כדבר הזה תצטרך ישראל להתמודד עם הבעיה, אבל הצעה כזאת איננה קיימת היום, חוץ מאשר, לצערי, אצל דוברי המערך. ולא רק פשרה טריטוריאלית איננה קיימת אצל המצרים אלא גם התייחסות רצינית לצרכי הבטחון של ישראל איננה קיימת. אין מצדם של המצרים כל נכר נות להסכים לנוכחות צבאית ישראלית ביהודה, בשומרון ובעזה. אם היתה פעם נכונות כזאת הרי שהיא נעלמה בינתיים. כבר אני מדבר על הדרישה "לעקור" את ההתנחלויות. בהקשר זה אני רוצה לומר שההצעה הנאותה היחידה לדרישה מתוצפת זו לעקור את הישובים שלנו — בבקעת-הירדן, בגוש-עציון ובשומרון — היא מדיניות ברורה ועקבית של התיישבות מתוכננת ומאורגנת, תכנון ממלכתי, אירגון ממלכתי וביצוע ממלכתי.

אני בכל זאת רוצה לומר, ואני אומר זאת באורח אישי: ישראל אמרה מה שאמרה בנינין הפשרה הטריטוריאלית, ושר החוץ חזר על זה גם היום, וגם עמדת מצרים, השוללת אותה, ידועה, כאמור, אבל הגיע אולי הזמן שנאמר גם לייבינו וגם לידידינו וגם לעצמנו: גם אלה בתוכנו, בתוך הבית הזה, המבירים על נכונות לפשרה טריטוריאלית לא זו בלבד שאינם מתכוונים רק לתקינה גבול מועריים נוסח ארצות-הברית, ובוודאי לא לתקינה מועריים על בסיס הודי, נוסח מצרים; נכון, גישתנו היא, בראש-יזכרוננו, בטחונות, בטחונות לפי המושגים שלנו ולא לפי המושגים של מצרים, אבל כאשר

ובשומרון? הרי המצב הזה הוא שיקבע מה יהיה אחרי חמש שנים: איך אפשר לדבר על תקופה שאחרי חמש שנים כאשר עדיין לא נוצר אותו מירקם של חיים משותפים ביהודה ובשומרון, כפי שאנחנו רואים אותו בתכנית השלום שלנו? כל דרישה לקבוע היום מה יהיה אחר כך פירושה עיוות רעיון האוטונומיה שלנו.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לקוות שלידם תהיה סימן-דרך לחידוש המשא-ומתן, לא להקפאתו. ישר-אל הלכה דרך ארוכה מאוד גם בצעם הימים האלה. ואמרנו שגם בתכניתנו הקיימת יש אפשרויות מאפשרויות שונות. המפתח היום איננו בידיה של ישראל אלא בידיה של מצרים.

2. תשובת ראש הממשלה

חוזי שלום. ואילו גרמניה חיה ביחסי שלום עם כל שכנותיה ועם כל מדינות העולם.

ולכן, אם הנשיא סאדאת יקבל את הצעתנו ויסיים לקיים מפגש בין נציגינו באחד המקומות שאני כתבתי לו עליהם, נציע לו תמורת אל-עריש וסאנאה-קאתרינה הצעה מסוימת. אם הוא יקבל אותה נעשה הסכם — לא הסכם-ביניים, לא הסכם זמני, לא הסכם שלוש שנים, לא הסכם שצריך כל שנה לחדש, אלא הסכם-קבע, אחד הכללים שעליהם דיברתי, והסכם זה יקבע כי בגיזורה מסוימת הוקמו יחסי שלום בין ישראל ובין מצרים. אנו מוכנים ללכת בדרך זו. ואם מישהו יקרא לה "חדשה", אני מסכים. אני חושב שהיא דרך מנוסה, טובה.

אני חוזר ואומר: אנו רוצים במשא-ומתן על שלום כולל, על חתימת חוזי שלום עם כל שכנינו. אבל אם הדבר לא יהיה אפשרי מבחינת השכנים, אנו מוכנים לדון עמם על יחסי שלום. והנה הדמנה ההזדמנות — נשיא מצרים הציע שניתן לו משהו. מתנות — לאו; משא-ומתן על הסכם על יסוד הדדיות — הן. ואנו נקבע יחסי שלום בשטח מסויים. ואפשר כך להתקדם גם בשטחים אחרים. הכול על יסוד הדדיות. שום צעד חד-צדדי לא ייעשה על-ידי ישראל לגבי מצרים. אנו גם לא נתבע ממצרים צעדים חד-צדדיים כלפינו. הכול בצדק וביושר ובהגינות.

דובר האופוזיציה, אדוני היושב-ראש, שיבח אותי על שלא נתפתיתי להשיב על הגידופים הבאים מקהיר, ואני מודה לו על דברי שבח אלה. אני באמת גם היום לא אכנס לפולמוס אישי עם הנשיא סאדאת. אחר-כך, אני רוצה בהמשך המשא-ומתן. מר אתרסון בא השבוע, בעוד עשרה ימים יבוא מר ואנס. נהפגש כולנו יחד. לכן אמנע מכל פולמוס ותחרות יחסים.

על דבר אחד חובתי להשיב, כי הוא עניין מהותי מאוד. ואין פה שום פולמוס אישי אלא הבהרת עניין. גם בנאומי האחרון אמר הנשיא סאדאת: "ההבדל ביני לבין מר בגין הוא בזה שמר בגין רואה בהסכם שלום את הסוף, ואילו אני רואה בהסכם שלום פתיחת תקופה חדשה" ועוד. רציתי לומר, שהנשיא סאדאת, עם כל הכבוד, טעה טעות יסודית. ועד היום אינני יודע מניין הוא לוקח את הרעיון הזה וחוזר עליו כמעט בכל נאום. אביא את הראיה.

הנה דברי:

"אדוני הנשיא, בבית הדמוקראטי הזה יושבים מספ-

אנחנו מדברים על גבולות מדינת ישראל עומדים לנגד עינינו שיקולים נוספים — גם אינטרסים לאומיים וגם עקרונות מסוג אחר. ישראל רוצה להמשיך לדבר על מהות השלום — לא על מחוות ולא על עקרונות מופשטים כאלה ואלה אלא על מהות — מהות היחסים בינינו לבין ערביי ארץ-ישראל, בינינו לבין ירדן ובינינו לבין מצרים, ואם כי יש כמה נקודות מגע בינינו לבין המצרים — ויש לברר על כך — לא נגיע למגעים נוספים, לא נגיע לנקודות קירבה נוספות אלא אם כן תשנה מצרים את הדרך שהיא הולכת בה בימים אלה. אנחנו רוצים לדבר על מהות ועל תוכן ולא על נוסחאות מעורפלות של עקרונות או של מחוות. מה טעם לדון באמצעי בטחון לפני שנסיים בינינו מה יהיה המצב שישורר ביהודה

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, את-מול שיגרת לקהיר, אל נשיאה של מצרים מר אנואר סאדאת, את המכתב הבא:

"אדוני, נשיא יקר.

ידידי ועמיתי שר-הבטחון האלוף ויצמן העביר אלי את השדר שלך מואלצבורג. הצעתך אלי היא שאני אנקוט, בשם ישראל, צעד חד-צדדי של העברת אל-עריש והשטח הידוע כהר-משה או כהר-סיני לשליטה מצרית.

הבן, אדוני הנשיא, שעשיית צעד חד-צדדי על-ידי מדינה כלשהי אינה עולה כלל על הדעת, בעוד אשר משא-ומתן, המבוסס על הדדיות, להשגת הסכם, הוא תמיד אפשרי.

הנני מציע, למען משא-ומתן זה, שנציגי שתי מדינות יתינו ייפגשו. הם יכולים להיוועד לחלוטין בקהיר או בירושלים, או, אם הינך מעדיף — באלכסנדריה או בחיפה, או בכל מקום אחר בארצותינו או מחוצה להן. בברכה, וכה הלאה.

אסביר עכשיו לכנסת מה הוא הרעיון העומד מאחורי

מכתב זה.

הממשלה מיאנה לעשות מה שנקרא מחווה או בלעז ז'סטה. מדיניות איננה ז'סטיקולאציה. אנו רוצים מדיניות מעשית לנהל ביחסינו עם מצרים. אנו רוצים משא-ומתן על חתימת חוזה שלום. ולכן אנו הבינו שחובתנו, לאחר ביקורו של הנשיא סאדאת בירושלים, היא להכין תכנית שלום, ואותה הגשנו, לא ניתן שום מתנות, אפילו לא גרגיר אחד של חול מדבר בתור מתנה. אנו יכולים לעשות הסכמים.

יש להבחין בתקופתנו בין חוזי שלום ובין יחסי שלום. אנו רוצים חוזי שלום מלאים עם כל המשתמע מהם — גבולות פתוחים, תנועת אוכלוסין, מסחר חפשי, יחסים דיפלומטיים, שיתוף-פעולה מדעי, פיתוחי ועוד. אבל אם עד יום מסויים קשה או לא יהיה אפשרי להשיג את חוזי השלום, אנו מסכימים גם ללכת בדרך של קביעת יחסי שלום. דוגמה לגבי הבחנה זו היא גרמניה באירופה. היא לא חתמה, אחרי מלחמת העולם השנייה, על חוזה שלום. מדינות אירופיות אחרות כן חתמו על

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת ראש הממשלה) (בגין, פרס, יעקבי, בר-לב, הכהן) —

ישראל. צערנו רב שהדבר אשר קרה עלול להכביד על פעולתנו למען ישראל בארצות-הברית. בתקופה המכרעת הזאת אנו פונים ומבקשים שהוויכוח הלגיטימי על עתיד היחסים של ישראל עם מדינות ערב יתמקד בנושאים הענייניים ולא יתדרדר להתקפות אישיות הוותיק-סכנות על מנהיגי ממשלת ישראל."

אדוני היושב-ראש, אני יכול להעיד על האמת של הכרוז הזה. קראתי בעתון "הארץ" שבהולאנד בכל כלי-התקשורת היתה הסתמכות על מפלגת העבודה לאמור: "ראש הממשלה הוא מבחינה פיסית ונפשית אדם סניילי". אני בכוונה חוזר מלה במלה על המלים האלה, אף-על-פי שגם היום הן קצת מכאיבות לי, משום שאני בשר-ודם. האם אנחנו אי פעם אמרנו כך על איזה ראש ממשלה של המערץ? הגברת גולדה מאיר, עם כל הכבוד, היתה בת 75 כשהיתה ראש ממשלה — האם אנחנו דיברנו על סניליות שלה? מר דוד בן-גוריון היה קרוב ל-80 כאשר עזב את תפקיד ראש הממשלה — האם אי פעם דיברנו על סניליות שלו, פיסית או נפשית? האם כך אתם מרימים את כבוד ישראל בהולאנד? עכשיו אתם עליונים מאוד, נכון? אדרבה, תמשיכו להיות עליונים. כך אתם נותנים כבוד לעם ישראל משום שכך אתם מדברים על ראש הממשלה של מדינתכם.

ועוד אני רוצה לומר: נכון, אתמול רואיינתי עלי-די הסי.בי.אס. או ה-אנ.בי.סי. — בארצות-הברית יש הרבה טלוויזיות — ונשאלתי שאלה על הבריאות מבחינה דו-משמעית. השיבות. אבל כל זה בהסתמך על מפלגת העבודה. קראתי שהגברת מאיר מתביישת בהדלפות שהיו מהוועדה המדינית שבה ד"ר פרס וד"ר בר-לב וד"ר גר יעקבי ועוד דוקטורים כאלה — — —

שמעון פרס (המערץ):

האם קראת איזו הערה רפואית שלי?

ראש-הממשלה מ. בגין:

לא קראתי שום דבר מלבד זה מה שקראתי.

שמעון פרס (המערץ):

אם לא, למה אתה אומר זאת? אתה חייב להיות זהיר בדברייך.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אינך יכול לכפות עלי שום קריאת-ביניים.

גר יעקבי (המערץ):

אני לא אמרתי דבר על מצבך הרפואי, אף שיש מקום לדיון בעניין זה.

שמעון פרס (המערץ):

האם שמעת ממני איזו שהיא הערה אישית רפואית? למה אתה אומר זאת?

חיים בר-לב (המערץ):

אינך יכול לומר דברים שאינם אמת.

מנחם הכהן (המערץ):

תפסיק לעשות מהכנסת "סינמה-בלש". מספיק.

גר יעקבי (המערץ):

אינך יכול לומר דברים שאינם שחר. אני לא אמרתי דבר על מצב בריאותך.

דיים של כל אירגוני המחתרת העברית הלוחמת. הם היו חייבים לנהל מערכת מעטים נגד הרבים, נגד כוח אדיר עולמי. כאן יושבים בכירי המפקדים והמבצאים שלנו שהולכו מתנות שלמים, מתנות שלמים, לקרב שנכפה עליהם ואלי נצחון, שהיה בלתי-נמנע משום שהם הגנו על הזכות. הם שייכים למפלגות שונות, יש להם השקפות שונות. אבל בטוחני, אדוני הנשיא, שאבטא את דעת כולם, ללא יוצא מן הכלל, שיש לנו שאיפה אחת בלב, רצון אחד בנפש, וכולנו מאוחדים בשאיפה וברצון אלה — להביא שלום, שלום לעמנו, שלא ידע שלום אפילו יום אחד מאז החילונו שבים ציונה, ושלום לשכנינו, שאנו מאחלים להם כל טוב ואנו מאמינים שאם נעשה שלום, שלום אמיתי, נוכל לעזור איש לרעהו בכל שטחי החיים, ותיפתח תקופה חדשה במורח-התיכון, תקופת פריחה וצמיחה, פיתוח והתפתחות וגידול כפי שהיה בימי קדם.

לכן יורשה לי היום לקבוע מה הוא תכנו של השלום עלי-פי הבנתנו. אנו מבקשים שלום מלא, אמיתי, תוך התפייסות מוחלטת עין העם היהודי והעם הערבי. לא לשקוע בוכרונות הבר. היו מלחמות. היתה שפיכות דמים. נפלו בני דור צעיר מופלאים משני הצדדים. אנו כל ימינו נישא את זכר גיבורינו אשר מסרו נפשם כדי שיום זה יגיע. גם יום זה יבוא. אנחנו מכבדים אומץ לב של יריב ואנחנו נותנים כבוד לכל בני הדור הצעיר בקרב העם הערבי שאף הם נפלו. לא לשקוע בוכרונות העבר, אפילו הם קשים לכולנו, לגבור עליהם, לדאוג לעתיד, לעמנו, לילדינו, לעתיד המשותף שלנו. לראות שבאזור הזה נחיה כולנו יחד, נחיה לדורי-דורות, העם הערבי הגדול במדינותיו וארצותיו והעם היהודי בארצו — ארץ-ישראל. לכן יש לקבוע מה הוא תכנו של השלום.

הבה וננהל משא-ומתן, אדוני הנשיא, כאנשים בני-חורין על חוזה שלום, ובעזרת-השם, כך אנו מאמינים באמונה שלמה, יבוא היום ונחתום עליו בכבוד הדדי, ואז נדע שתמה תקופת המלחמות, הושטנו יד איש לרעהו, לחצנו איש יד רעהו והעתיד יהיה מזהיר לכל עמי האזור."

כפי שתכרי הכנסת רואים, וכפי שהם שמעו, אלה דברים שאמרתי בכנסת כאשר ישב לצדי הנשיא סאדאת. ואינני רואה כלל את חתימת חוזה השלום כסוף אלא להיפך — כהתחלה לקראת עתיד מזהיר גם לנו, גם לש-כנינו.

אבל בדברנו על דברי השמצה חובתי לומר עלי-פי האמת שכאין וכאפס הם דברי ההשמצה המושמעים בקהיר לעומת דברי ההשמצה שהושמעו עלי-די האופוזיציה הראשית בשבוע האחרון. כאין וכאפס. עוד לא היה כדבר הזה בשום מדינה בעולם. וכדי להוכיח את החיה הזאת אקרא לכם את ההודעה הבאה של האירגון היהודי המפורסם, הליגה נגד השמצה בארצות-הברית. הליגה הזאת יודעת מה היא השמצה, היא נלחמת בה כבר קרוב למאה שנים, זה אחד האירגונים הפעילים והגדולים ביותר בארצות-הברית, אירגון בלתי-מפלגתי לחלוטין. והיא מפרסמה את ההודעה הבאה: "כאירגון אמריקני המטפל בגיוס תמיכה למען ישראל אנו מוועז עים ונבוכים נוכח ההתקפות האישיות על ראש-הממשלה מר מנחם בגין כפי שיוחסו למנהיגים של מפלגת העבודה בישראל. הצהרות אלה גורמות נזק כבד לעניין הישראלי בארצות-הברית. חבל שוויכוח לאומי רציני על מהות השלום נהפך להתקפות אישיות נגד ראש ממשלה

חוברת ל"ח, ישיבה קל"ז

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת ראש הממשלה) (בגין, פרס, בר-לב, הכהן, אמוראי, רוזווליו, י. שמיר, שריד, נמיר, פעיל) —

ראשי-הממשלה מ. בגין:
בסדר.

דניאל רוזווליו (המערך):
אני מבין שהיום לקח על עצמו ראש הממשלה את
התפקיד לחמם את האווירה.

היו"ר י. שמיר:
אבקש שקט מכל הצדדים.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
קשה לשמוע את האמת, אני יודע, אבל היא תיאמר.

יוסי שריד (המערך):
אבל צריך לומר אותה.

שמעון פרס (המערך):
את אי-האמת קשה לשמוע.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
היא תיאמר.

הקטיגור מטעם המפלגה קבע שהאירגון הזה ששמו
היה רפ"י הוא אירגון ניאור-פאשיסטי.

שמעון פרס (המערך):
איפה זה ישנו? תקרא את זה, בבקשה.
(ק ר י א ה : בתולדות מפלגת העבודה.)

ראשי-הממשלה מ. בגין:
אני אקרא את כל השמות. ואלה היו האנשים שנקראו
ניאור-פאשיסטים — — —

שמעון פרס (המערך):
סלח לי, איפה הוא אמר שהאירגון הזה הוא ניאור-
פאשיסטי? הוא לא אמר את זה.

דניאל רוזווליו (המערך):
מכריחים את הכנסת לשמוע דברי שקר.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
ואלה היו האנשים שנקראו חברי אירגון ניאור-
פאשיסטי: מר דוד בן-גוריון, יוהר סמילנסקי, שמעון
פרס — אתה בחברה טובה, שמעון — מטילדה גז, יוסף
אלמוגי, יצחק נבון — — —

מנחם הכהן (המערך):
איפה משה דיין?

אורה נמיר (המערך):
איפה משה דיין?

ראשי-הממשלה מ. בגין:
משה דיין — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):
ויגאל הורביץ?

ראשי-הממשלה מ. בגין:
הוא לא נמלט עדיין מידכם.

מנחם הכהן (המערך):
ואריק שרון, ועזר ויצמן. ויצמן, אתה תמיד בחברה
טובה.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
צבי צור, מרדכי סורקיס, מרדכי בן-פורת, עמוס

הוועדה המדינית של מפלגת העבודה הכריזה על
עצמה כעל ועד רופאים והם קבעו מה בריאותי. אני
רוצה לשאול אתכם: אני ידעתי פעם שהורידו את לוי
אשכול מתוך המשרד על כיסא במצב מסוכן מאוד
לחיות — ולא אמרתי את זאת לאיש. והוא הוסיף להיות
חולה עוד חודשים רבים ולא אמרנו זאת לאיש. אני
ידעתי על היום שבו בהסתר צריך היה להוריד אותו
על כיסא למטה ולהביא אותו הביתה משום שהוא ממש
התמוטט על הכיסא במשרד ראש הממשלה.

כאשר הגברת גולדה מאיר נכנסה לתפקידה כולם
אמרו: אשה חולה. בא אלי חבר וסיפר לי שיש לגברת
גולדה מאיר מחלה נוראה שאין לה מרפא. ואני אמרתי
לו: ידידי, לך הביתה, זה לא עניינך לטפל בבריאותו
של מישור, זה עניין פרטי.

ואילו אתם — בהשמצות כאלה. אבל אינני מתפלא.
מה אני יכול לעשות? אתם רגילים ברצח אופי. התחלתם
בו'בוטינסקי וגמרתם בבן-גוריון. אתם רגילים במלאכה
הזאת. חבל.

שמעון פרס (המערך):
מי זה "אתם"?

ראשי-הממשלה מ. בגין:
שמעון, שב, בשקט.

חיים בר-לב (המערך):
מה זאת אומרת "שב בשקט"?

שמעון פרס (המערך):
סלח לי, מה זה "לשבת בשקט"? סביב השולחנות
האלה כל הכוחות מעורבים.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
זה נכון, אני מסכים לזה.

אני אוכיח את התיזה שלי. היה משפט נגד בן-
גוריון כשרצו לגרש אותו מהמפלגה שלו, והקטיגור בשם
המפלגה טען שהאירגון שבראשו עומד דוד בן-גוריון
הוא אירגון ניאור-פאשיסטי. ועכשיו אקרא את רשימת
האנשים שהוא התכוון אליהם.

שמעון פרס (המערך):
אדוני ראש הממשלה, אני נורא מצטער, אתה חייב
לדייק בדברים כאלה. הדבר נאמר כלפי איש אחד, ונאמר
שלא בצדק. לא נאמר "אירגון ניאור-פאשיסטי". אני מאוד
מצטער, אי-אפשר להטיל דופי באנשים.

ראשי-הממשלה מ. בגין:
תקרא. אינך יכול להפסיק אותי. אל תפסיק אותי.

מנחם הכהן (המערך):
תפסיק לבנות את בן-גוריון.
(חבר הכנסת מ. דקל קורא קריאת-
ביניים)

עיראל אמוראי (המערך):
חבר הכנסת דקל, לא צריכים לבקש כאן רשות. שום
רשות. לא מכאן נבקש רשות.

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת ראש הממשלה) (בגין, פרס, י. שמיר, רום, הכהן, פעיל, רוזוילי, אלוני, אמיר) —

כבודו של עם ישראל ולמען כבודה של הכנסת, תרפה מהם הפעם?

ראשיהממשלה מ. בגין:
לא שמעתי מה אמרת.

דניאל רוזוילי (המערך):
זה לא מכובד, אנשי הליכוד, שאתם הטלתם על ראש הממשלה את התפקיד הזה של חימום האווירה.

ראשיהממשלה מ. בגין:
ובכן, היה אינדיאני טוב, אינדיאני בשם טאמאני. אבל ברבות הימים זה היה למוסד המושחת ביותר בארץ צו"ת-הברית — שוחד, רצח בעד כסף, והמנהיג יושב בבית-הסוהר עד יום מותו. המנהיג של "טאמאני-הול" היה טויד, והוא יושב מ-1871 עד 1875.
הגברת גולדה מאיר, המנהיגה שלכם, אמרה לדוד בן-גוריון שהמפלגה שלכם היא כמו "טאמאני-הול".

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
היא לא אמרה זאת לדוד בן-גוריון, היא אמרה זאת לשרגא נצר. אני הייתי נוכחת.

ראשיהממשלה מ. בגין:
אני מודה לך מאוד על העידוד.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
היא אמרה זאת לשרגא נצר.

ראשיהממשלה מ. בגין:
אני יודע שהיא אמרה זאת. היא גם כתבה זאת. אני מודה לך על העידוד — איך קרא לך ספיר? — שולמה'לה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אתה אמרת לבן-גוריון ב-8 בינואר 1952 — ואני מצטט: "גם אתה, אדוני, תיתן את הדין על כל פשע". אתה אמרת זאת.

ראשיהממשלה מ. בגין:
נו, או מה? מה אם אמרת? שמע, ז'אק, הלוואי ותמצא ציטטין כאלה לרוב.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אילו פשעים הוא עשה?

ראשיהממשלה מ. בגין:
פשעים, נכון, היה ויכוח גדול.

היו"ר י. שמיר:
אבקש להפסיק את קריאות-הביניים.

ראשיהממשלה מ. בגין:
חברי הכנסת, אני רוצה לשאול האם כך יהיה מקובל בכנסת, שיום שלם יהיה ויכוח, שאני לא אפסיק איש אפילו במלה אחת —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כי לא היית כאן.

ראשיהממשלה מ. בגין:
— וכשאני עולה על הבימה כדי להשיב לא אוכל לסיים אפילו משפט אחד. זה לא הוגן.

דגני, אריה בהיר, מיכאל כספי, אברהם וולפנסון, חנה למדן, שאול בן-שמחון, ישראל כץ — אני מבקש את סליחתך, שר העבודה והרווחה, אבל זה רשום פה — יגאל הורביץ — איננו כאן, אני מבקש את סליחתך. היה זה מזלו של גד יעקבי שעדיין לא הצטרף אז לאירגון הזה, אחרת גם הוא היה ברשימה הזאת.

הנה אתם קראתם לחבריכם בשם זה — — —

שמעון פרס (המערך):
אדוני ראש הממשלה, אני קובע שאתה טועה ומטעה את הכנסת. לא נאמר כדבר הזה.

ראשיהממשלה מ. בגין:
מספיק, ידידי, אל תפריע. אתה לא בעל-בית בכנסת. אני אבקש הגנה, מה זה פה?

היו"ר י. שמיר:
חברי הכנסת, אינכם יכולים להפריע כל הזמן.

ראשיהממשלה מ. בגין:
מה זה פה? אני לא הפסקתי את יגאל אלון אפילו במלה אחת. מה זה פה?

שמעון פרס (המערך):
הוא לא אמר דברים כאלה.

ראשיהממשלה מ. בגין:
הוא לא אמר דברים כאלה; הוא אמר דברים הרבה יותר גרועים מאלה, עליך, בהזדמנויות שונות.

שמעון פרס (המערך):
הוא לא אמר.

ראשיהממשלה מ. בגין:
בסדר, אני מוכן להיבדק במכונת-אמת מה הוא אמר. הדברים עדיין מהדהדים באוזני.

יוסף רום (הליכוד):
לכולכם יש זכרון קצר מאוד, אינכם זוכרים את ההיסטוריה הפנימית שלכם.

ראשיהממשלה מ. בגין:
הנה כי כן בוועדה המדינית קראתם לנו ניאור פאשיסטים. האם זה פלא, כאשר אלה היו ניאור-פאשיסטים רק לפני שנים מספר? וראש וראשון לכם המורה שלכם, המנהיג שלכם, כאשר רציתם לגרש אותו מן המפלגה. עכשיו, היתה תקופה שבה הגברת גולדה מאיר קראה למפלגה שלכם בשם מסויים, והשם הוא "טאמאני-הול".

מנחם הכהן (המערך):
מה זה?

ראשיהממשלה מ. בגין:
אתה לא יודע מה זה "טאמאני-הול"? — אני אסביר לך.

הגברת גולדה מאיר, בדמעות בעיניה, אמרה לדוד בן-גוריון: המפלגה היא כמו "טאמאני-הול". ולטובת מר מנחם הכהן, ששמע בפעם הראשונה על האינסטיטוט הזה, אני אסביר מה זה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אדוני ראש הממשלה, אני רוצה לבקש ממך, הלא אתה איש כבוד, אדם בעל הדר ונימוסין — אולי, למען

חוברת ל"ח, ישיבה קל"ז

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת ראש הממשלה) (הכהן, אמיר, בגין, שריד, גרוסמן, י. שמיר, פעיל, שובל, יעקבי) —

קורא אותך לסדר בפעם הראשונה, אני מבקש להפסיק את כל קריאות הביניים.

(חבר הכנסת מ. דקל קורא קריאת ביניים)

יוסי שריד (המערך):

מי אמר זאת, חבר הכנסת דקל? מדוע אינני מקבל תשובה?

היו"ר י. שמיר:

אני מבקש להפסיק.

חייקה גרוסמן (המערך):

האם רק ראש הממשלה יכול לדבר על העבר ולצטט מלפני עשרים שנה? כל חבר כנסת יכול להזכיר נשכחות. גם אנו יכולים להזכיר נשכחות, לא רק ראש הממשלה.

ראש הממשלה מ. בגין:

תזכירו נשכחות, תזכירו את כל הנשכחות.

זלמן שובל (הליכוד):

חברת הכנסת חייקה גרוסמן, אולי כדאי פעם להזכיר את העבר. אולי כדאי להזכיר "שמש העמים"?

ראש הממשלה מ. בגין:

אצלי אין אלה נשכחות — אצלי אלה זכרונות.

זלמן שובל (הליכוד):

אולי כדאי להזכיר פעם גם את סטאלין, "שמש העמים"?

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, די בקריאות האלה.

ראש הממשלה מ. בגין:

עכשיו עלתה הבעיה של שמירת סודות ממלכתיים. אומר חבר הכנסת גד יעקבי בראדיו, לא פחות ולא יותר, שאני הוכחתי כי אי אפשר לשתף אותי בסודות ממלכתיים. אני מציע לך, חבר הכנסת גד יעקבי, כי בשלוש השנים הבאות אתה לא תשתף את ראש הממשלה בשום סוד ממלכתי.

גד יעקבי (המערך):

את הבדיחה הזאת כבר קראתי היום ב"מעריב". אני חושב שמיותר לספר אותה פעם שנייה.

ראש הממשלה מ. בגין:

אני אמנם לא קראתי היום את "מעריב", אבל את נאומך שמעתי ואתה לא חידשת בו הרבה. אם כך, תן גם לי לחזור על מה שהיה כתוב בעתון. אם זה פלאגיאט, הרי זה פלאגיאט עצמי, זה ממני.

אני רוצה לחזור ולומר: חבר הכנסת גד יעקבי, אתה, בהיותך באופוזיציה, טוען שאי אפשר לשתף את ראש הממשלה בסודות ממלכתיים — — —

גד יעקבי (המערך):

הוכחת זאת בכך שפירסתם חברים את האפשרות לפגישו בין חבר הכנסת פרס לבין חוסיין.

ראש הממשלה מ. בגין:

בשום פנים ואופן אי אפשר בפארלאמנט הזה לומר דברים פארלאמנטאריים. לא נותנים להשמיע. אני הרי

מנחם הכהן (המערך):
כי אתה מכניס שגאה בפארלאמנט. זה כבר שבוע שני שאתה הופך את הבית הזה למקום של שנאת ישראל.

יעקב זאק אמיר (המערך):

מה קורה פה?

ראש הממשלה מ. בגין:

אבל אין דבר, אני אדבר, אני את שלי אומר. לא יעזור. לכם שום דבר, הנה, אני הכינתי את כל הציטטין ואת כולם אשלים.

יוסי שריד (המערך):

אולי אתה זוכר במקרה מי אמר על בן-גוריון שהוא מקיים משטר של דמים ושל "גסטאפו"?

ראש הממשלה מ. בגין:

חבר הכנסת שריד, אתך בכלל אינני רוצה לדבר אחרי הישיבה האחרונה של הכנסת.

יוסי שריד (המערך):

מדוע?

חייקה גרוסמן (המערך):

כתוב בפרוטוקול מי אמר זאת.

ראש הממשלה מ. בגין:

אינני רוצה לדבר אתך. מותר לי?

היו"ר י. שמיר:

אני מבקש מכולם להפסיק את קריאות הביניים.

יוסי שריד (המערך):

מי אמר על דוד בן-גוריון שהוא מקיים משטר דמים ו"גסטאפו"? מי אמר זאת על יהודי? מי אמר זאת על ראש ממשלה בישראל?

היו"ר י. שמיר:

חבר הכנסת יוסי שריד, נא להפסיק את קריאות הביניים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, אני סוגה אליך. גם אתה חונכת באסכולה הזאת של כבוד והדר. אנא הפסק זאת. לפי דעתי זה נורא.

ראש הממשלה מ. בגין:

אין דבר, אני אענה על הכול.

יעקב זאק אמיר (המערך):

הדברים האלה אינם מוסיפים לחוסנו של העם.

(קריאה מספסלי הליכוד: חבר הכנסת זאק אמיר, את קולך שמענו כבר בשבוע שעבר. מספיק.)

יוסי שריד (המערך):

אדוני ראש הממשלה, אולי אתה זוכר במקרה מי אמר על בן-גוריון שהוא מקיים משטר של דמים ושל "גסטאפו"? מי אמר: "שליחי הפאשיסם הבן-גוריוניסטי לא יפחידו את הציבור"?

היו"ר י. שמיר:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני קורא אותך לסדר. אני

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת ראש הממשלה) (בגין, פרס, יעקבי, הכהן, פעיל, אלוני, ורטהיימר, ורטהייגר, הלל) —

רק הצגתי שאלה רטורית, היא בכלל לא זקוקה לתשובה. איך הגעת לזה שאתה אומר כך? עם כל הכבוד, גבירותי ורבותי, זה דבר אופייני מאוד. החברים היקרים האלה מוסיפים לחלום בהקיץ. הם עדיין חושבים שהם בממשלה ולכן הם אומרים: זה, האיש הזה, בגין, מהאופוזיציה, אי-אפשר לשתף אותו בסודות. שאם לא כן — איך יכולה האופוזיציה לומר שאי-אפשר לשתף ראש ממשלה בסודות ממלכתיים?

שמעון פרס (המערך):

ואתה חושב שאתה עוד באופוזיציה.

גד יעקבי (המערך):

אתה הוכחת זאת. אתה הוכחת שאי-אפשר.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אני הרי מקבל סודות ממלכתיים פעמיים ביום. לפעמים אני צריך לקבל סודות ממלכתיים הקשורים בדיני נפשות. אני קראתי שחבר-הכנסת רבינוביץ, שר האוצר לשעבר, נבהל מאוד מעליצותי בשבוע שעבר. צר לי מאוד, אתה תצטרך להרגיע את עצמך. לי אין בשבילך הרגעה. אבל אני אומר לך משהו מן הלב: אילו היית רואה אותי בעצבותי, אולי היית נבהל עוד יותר. לעתים תכופות מאוד אני עצוב. בשבת מסוימת אני עצוב מאוד; ובעוד יום ישישי אני עצוב מאוד; ובעוד יום, כאשר אני משוחח עם אדם ששמו מתחיל באות אלה, וצריך לעשות מעשה המסכן נפשות, אני עצוב מאוד; ובעוד יום, כאשר אני מדבר עם אדם ששמו מתחיל באות חית, אני עצוב מאוד. נכון, יש ימים עצובים מאוד. יושב פה ראש ממשלה לשעבר. הוא נשא מעל בימה זו נאום הגיון. הוא התנסה בכך והוא יעיד לפניכם כמה ימים עצובים הם מנת-חלקו של ראש ממשלה.

מנחם הכהן (המערך):

אם כך, למה שפכו את דמו מעל הבימה הזאת?

(קריאה מספסלי הליכוד: אתה שפכת את דמו לא פחות מאחרים. מתחסדים.)

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כמה ימים עצובים עוד יהיו לנו בימי כהונתך כראש ממשלה.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אני מכבד מאוד חוש הומור. אני חושב שאדם בלי חוש הומור הוא כמו אינוואליד.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

זה נכון.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אדם זקוק לחוש הומור. והיהדות על-פי המסורת שלה קוראת לשמוח ולעבוד את אלוהים בשמחה.

מנחם הכהן (המערך):

לא בימי בין המצרים.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

הרי גם אתה רוצה להיות תלמיד-חכם, למה אתה מפסיק אותי כל רגע?

מנחם הכהן (המערך):

אני אלמד מגרוסר.

זאב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

כבוד ראש הממשלה, אולי ביום שדיברנו על השלום תפסיק לעשות חשבונות?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

מי דיבר אלי? אתה. להפסיק לעשות חשבונות? זה מייגע אותך? אתה כנראה כזה אסות, אתה לא קולט. אם כך, ידידי היקר, היית צריך לקום לפני שבוע, לאחר מה שפורסם, ולומר מלה אחת על מה שפורסם על ראש הממשלה שלך.

זאב ורטהיימר (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אתה צודק, אבל לא היום.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

לא היום. אפילו להשיב אסור. חילול-שם כזה היה בכל העולם כולו, מקצה העולם ועד קצהו נאמרו הדברים מאותה ועדה מדינית, שעל ההדלפה ממנה אמרה הגברת גולדה מאיר שהיא מתביישת בה. אז לפחות תתביישו, לא על-פי הצעתי אלא על-פי הצעתה של הגברת מאיר.

זרח ורטהייגר (חזית דתית לאומית):

כבוד ראש הממשלה, אבל אני, שכן קמתי בשבוע שעבר והגבתי על ההתקפות הגסות נגדך, אבקשך כעת לעבור לנושא המדיני ולהפסיק את החשבונות האישיים.

שלמה הלל (המערך):

אין לו נושא אחר.

מנחם הכהן (המערך):

לזה צריך גודל רוח.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

עכשיו אני רוצה להסביר שאני לא גיליתי שום סוד ממלכתי. נכון, מר פרס סיפר לי שהוא רצה להיפגש עם המלך חוסיין. נכון. ואני סיפרתי על דבר זה למספר חברי הקרובים ביותר. זו לא רק זכותי אלא גם חובתי. אני ראש ממשלה בדמוקרטיה, וזה לא סוד הקשור בדיני נפשות שאסור לי לספר אפילו לאיש שני, אפילו לאחד מטובי החברים שלי אסור לי לספר. רק שירותי הבטחון ורק אני, ומכאן העצבות והאחריות. אבל במקרה זה היתה לי הזכות והחובה לומר להם שהיה מקרה זה. אני לא דיברתי עם עותונאים, אני לא וימנתי מסיבת עיתונאים, אני לא הדלפתי. מדוע אני צריך להניח ששני חברי אלה, הקרובים אלי ביותר, הם דווקא הדליפו? אולי מישהו אחר הדליף? עוד אנשים ידעו על הסוד הכמוס הזה, על הפגישה המתוכננת עם חוסיין.

וזה נכון שאני אסרתי על חברי-הכנסת פרס להיפגש עם המלך חוסיין בלונדון. וכדי לקצר את כל הסיפור אני רוצה לומר מייד, ידידים יקרים מן האופוזיציה, ותואילו לרשום לפניכם: מאחר שאתם בעצמכם אומרים שכדי לקיים מפגשים כאלה, כאלה — לא באינטרנציונאל הסוציאליסטי, לא באירגונים בין-לאומיים אחרים, אבל מעין אלה — עם שליט ערבי אתם זקוקים להסכמת הממשלה או ראש הממשלה, אני מודיע פה מלכתחילה: אין הסכמה. זה לא תפקידכם לנהל משא-ומתן עם ראשי מדינות ערב. זה תפקידה של הממשלה. ועכשיו אגלה לכם סוד מה הממשלה הזאת עומדת לעשות: היא עומדת למשוך.

שמעון פרס (המערך):

מה?

חוברת ל"ח, ישיבה קל"ז

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת ראש הממשלה) (בגין, רוזוילי, הכהן, פרס, עמאר) —

ראש-הממשלה מ. בגין:
למשול.

(קריאה מספסלי המערך: זה רק צחוק).
יש לך סיבה לצחוק.

(קריאה מספסלי המערך: את זה כבר
הודיעו לפני שנה.)

רניאל רוזוילי (המערך):
זו הדלפת המאה.

מנחם הכהן (המערך):
שהחיינו וקיימנו והגיענו.

שמעון פרס (המערך):
אדוני ראש הממשלה, בעניין המפגשים פורסם חוק,
זה לא על-פי שרירות.

ראש-הממשלה מ. בגין:
מה על הבריות שלך, שמעון?

שמעון פרס (המערך):
בסדר.

ראש-הממשלה מ. בגין:
בסדר? אוהו, אוהו, עצבנות כזאת. מה יש?

אני רוצה להסביר שלא מר פרס, לא מר אבן, לא
מר יגאל אלון לא יקבלו ממני הסכמה להיפגש עם שליטי
ערב ולהביא להם הצעות מן האינטרנאציונאל הסוציאלי-
ליסטי.

אגב, חברי-הכנסת פרס, אני מוכרח להזכיר שבאת
אלי בשבת וביקשת את רשותי לראות את סאדאת באוסי-
טריה. אפילו במלה אחת לא רמזת לי שאתה מוליך
אתך הצעה למען ובשם האינטרנאציונאל הסוציאליסטי
ושתראה אותה גם לסאדאת.

שמעון פרס (המערך):
בשבת לא היתה לי שום הצעה כזאת.

ראש-הממשלה מ. בגין:
אולי. אפילו במלה לא רמזת לי על זה.

משה עמאר (המערך):
הוא גם לא חייב לומר לך את זה.

ראש-הממשלה מ. בגין:
עוד פעם להפסיק? הרי לא תפסיקו אותי בשום-
פנים-ואופן; רק לרגע, ואני אמשיך.

ביום החמישי דיברנו בטלפון ואמרתי לך: בינתיים
נקבע מפגש בין שני שרי החוץ בלידס, ולכן אני
מיינך לך שלא חיסע. ואתה אמרת שעליך להתייעץ עם
חבריי. ביום החמישי בוודאי כבר היתה לך הפורמולה
המפורסמת הזאת ולא רמזת לי אפילו שתהיה הצעה
כזאת. אני הרי ראש הממשלה, אני הרי צריך לדעת. זה
הרי אינסטיטוט חשוב, האינטרנאציונאל הסוציאליסטי,
הוא יכול לעזור למדינת ישראל.

שמעון פרס (המערך):
אף פעם אחת לא שאלו ראש ממשלה גם לגבי החל-
טות קודמות. אתה חייב לדעת את העובדות.

ראש-הממשלה מ. בגין:
אני לא מבקש לשאול, אני מבקש למסור דו"ח.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול: האם אני
נואם או ראש האופוזיציה נואם? אני פשוט רוצה לשאול.

שמעון פרס (המערך):
אם אתה רוצה לומר דברים — צריך קודם לברר
אותם. אם תטיח כאן האשמות — אפסיק ואתקן.

ראש-הממשלה מ. בגין:
אני לא מטיח שום האשמות, אלה עובדות.

שמעון פרס (המערך):
עוד לא קרה שמפלגה תתאם עם הממשלה החלטות
של האינטרנאציונאל הסוציאליסטי.

ראש-הממשלה מ. בגין:
אני רק קובע עובדות.

אבל באשר לסודיות אני רוצה לומר משהו. חברי-
הכנסת פרס, תשמע, עכשיו אני רוצה לומר משהו
פיקאנט, לאו דווקא עליך ואתה יכול לשמוע כבר בסבי-
לנות. באשר לסודיות: שמענו יום אחד שהאינטרנאציונאל
הסוציאליסטי ידון בהצעה מסוימת, שהיום שיבח אותה
דובר האופוזיציה לעילא ולעילא. אנחנו יודעים מה כתוב
בה, אבל אני לא רוצה להיכנס לוויכוח הזה. למחרת
היום נודע לנו שזו בכלל לא הצעה של האינטרנאציונאל
הסוציאליסטי אלא חיבר אותה חברי-הכנסת אבא אבן.
אז מה הועילו חכמים בתקנתם? הן כל הגויים יגידו:
זוהי הצעה של האינטרנאציונאל הסוציאליסטי שכתב
אותה שר החוץ לשעבר בישראל. כך שומרים אצלכם על
סודות ממלכתיים? הרי ילעגו לנו. וכך סיפר: פרס פנה
אלי וביקש נוסחה — נראה שפרס מתקשה לכתוב
נוסחה — ואני כתבתי אותה, אני, אבא אבן. והיתה לו
נוסחה והוא הביא אותה לפני קרייסקי. לגלות סוד כזה
שהאינטרנאציונאל הסוציאליסטי קיבל את הצעתו שנוס-
חה על-ידי שר החוץ לשעבר בישראל, ואחר כך טעון
שזה מסמך מצויין של האינטרנאציונאל הסוציאליסטי
שמירת סודות שלכם.

עכשיו אני מבקש לדבר על עוד משהו — על נושא
הנסיעות לחוץ-לארץ: עלילות העללתם. אנחנו לא אוסרים
על שום נסיעות בחוץ-לארץ, בשום מקום, אבל מה
שאמרתי קודם עומד בתקפו. אבל אני זוכר תקופה —
ואתה, חברי-הכנסת פרס, יודע את הדברים האלה מפי
הדברים, ואתה אמרת לי, ואני יודע אותם מפיו — איך
זעמה שרת-החוץ הגבירה גולדה מאיר על נסיעותיו הדחור-
פות של סגן שר הבטחון או של מנכ"ל משרד הבטחון
לפאריס להקים קשר עם הצרפתים. איך הוא חתר תחתה,
איך היא לא סלחה לו, איך —

שמעון פרס (המערך):
למה אתה אומר דברים שאתה לא בקיא בהם?

ראש-הממשלה מ. בגין:
אתה בעצמך סיפרת לי את זה.

שמעון פרס (המערך):
לא סיפרתי לך דברים כאלה.

ראש-הממשלה מ. בגין:
עוד כאלה סיפרת.

שמעון פרס (המערך):
ואם אתה תתחיל לספר סיפורים כאלה, יסופר — — —

— הודעת הממשלה על המצב המדיני (תשובת ראש הממשלה) (בגין, פרס, ידליו, קוסמן, י. שמיר, פעיל, גרוסמן, אמיר) —

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אתה התחלת, לא אני. אתה שיחררת אותי מן הכלל שקיימתי עד היום הזה.

— איך הוא חתר תחתה.

שמעון פרס (המערך):

אני אמרתי לך דברים כאלה?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

הרי בגלל הועם היא המליצה על יצחק רבין שיהיה ראש ממשלה, ולא עליך.

שמעון פרס (המערך):

אני אמרתי לך משפטים כאלה? אי-אפשר כאן לבדות.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אתה אמרת לי שהגברת גולדה מאיר זעמה על כך שאתה קיימת את המגעים והיא טוענת — לפי דעתך שלא בצדק — שזה חותר תחת מעמדה כשרת החוץ.

שמעון פרס (המערך):

אני לא אמרתי. אני לא אמרתי משפטים כאלה.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

כל ילד בישראל יודע את זה.

שמעון פרס (המערך):

אדוני ראש הממשלה, אתה צריך להחליט אם אתה עוסק כאן ברכילות. ואם לא, אתה צריך להוכיח את דבריך. אתה רוצה להיות פארלאמנטאר ולכבד את הכנסת, אבל אתה בודה דברים — — —

ראשי-הממשלה מ. בגין:

הוכחתי, הוכחתי.

אהרן ידליו (המערך):

הוא נסע על דעת ראש הממשלה.

(חבר הכנסת ש. פרס קורא קריאת ביניים)

חיים קוסמן (הליכוד):

חבר-הכנסת שמעון פרס, אתה מכחיש שחתרת תחת משרה של גולדה מאיר? כחיש זאת קבל עם ועדה. את העובדות כולם יודעים.

הז"ר י. שמיר:

חבר-הכנסת פרס וחבר-הכנסת קוסמן.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

יש די אנשים בישראל שאם ישאלו אותם מי בינינו יותר דובר אמת, יגידו את האמת.

שמעון פרס (המערך):

יש ויש.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

יש די אנשים בישראל, או תוכל להירגע קצת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

שניכם שייכים לאגודת דוברי אמת. אני יכול לתת לכם פנקסי חבר.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אתה צדיק גדול, אתה צדיק שבצדיקים, יחד עם שכנך, אתם שני צדיקים.

מורי ורבותי, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסכם את דברי ולומר: יש בבית הזה חלוקה לקואליציה ול-אופוזיציה. אנחנו רוצים לכבד את האופוזיציה. נשמע את דברה, נקשיב לטענותיה. היום זה הדיון המדיני השמיני בשנה האחרונה. אתם קיימתם שלושה דיונים בלבד בשנה הראשונה תחת שלטונו של חבר-הכנסת יצחק רבין.

שמעון פרס (המערך):

זה לא שייך בכלל לעניין.

(חבר-הכנסת י. אלון וי. ז. אמיר קוראים קריאות-ביניים)

חייקה גרוסמן (המערך):

אתה כבר מציין עובדות.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אנחנו רוצים יחסים של הגינות מן האופוזיציה.

(קריאות ב'אולם')

לא יכולים להירגע אפילו חמש דקות. לא יכולים להירגע חמש דקות. לא יכולים להירגע.

הז"ר י. שמיר:

אני מבקש להפסיק קריאות-ביניים. יש גבול לקריאות-ביניים. אנחנו צריכים לסיים את הדיון.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

יש גבול לרכילות. מספיק. זה לא גן-ילדים פה.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

ז'אק, אני כבר לא אצביע בשבילך.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אז עכשיו אני אבחר.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אתה רואה, הפסדת קול.

אנחנו רוצים שיהיו יחסים של הגינות הדדית בין הקואליציה לאופוזיציה. הממשלה תנהל את ענייני המדינה, תנהל משאומתן לשלום. אני יכול לומר היום, ברוך-השם, התוצאות כלל לא רעות, אם להשתמש במה שקוראים האנגלים "אנדרסטיימנט". עוד לפנינו עתיד. בתהליך המשאומתן חלו שינויים יסודיים. אתמול אמר משהו עתונאי אמריקני על התוצאות של עקשנותנו, במובן החיובי של המלה. עוד המערכה לפנינו. יבוא מזכיר המדינה, יבוא סגנו, אנחנו נבקר בחוץ-לארץ, יהיו מפגשים.

כפי שאמרתי בנאומי האחרון בכנסת ביחס לשלום: שמא או ברי — שמא עדיף. נחפש כל מוצא, נחפש כל דרך, נחפש כל נתיב כדי להגיע להסכם, כדי לעשות שלום, כדי למנוע מלחמה. כך נמשיך עוד הרבה זמן. כך החילוננו וכך נמשיך. אנחנו ננהל משאומתן — לא האופוזיציה. לא נסכים שהאופוזיציה תנהל משאומתן כלשהו. זו זכותנו.

הבוקר שמעתי מארצות-הברית של אמריקה הודעת חשובה מאוד, וממנה אנחנו יכולים ללמוד: שני אנשים בלבד מוסמכים להתבטא בפומבי בענייני מדיניות חוץ — הנשיא ומוזכיר המדינה. ובכוונה נאמר שהאדם החשוב העומד בראש המועצה לבטחון לאומי יכול להביע את

חוברת ל"ח, ישיבה קל"ז

(תשובת ראש הממשלה) (בגין, י. שמיר, הלל, שריד, פעיל, אמיר); (סיכום הדיון) (י. שמיר, יגור) —

לא ישרונו. אם ינסו להטיל עלינו לחץ — נדחה את הלחץ הזה. נקיים את בטחון ישראל. נשאף לשלום עם בטחון. לא נפקיר את האוכלוסיה האזרחית שלנו לאש של אויב פוטנציאלי.

במשך אחת-עשרה השנים האחרונות חלו שינויים במצבת הנשק במזרח-התיכון. הארטילריה הסובייטית היום יש לה טווח של 43.8 קילומטר. יש נשק הקרוי "סטרלה", שאפשר להתזקק אותו ביד, על הכתף, ולהוריד מטוס מגובה של עשרות אלפי מטרים. אנחנו גגן על האוכלוסיה שלנו וניתן לה בטחון, ורק שלום כזה יהיה לישראל, שלום עם בטחון. זו אמנתנו וכך אנחנו נפעל.

אבל, בסופו-של-דבר, כשאני בוחן את העבר הקרוב ואת העבר הקצת-יותר-רחוק, את ההווה ואת העתיד, אחרי כל הוויכוחים החריפים, אני רוצה לומר: אשריני שהנני אחד מבני הדור הזה, ללא הבדל מפלגה, דור שראה השמדה ועשה תקומה, דור יחיד במינו בתולדות ישראל, דור שכל דבר שהוא קיבל, קיבל בסבל תהומי ובגבורה עלילית. אשרינו שזכינו לחיות בדור כזה.

בעוד שעה נעלה כולנו על קברו של חוזה המדינה בנימין זאב הרצל, אחד האנשים המופלאים הנולדים פעם בתקופה היסטורית, מחדש תולדות האומה, נותן לה חזון אשר בו העם הזה חי ויוסיף לחיות. לכבודו של חוזה המדינה אני רוצה לקרוא שורות מספר פרי עטו של זאב ז'בוטינסקי:

"הוא בא לעם, גאה וזקוף-קומה,
ובת-קולו כרעם עז הרעימה,
ויוליכנו קדמה וקדימה
בקריאתו: "מולדת — ויהי מה!"
הוא שר על חג בארץ משחררת,
בארץ-אור, שלנו לעולם —
וליום הקץ הפך לו יום-תפארת,
ונפסקה בפיו שירה סוערת ...
אך במקומו ישלים אותה העם!
קולך היה כמון ללבבות,
ובלעדיו נגזל מנפש שבע;
פטיש כביר צנח אתך מגבה —
אך במקומו יבואו רבבות;
נקר נקר בשן צורים בדרך,
וחל נוחל במוט עלינו ברך,
אך — חי השם! — שירך יושר עד-תם ...
ישן, מנהיג, בנפש בטוחה:
יגיע יום, נשרנו, ותשמע עוד
קול רבבות העם ורעם-צעד,
שרוש הנס והד שירי-שמחה.
ביום ההוא מדן עד בארץ-שבע
יזכור העם פודהו הגדול,
וברכתו תרנין כל גי וגבע,
ובנות-ציון, בשיר חפשי כטבע,
את קברך תסבנה במחול."
השיר היה לעובדה, האגדה — למציאות.

— הודעת הממשלה על המצב המדיני

דעתו, אבל לא בפומבי, על מדיניות החוץ.

(קריאה: את זה תאמר לממשלה שלך.)

(קריאה: זה נוגע רק לממשלה, אבל סנאטורים יכולים.)

(קריאה: זה חל רק על הממשלה. הסנאטורים זכאים לבטא את דעתם.)

הח"ר י. שמיר:

לא צריך להגיב על כל משפט בקריאות-ביניים.

ראשי-הממשלה מ. בנין:

הם לא יכולים אחרת. אין להם שלטון. זה מה שקרה להם. הם לא רואים את עצמם באופוזיציה.

שלמה הלל (המערך):

האם גם פה מכריזים על משטר נשיאותי כזה, אדוני ראש הממשלה? מצא חן בעיניך משטר נשיאותי כזה.

ראשי-הממשלה מ. בנין:

אני חוזר ואומר שהממשלה תנהל — — —

יופי שריד (המערך):

על משטר טוטאליטארי אתה רוצה שלא נגיב?

ראשי-הממשלה מ. בנין:

הממשלה תנהל את המשא-ומתן. האופוזיציה תוכל לבקר אותה, ואם יהיה לה רוב — להפיל אותה בכנסת.

מאיר פעיל (מתנה שלי):

במהרה בימינו, אמן.

ראשי-הממשלה מ. בנין:

אני רוצה להשיב לדובר האופוזיציה, שקרא אלי קריאה פאטריוטית שאני אתפטר. אני רוצה לומר לו, רק לו באופן אישי, שלא יספר אף לאחד, אני לא אעשה זאת. נבחרתי. העם נתן בנו אמון. הוא לקח מכם 22 מאנדאטים. לא קרה דבר הזה בתולדות ישראל, שמפלגה תפסיד 22 מאנדאטים.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

17 מאנדאטים.

ראשי-הממשלה מ. בנין:

אם אני מסתכל בך אני צריך להוריד חצי מאנדאט, כלומר רק $21\frac{1}{2}$ מאנדאטים. 22 מאנדאטים לקח מכם העם. הוא הביע לכם אי-אמון. אתם לא יכולים לנהל את העניינים. אופוזיציה — בבקשה, חריפה ביותר, אך תנו לדבר.

עכשיו אני רוצה לומר דבר מכל לבי. היה ויכוח חריף מאוד, כפי שצריך היה להיות. הוא נפתח בחריפות ונסתיים בחריפות. אם נאמרו עליי דברים ואני פגעתי — אני מוכן לבקש סליחה. אבל לא זה העיקר. העיקר הוא שלפנינו ימים קשים, ימים גדולים. אני רוצה להודיע בשם הממשלה שנהל את ענייני האומה.

3. סיכום הדיון

אסף יגורי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אני מתכבד להביא הצעת סיכום מטעם סיעות הליכוד, התנועה הדמוקרטית לשינוי, חזית דתית לאומית, אגודת ישראל, פיתוח ושלום:

ח"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסיכומים. רשות הדיבור לחברי-הכנסת יגורי, להצעת סיכום.

הפלשתינאי. את השלום אפשר להשיג על יסוד העקרונות הבאים:

א. נסיגת ישראל מכל השטחים שנכבשו במלחמת יוני 1967; ב. הכרה בזכות העם הערבי הפלשתינאי להגדרה עצמית ולהקמת מדינה עצמאית בצד מדינת ישראל; ג. הבטחת הריבונות והשלמות הטריטוריאלית של כל המדינות והעמים באזור.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליאב, להצעת סיכום.

אריה אליאב (מחנה שלי):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אקרא את הצעת ההחלטה בדיון המדיני מטעם סיעת מחנה שלי:

1. הכנסת קובעת שעמדת הממשלה במשא-ומתן בטירת לידס וכן בהודעתה היום בכנסת איננה אלא וריית חול בעיניים והתחמקות מהליכה רצינית לקראת שלום.

2. הכנסת קובעת שאין להתחמק מהבעיה המרכזית בסיכסוך — הבעיה הפלשתינאית. הכנסת תובעת מהממשלה להכיר בזכות העם הערבי הפלשתינאי להגדרה עצמית בצד מדינת ישראל, תוך הכרה בה ושלום מלא עמה. יש לעשות צעד ראשון בכיוון הנכון על-ידי קבלת נוסחת בראנדט-קרייסקי.

3. מכיוון שממשלה זו איננה מסוגלת ואיננה רוצה לבצע מדיניות שתוביל לשלום, עליה להתפטר ולפנות מקומה לממשלה שתתחורר בנאמנות לשלום.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, להצעת סיכום.

קלמן כהנא (פועלי אגודת-ישראל):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הריני מתכבד להציג הצעת סיכום מטעם סיעת פועלי אגודת ישראל:

א. הכנסת מחזקת את ידי הממשלה בשאיפתה לשלום ברי-קיימא עם כל שכנותיה וחותרת לתנאי שלום שיש בהם ערובה לבטחונה של ישראל.

ב. הכנסת קוראת לממשלה ולמפלגת האופוזיציה הראשית למנוע, מתוך אחריות לאומית, התנצחות אישית והתדיינות על חשבון העבר המכרסמות בעמדתה של מדינת ישראל ובכבודה כלפי חוץ. יש לקדם את הנסיון נות להגיע לקונסנסוס לאומי שיבטיח למדינת ישראל, כלפי פנים וכלפי חוץ, תדמית של מדינה מאוחדת, הדואגת לקיומה ולביצורה מתוך שלום באזור.

ג. הכנסת מביעה את דאגתה מהדלפות עניינים מדיניים שהשתיקה יפה להם ומהליקויים במערך ההסברה המשווים למדינת ישראל דמות שלילית ופוגעות בבטחון. על ממשלת ישראל למנוע כל הדלפות בשטח המדיני. כן עליה להקים מערך הסברה מקיף אשר יסביר את עמדתנו בין מדינות העולם ובתוככי יתדות העולם, שותפנו הנאמן במאבקנו המדיני. כן על ממשלת ישראל לדאוג להסברה מתאימה במדינת ישראל עצמה, אשר תרים את המוראל של תושביה ואזרחיה ותסייע על-ידי זה, בעוררת השם, בביצורה ובחיזוקה של מדינת ישראל. "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו."

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, להצעת סיכום.

הכנסת רושמת לפניה את הודעת שר החוץ ואת דברי תשובת ראש הממשלה כפי שנמסרו לכנסת ביום י"ט בתמוז תשל"ח, 24 ביולי 1978.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רוזוליו, להצעת סיכום.

דניאל רוזוליו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בשם סיעת המערך את הצעת הסיכום לדיון על הודעת הממשלה על המצב המדיני:

1. הכנסת קובעת כי הממשלה מנהלת את המשא-ומתן עם מצרים בדרך העלולה להביא למבוי מדיני סתום ולהרעת מעמדה הבין-לאומי של ישראל.

2. הכנסת קובעת כי תהליך החתימה לשלום לא יקדם בלי שיושגת על נכונות לנסיגה משטחים לגבולות בנ"ה-הנה, במסגרת של פשרה טריטוריאלית. על ישראל לנקוט מדיניות יוזמה ולא להסתפק בתגובה על יוזמתם האפשרית של אחרים.

3. הכנסת קובעת כי קיים סיכוי להגיע להצהרת עקרונות משותפת בין ישראל לבין מצרים, המושתתת על נכונות לכינונם של יחסי שלום מלאים, ביניהם גבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים; פתרון הבעיה הפלשתינאית במסגרת של מדינה ירדנית-פלשתינאית. עיקרי "מסמך וינה" מהווים בסיס נאות להצהרת עקרונות זו, העשויה לקדם את תהליך השלום.

4. הכנסת דוחה בתוקף את נסיגה של הממשלה להטיל דופי באופוזיציה, אשר ממלאת את תפקידה הפאר-לאמנטארי והלאומי באחריות ובשיקול-דעת, כמתחייב במשטר דמוקרטי.

5. הכנסת קובעת כי שליחותו המדינית של יושב-ראש מפלגת העבודה למפגש בין-לאומי של המפלגות הסוציאליסטיות היתה חיונית והישגיה תרמו לשיפור ההי-דרות בין ישראל לבין מצרים.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ביטון, להצעת סיכום.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא את הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון לסיכום הדיון על הודעת הממשלה, שהובאה על-ידי שר החוץ בתאריך 24 ביולי 1978:

1. הכנסת דוחה את הודעת שר החוץ על מדיניות הממשלה לפתרון הסיכסוך במוזן-התיכון. הכנסת דוחה את החלטת הממשלה, שהובאה וזיז על-ידי שר החוץ כדי לשמש, כביכול, בסיס למשא-ומתן על עתיד הגדה והרצועה. החלטה זו היא תכנית להנצחת הכיבוש ועלולה להביא להתלקחות מלחמה חדשה באזורנו.

2. הכנסת מציינת שכשלוש שירות שרי החוץ של ישראל, מצרים וארצות-הברית בלידס מוכיח ששירות מסוג זה בתיווך ארצות-הברית לא יקדמו את האזור לשום הסדר שלום צודק אלא למבוי סתום או למלחמה.

3. הכנסת חוזרת וקובעת שהדרך להשגת שלום היא בכינוסה מחדש של ועידת השלום ב"נבנה, בהשתתפות כל הצדדים המעורבים בסיכסוך: ישראל, מצרים, סוריה, ירדן, לבנון ואש"ס, כנציגותו המוכרת של העם הערבי

חברת ל"ח, ישיבה קל"ז, י"ט תמוז תשל"ח (24 יולי 1978)
— הודעת הממשלה על המצב המדיני (סיכום הדיון) (האוזנר, י. שמיר); מסמכים שהונחו על
שולחן הכנסת (י. שמיר, לורך) —

הי"ח/י. שמיר:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום
שהובאה על-ידי חברי-הכנסת רוזוליו.

(קריאה מספסלי הליכוד: נא למנות.)

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי

חברי-הכנסת ד. רוזוליו — 32

נגד — 64

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת

ד. רוזוליו לא נתקבלה.

הי"ח/י. שמיר:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת הסיכום
שהובאה על-ידי חברי-הכנסת יגורי.

(קריאה מספסלי המערך: אבקש למנות.)

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי

חברי-הכנסת א. יגורי — 68

נגד — 37

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת

א. יגורי נתקבלה.

גרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

הצעת סיכום, מטעם סיעת המפלגה הליברלית העצ-
מאית, בת שני סעיפים:

1. הכנסת קובעת כי שיקולי בטחון צריכים להיות
הגורם המרכזי שיגדלה את הממשלה במשאומתן המדיני
עם מצרים.

2. הכנסת קובעת כי הודעת הממשלה בדבר הנכו-
נות לדון בפשרה טריטוריאלית ובדיבונות בשטחים צרי-
כה למצוא ביטוי בהצעות יוזמות על-ידי ישראל במשא-
ומתן המדיני.

הי"ח/י. שמיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד
להצבעה את הצעות הסיכום.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת

ג. האוזנר לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת

ק. כהנא לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת

א. אליאב לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת

צ' ביטון לא נתקבלה.

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הי"ח/י. שמיר:

חוק לתיקון פקודת הסטאטיסטיקה, תשל"ח—1978, שחור
מועדת החוקה, חוק ומשפט.

הי"ח/י. שמיר:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה מחר בשעה 16:00.
ישיבה זו נעולה.

עתה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן
הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורך:

ברשות היושב-ראש, הריני מתכבד להודיע שהונח
היום על שולחן הכנסת, לקריאה שניה ולקריאה שלישית,

הישיבה ננעלה בשעה 18:26.